

מלכים-א פרק י' 1-13: ביקור מלכת שבא

א וּמַלְכַת-שָׁבָא ¹ שָׁמְעָה אֶת שְׁמוֹעַ שְׁלֹמֹה--לְשֵׁם ² ה' ³; וַתָּבֵא לְנִסְתּוֹ ⁴ בַּחֲדָוֹת ⁵

ב וַתָּבֵא וְרוּשְׁלָמָה, ⁶ בַּחֵיל כְּבֹד מֵאֵד, גְּמֵלִים נִשְׂאִים בְּשָׁמַיִם וְזָהָב רַב-מְאֹד, וְאֶבֶן יָקָרָה; וַתָּבֵא, אֶל-שְׁלֹמֹה, וַתְּדַבֵּר אֵלָיו אֶת **כָּל** ⁷ אֲשֶׁר הָיָה עִם-לִבָּבָהּ ⁸. ג וַיִּגַד-לָהּ שְׁלֹמֹה, אֶת-כָּל-דְּבָרֶיהָ: **לֹא**-הָיָה דָבָר נֶעְלָם מִן-הַמֶּלֶךְ, אֲשֶׁר **לֹא** ⁹ הֵגִיד לָהּ. ד וַתֵּרָא, מַלְכַת-שָׁבָא, אֶת, כָּל-חֲכָמַת שְׁלֹמֹה; וַהֲבִיתָ, אֲשֶׁר בָּנָה. ה וּמֵאֲכָל שֶׁלְחָנוֹ וּמוֹשָׁב עֲבָדָיו וּמַעֲמַד מְשֻׁרְתּוֹ וּמִלְבָּשֵׁיהֶם, וּמִשְׁקִיו, ¹⁰ וְעֵלְתוֹ אֲשֶׁר יַעֲלֶה בֵּית ה'; וְלֹא-הָיָה בָּהּ עוֹד רוּחַ. ¹¹ וַתֹּאמֶר, אֶל-הַמֶּלֶךְ, אֲמַת הָיָה הַדָּבָר, אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי בְּאַרְצִי--עַל-דְּבָרֶיךָ, וְעַל-חֲכָמְתֶךָ. ז וְלֹא-הָאֲמַנְתִּי לְדְבָרֶיךָ, עַד אֲשֶׁר-בָּאתִי וַתֵּרְאֵינִי עֵינַי, וַהֲנִיָּה לֹא-הֵגַד-לִי, הַחֲצִי: הוֹסַפְתָּ חֲכָמָה וְטוֹב, אֶל-הַשְּׁמוּעָה אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי. ¹² ח אֲשֶׁרִי אֲנִישִׁיךָ, אֲשֶׁרִי עֲבָדֶיךָ אֵלֶּה, הֵעֲמַדִים לְפָנֶיךָ תָּמִיד, הַשְּׁמַעִים אֶת-חֲכָמְתֶךָ. ט יְהִי ה' אֱלֹהֶיךָ, בְּרוּךְ, אֲשֶׁר חָפַץ בְּךָ, לְתַתֶּנְךָ עַל-כֶּסֶף יִשְׂרָאֵל--בְּאֲהַבַת ה' אֶת-יִשְׂרָאֵל, ¹³ לְעַלְמָה, וַיִּשְׁיֶמְךָ לְמַלְכָּה, לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְצֶדֶקָה. י וַתֵּתֶן לְמַלְכָּה מְאָה וָעֶשְׂרִים כֶּפֶר זָהָב, וּבִשְׁמַיִם הִרְבָּה מְאֹד--וְאֶבֶן יָקָרָה; לֹא בָּא כֶּבֶשֶׂם הַהוּא עוֹד לְרֹב, אֲשֶׁר-נִתְּנָה מַלְכַת-שָׁבָא לְמַלְכָּה

יא וְגַם אָנֹכִי חִירָם, אֲשֶׁר-נִשְׂאָ זָהָב מֵאוֹפִיר: הֵבִיא מֵאֹפִיר עֲצֵי אֲלֻמָּגִים, הִרְבָּה מְאֹד--וְאֶבֶן יָקָרָה ¹⁴. יב וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ אֶת-עֲצֵי הָאֲלֻמָּגִים מִסְעָד לְבֵית-ה', וּלְבֵית הַמֶּלֶךְ, וְכִנּוֹרוֹת וְיָבֵלִים, לְשָׁרִים; לֹא בָּא-כֹן עֲצֵי אֲלֻמָּגִים, וְלֹא נִרְאָה, עַד הַיּוֹם הַזֶּה ¹⁵.

יג וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה נָתַן לְמַלְכַת-שָׁבָא, אֶת-כָּל-חֲפָצָהּ אֲשֶׁר שְׁאַלָּהּ ¹⁶, מִלְּבַד ¹⁷ אֲשֶׁר נָתַן-לָהּ, כְּכֹד הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה; וַתִּפֹּן וַתֵּלֶךְ לְאַרְצָהּ, הִיא וְעַבְדֶּיהָ. {פ}

- 1 מה שמה של מלכת שבא?
  - 2 מהו האמצעי הספרותי/סגנוני/רטורי? ומה תפקידו?
  - 3 לשם מה ה' נתן חוכמה לשלמה?
  - 4 מדוע באה לנסותו (היעזרו בפסוק 7)?
  - 5 כיצד בחנה? ומדוע לא מפורט מה היה במבחן?
  - 6 מה הסיבות לבואה של מלכת שבא (היעזרו בפסוקים 10 ו 13)?
  - 7 מהם האמצעים הסגנוניים בפסוק? מה תפקידם?
  - 8 מה משמעות מטאפורת ה"לב"?
  - 9 מהם האמצעיים הספרותיים/סגנוניים/רטוריים? ומה תפקידם?
  - 10 מהם האמצעיים הספרותיים/סגנוניים/רטוריים? ומה תפקידם?
  - 11 מה היתה תגובת מלכת שבא למראה עיניה? מדוע?
  - 12 א. מהי האירוניה במילה המנחה "שמועה"? (היעזרו בחוק המלך).
- ב. שאלת עמ"ר – מה רע בריבוי כסף?
- 13 מה הסיבה הנוספת בגלל העניק ה' חוכמה לשלמה?
  - 14 הצג את ההבדלים/ניגודים בין מלכת שבא למלך צור ומה מטרת הבדלים/ניגודים אלו?
  - 15 עד איזה תאריך לא נראתה כמות כזו של בשמים?
  - 16 מה הקושי בפסוק זה? כיצד מדרש חז"ל מתרץ קושי זה? מדוע הם בוחרים בדרך פרשנית שלילית זו?
  - 17 מה הקושי במילה "מלבד" ומה הפתרון לפי ספר דברי הימים?

מלכים-א פרק י 13-1: ביקור מלכת שבא

א	וּמַלְכַּת-שָׁבָא, ¹ שָׁמְעַת אֶת שְׁמֵעַ שְׁלֹמֹה--לְשֵׁם ² הַיְיָ; ³ וַתָּבֵא לְנִסְתָּו, ⁴ בַּחֲדוּת ⁵
ב	וַתָּבֵא וְרוּשְׁלֹמֹה, ⁶ בַּחֲזֵל כְּבֹד מְאֹד, גְּמֵלִים נְשָׂאִים בְּשָׂמִים וְזָהָב רַב-מְאֹד, וְאָבָן יָקָרָה; וַתָּבֵא, אֶל-שְׁלֹמֹה, וַתְּדַבֵּר אֵלָיו אֶת ⁷ כָּל אֲשֶׁר הָיָה עִם-לִבָּבָהּ ⁸ . ג. וַיִּגְדֶּה שְׁלֹמֹה, אֶת-כָּל-דְּבָרֶיהָ: ⁹ לֹא-הָיָה דָבָר נֶעְלָם מִן-הַמֶּלֶךְ, אֲשֶׁר ¹⁰ לֹא הִגִּיד לָהּ. ד. וַתֵּרָא, מַלְכַּת-שָׁבָא, אֶת, כָּל-חֲכָמַת שְׁלֹמֹה; וַהֲפִיתָ, אֲשֶׁר בָּנָה. ה. וַיִּמְאָכַל שְׁלֹחֲנוֹ וַיִּמְוָשֵׁב עֲבָדָיו וַיִּמְעַמְד מְשָׁרְתָו וַיִּמְלַבְּשֵׁיהֶם, וַיִּמְשָׁקֵיו, ¹⁰ וְעֵלְתוּ אֲשֶׁר יַעֲלֶה בֵּית ה'; וְלֹא-הָיָה בָּהּ עוֹד רוּחַ. ¹¹ וַיִּתְאַמֵּר, אֶל-הַמֶּלֶךְ, אֲמַת הָיָה הַדָּבָר, אֲשֶׁר שָׁמְעֵתִי בְּאַרְצִי--עַל-דְּבָרֶיךָ, וְעַל-חֲכָמְתֶךָ. ז. וְלֹא-הָאֲמַנְתִּי לְדְבָרֶיךָ, עַד אֲשֶׁר-בָּאתִי וַתִּרְאֶינִי עֵינַי, וַהֲנִי לֹא-הִגַּד-לִי, הַחֲצִי: הוֹסַפְתָּ חֲכָמָה וְטוֹב, אֶל-הַשְּׂמוּעָה אֲשֶׁר שָׁמְעֵתִי. ¹² ח. אֲשֶׁרִי אֲנִישִׁיךָ, אֲשֶׁרִי עֲבָדֶיךָ אֵלֶּה, הַעֲלַמְדִים לְפָנֶיךָ תַּמִּיד, הַשְּׂמָעִים אֶת-חֲכָמְתֶךָ. ט. יָהִי ה' אֱלֹהֶיךָ, בְּרוּךְ, אֲשֶׁר חָפַץ בְּךָ, לְתַתֶּנְךָ עַל-כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל--בְּאַהֲבַת ה' אֶת-יִשְׂרָאֵל, ¹³ לְעֹלָם, וַיִּשְׁיִמְךָ לְמֶלֶךְ, לַעֲשׂוֹת מְשֻׁפֵּט וַיְצַדֶּקְךָ. י. וַתֵּתֶן לְמֶלֶךְ מָאָה וָעֶשְׂרִים כֶּכֶר זָהָב, וּבְשָׂמִים הַרְבֵּה מְאֹד--וְאָבָן יָקָרָה; לֹא בָא כֶּבֶשׂם הַהוּא עוֹד לְרֵב, אֲשֶׁר-נִתְּנָה מַלְכַּת-שָׁבָא לְמֶלֶךְ
יא	וְגַם אֲנִי חִירָם, אֲשֶׁר-נָשָׂא זָהָב מְאֹדִיר: הִבִּיא מְאֹפִיר: הִבִּיא מְאֹפִיר עֲצֵי אֲלֻמְגִים, הַרְבֵּה מְאֹד--וְאָבָן יָקָרָה ¹⁴ . יב. וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ אֶת-עֲצֵי הָאֲלֻמְגִים מִסְעָד לְבֵית-ה', וּלְבֵית הַמֶּלֶךְ, וְכִנּוֹרוֹת וּנְבֻלִים, לְשָׁרִים; לֹא בָא-כֵן עֲצֵי אֲלֻמְגִים, וְלֹא נִרְאָה, [עַד הַיּוֹם הַזֶּה] ¹⁵ .
יג	וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה נָתַן לְמַלְכַּת-שָׁבָא, אֶת-כָּל-חֲפָצָהּ אֲשֶׁר ¹⁶ שְׁאַלָהּ, מִלְּבַד ¹⁷ אֲשֶׁר נָתַן-לָהּ, כִּי הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה; וַתֵּתֶן וַתֵּלֶךְ לְאַרְצָהּ, הִיא וְעֲבָדֶיהָ. {פ}

1 מה שמה של מלכת שבא? לא כתוב. כי זה לא חשוב. היא לא הדמות הראשית אלא שלמה המלך.

2 מהו האמצעי הספרותי/סגנוני/רטורי? ומה תפקידו? מצלול – הצליל "שמ.. שמ.. חוזר על עצמו. מדגיש שהשמועות הגיעו עד שם.

3 לשם מה ה' נתן חוכמה לשלמה? למען שמו = למען התדמית החיובית שלו בעיני בני האדם.

4 מדוע באה לנסותו (היעזרו בפסוק 7)? א. כי לא האמינה לשמועות. ב. כדי לבדוק האם באמת כדאי לנצל את חוכמתו ולסחור מולו.

5 כיצד בחנה? ומדוע לא מפורט מה היה במבחן? לא כתוב כי זה לא חשוב. התוצאה היא החשובה – שהיא חשה תדהמה.

6 מה הסיבות לבואה של מלכת שבא (היעזרו בפסוקים 10 ו 13)? א. לקשור קשרים כלכליים עם שלמה. ב. לקבל מענה לשאלותיה.

7 מהם האמצעים הסגנוניים בפסוק? מה תפקידם? "כל" = מילת הגזמה. לא סביר שהיא אמרה כל מה שרצתה. בטוח שכחה משהו...

8 מה משמעות מטאפורת ה"לב"? לב בתנ"ך זה מטאפורה למחשבות/אמונות ולא לרגשות כמו בימינו.

9 מהם האמצעיים הספרותיים/סגנוניים/רטוריים? ומה תפקידם? כפילות/חזרה על מילת השלילה "לא". להדגיש חוכמתו שידע הכל.

10 מהם האמצעיים הספרותיים/סגנוניים/רטוריים? ומה תפקידם? א. מצלול – להדגיש את קולות ההתפעלות. ב. פירוט=הדגשה!

11 מה היתה תגובת מלכת שבא למראה עיניה? מדוע? מלכת שבא נעצרה נשימתה מרוב תדהמה. היתה בהלם ממגוון התחומים בהם גילה גאונות.

12 א. מהי האירוניה במילה המנחה "שמועה"? (היעזרו בחוק המלך) האירוניה שמלכת שבא שמעה שמועות עד ארצה אולם שלמה לא שמע שה' אמר לא להרבות כסף וזהב ולמרות שלא חסר לו הוא לקח ממנה כסף וזהב רב מידי.

ב. שאלת עמ"ר – מה רע בריבוי כסף? אהב כסף לא ישבע כסף – כלומר מי שמתמכר לכסף יחמוד אותו גם בדרכים מזיקות ואכן בפרק הבא אנו נראה שהעם סובל ממיסים כבדים/מיותרים

13 מה הסיבה הנוספת בגלל העניק ה' חוכמה לשלמה? לפי פסוק 9 בגלל שה' אוהב את עם ישראל ורצה שיעשה להם משפטי צדק.

14 הצג את ההבדלים/ניגודים בין מלכת שבא למלך צור ומה מטרת הבדלים/ניגודים אלו? הניגודים הם: גבר-אישה, הגיעה/ה מצפון-מדרום, מקרוב/מרחוק, מהים/יבשה. מטרת הניגודים להדגיש שבאו אליו מכל העולם כל סוגי המלכים.

15 עד איזה תאריך לא נראתה כמות כזו של בשמים? עד היום הזה = עד רגע כתיבת פרק זה / עד עריכת הספר.

16 מה הקושי בפסוק זה? כיצד מדרש חז"ל מתרץ קושי זה? מדוע הם בוחרים בדרך פרשנית שלילית זו? הקושי: מדוע כתוב פעמיים שהיא קיבלה את מה שרצתה? פתרון: היא רצתה גם ילד ולא רק מידע/סחר חליפין. הסיבה שחז"ל נוטים לפרש פרשנות מרחיקת לכת זו היא כדי להסביר את התרסקות בפרק הבא – להראות שזה לא התחיל ברגע אחד ריבוי הנשים המופרז של שלמה אלא תחילה ברדיפת כסף.

17 מה הקושי במילה "מלבד" ומה הפתרון לפי ספר דברי הימים? איך יתכן שנתן לה יותר/בנוסף ממה שנתן לה? איך אפשר לתת יותר ממה שנתת? פתרון – לפי ספר דברי הימים יש כאן כנראה טעות בהעתקה. שם רשום שנתן לה יותר ממה שהיא נתנה לו.

מלכים-א פרק יא 1-13: חטאי שלמה

א והמלך שלמה אהב נשים נכריות רבות [ואת-בת-פרעה]¹: [מואביות עמניות אדמיות, צדנית חתית].² ב מן-הגוים, אשר אמר-ה' אל-בני ישראל [לא-תבאו] בהם והם [לא-גבאו]³ בכם, אכן נטו את-לבבכם⁴, אחרי אלהיהם--בהם דבק⁵ שלמה לאהבה. ג ויהי-לו נשים, [שרות] שבע מאות, [ופלגשים],⁶ שלש מאות⁷; ונטו נשיו, את-לבו. ד ויהי, [לעת זקנת שלמה],⁸ נשיו הטו את-לבבו, אחרי אלהים אחרים; ולא-היה ללבו שלם עם-ה' אלקיו, בלבב דויד אביו.⁹ ה וילך שלמה אחרי עשתרת, אלהי צדנים; ואחרי מלכם, [שקץ]¹⁰ עמנים. ו ויעש שלמה הרע, בעיני ה'; ולא מלא אחרי ה', כדוד אביו. { ס } ז אז יבנה שלמה [במה], לכמוש שקץ מואב, בהר, אשר על-פני¹¹ ירושלים; ולמלך, שקץ בני עמון. ח [כן עשה, לכל-נשיו]¹² הנכריות, מקטירות ומזבחות, לאלהיהן. ט ויתאנף ה', בשלמה: כי-נטה ללבו, מעם ה' אלקי ישראל, הנראה אליו פעמים. י וצוה אליו, על-הדבר הזה, לבלתי-לקח, אחרי אלהים אחרים; ולא שמר, את אשר-צוה ה'. { פ }

יא ויאמר ה' לשלמה, יען אשר היתה-זאת עמך, ולא שמרת בריתי וחקתי, אשר צויתי עליך--[קרע אקרע]¹³ את-הממלכה מעליך, ונתתיה לעבדך. יב אך-בנימך לא אעשה, [למען דוד אביך]: מיד בנד, אקרענה¹⁴. יג רק את-כל-הממלכה לא אקרע, שבת אחד אתו לבנד: [למען] דוד עבדי, [ולמען] ירושלים¹⁵ אשר בחרתי. { ס }

1. מהו הקושי (התחבירי)? הצע פתרונות? הקושי _____
הפתרונות: _____
2. א. מהו האמצעי הספרותי/סגנוני/רטורי? ומה תפקידו? _____
ב. מה המכנה המשותף של כל העמים עימם התחתן שלמה? (היעזרו במפת האיזור). מה מטרת נישואין אלו? _____
3. מהו האמצעי הספרותי/סגנוני/רטורי? ומה תפקידו? _____
4. א. מה החשש בנישואין לנוכריות? _____
ב. מה לדעתך חשוב ממה? המסורת הדתית של עמך או האהבתך הפרטית לבן/ת זוגך/זוגתך? _____
5. הסבר את המטאפורה ואת תפקידה _____
6. מה ההבדל בין אישה נשואה לפילגש? _____
7. א. מהו האמצעי הספרותי/סגנוני/רטורי? ומה תפקידו? _____
ב. בשיר השירים כתוב שהיו לו 60 נשים. האם זו סתירה? _____
8. מה תפקיד הערת העורך? מהי השקפתו הפוליטית? _____
9. מה מטרת ההשוואה לדוד? הצג הסברים מנוגדים _____
10. הסבר את הכינוי ואת תפקידו _____
11. הסבר את מטרת איזכור מיקום בניית הבמות _____
12. א. האם פסוק 7 מחמיר או מקל עם שלמה? _____
ב. מה התפקיד של פסוק 7 לאור המסופר בפסוק 5? _____
13. הסבר את המטאפורה ואת תפקידה _____
14. אלו סוגי תפיסות גמול באים לידי ביטוי בפסוק? _____
15. א. מהם שלוש ההקלות בעונש? _____
ב. מה שלושת הנימוקים? _____
ג. הסבר כיצד שלמה קיבל שכר בשיטה של מידה כנגד מידה? היעזרו בפסוק 7. _____

מלכים-א פרק יא 1-13: חטאי שלמה

א וְהִמְלִיךְ שְׁלֹמֹה אֶהָב נָשִׁים נְכָרִיּוֹת רַבּוֹת [נָאֵת-בֵּת-פְּרַעֲהָ] ¹: [מוֹאֲבִיּוֹת עַמְּנִיּוֹת אֲדַמִּית, צְדָנִית חֲתִית]. ² ב מִן-הַגּוֹיִם, אֲשֶׁר אָמַר-ה' אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל [לֹא-תִבְאֹן] בָּהֶם וְהִם [לֹא-יִבְאֹן] ³ בָּכֶם, אֲכֹן וְטוֹ אֶת- [לְבַבְכֶם] ⁴, אַחֲרֵי אֲלֹהֵיהֶם--בָּהֶם דָּבַק ⁵ שְׁלֹמֹה לְאַהֲבָה. ג וַיְהִי-לוֹ נָשִׁים, [שְׁרֹת] שֵׁבַע מֵאוֹת, [וּפְלִגְשִׁים] ⁶, שְׁלֹשׁ מֵאוֹת ⁷; וַיִּטּוּ נָשָׁיו, אֶת- [לִבּוֹ] ⁸. ד וַיְהִי, [לְעֵת זִקְנַת שְׁלֹמֹה] ⁸, נָשָׁיו הָטוּ אֶת- [לְבָבוֹ], אַחֲרֵי אֲלֹהִים אַחֲרִים; וְלֹא-הָיָה [לְבָבוֹ] שָׁלֵם עִם-ה' אֱלֹקָיו, [כְּלָבָב דָּוִד אָבִיו] ⁹. ה וַיִּלְךְ שְׁלֹמֹה עֲשׂוֹתָרַת, אֲלֵהִי צְדָנִים; וְאַחֲרֵי מִלְכָם, [שִׁקְצָן] ¹⁰ עַמְנִים. ו וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה הָרַע, בְּעֵינֵי ה'; וְלֹא מָלֵא אַחֲרֵי ה', כְּדָוִד אָבִיו. { ס } ז אִזּוּ יָבְנָה שְׁלֹמֹה [בַּמָּחָה] לְכַמוֹשׁ שִׁקְצָן מוֹאָב, בְּהָר, אֲשֶׁר [עַל-פְּנֵי] ¹¹ יְרוּשָׁלַם; וְלִמְלֶכֶד, שִׁקְצָן בְּנֵי עַמּוֹן. ח [כָּן עָשָׂה, לְכָל-נָשָׁיו] ¹² הַנְּכָרִיּוֹת, מִקְטִירוֹת וּמִזְבְּחוֹת, לְאַלְהֵיהֶן. ט וַיִּתְאַוֵּן ה', בְּשֹׁלְמֹה: כִּי-נָטָה [לְבָבוֹ], מֵעַם ה' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל, הַנִּרְאָה אֵלָיו פְּעָמִים. י וַצֹּה אֵלָיו, עַל-הַדָּבָר הַזֶּה, לְבַלְתִּי-לָקֵת, אַחֲרֵי אֲלֹהִים אַחֲרִים; וְלֹא שָׁמַר, אֶת אֲשֶׁר-צִוָּה ה'. { פ }

יא וַיֹּאמֶר ה' לְשֹׁלְמֹה, יַעַן אֲשֶׁר הִיָּתָה-זֹאת עִמָּךְ, וְלֹא שָׁמַרְתָּ בְרִיתִי וְחֻקֹּתַי, אֲשֶׁר צִוִּיתִי עֲלֶיךָ--[קָרַע אֶקְרַע] ¹³ אֶת-הַמַּמְלָכָה מֵעֲלֶיךָ, וַיִּנְתְּתִיךָ לְעַבְדֶּךָ. יב אֲך-בְּיָמֶיךָ לֹא אֶעֱשֶׂנָה, [לְמַעַן דָּוִד אָבִיךָ]: מִיַּד בְּנֶךָ, אֶקְרַעְנָה ¹⁴. יג רַק אֶת-כָּל-הַמַּמְלָכָה לֹא אֶקְרַע, שְׁבֹט אֶחָד אֲתֹן לְבָנֶךָ: [לְמַעַן] דָּוִד עַבְדִּי, [וְלְמַעַן] יְרוּשָׁלַם ¹⁵ אֲשֶׁר בְּחַרְתִּי. { ס }

1 מהו הקושי (התחבירי)? הצע פתרונות? הקושי מדוע בת פרעה נזכרת בנפרד מיתר הנוכריות? למה היא חלק מהרשימה?

הפתרונות: להדגיש שהיא: או הכי חשובה, או שהחטא להתחתן איתה היה הכי חמור, או שהיא הכי אהובה.

2 א. מהו האמצעי הספרותי/סגנוני/רטורי? ומה תפקידו? פירוט=הדגשה (עם כמה עמים התחתן שלמה)

ב. מה המכנה המשותף של כל העמים עימם התחתן שלמה? (היעזרו במפת האיזור). מה מטרת נישואין אלו? שלמה התחתן רק

עם עמים מחוץ לגבולות הארץ (כי לפי דיני מלחמת חובה –דברים כ' - אסור להחיות כל נשמה מהנוכרים בתוך ארץ ישראל). מטרת הנישואין – דיפלומטית = לצרכי שלום. שלא יתקפו אותו (כי מחזיק את בת/קרובת המלך אצלו בארמון).

3 מהו האמצעי הספרותי/סגנוני/רטורי? ומה תפקידו? חזרה/כפילות על מילת השלילה "לא" - להגדיש את איסור ההתבוללות.

4 א. מה החשש בנישואין לנוכריות? שאהבה לנשים אלו תגרום לאהבת האמונות שהן אהבות – כלומר – לאהוב עבודה זרה

ב. שאלת עמ"ר - מה לדעתך חשוב ממה? המסורת הדתית של עמך או האהבתך הפרטית לבן/ת זוגך/זוגתך? מצד אחד אני רוצה לעשות מה שבא לי – מצד שני אם כל אחד יותר על הזהות הלאומית שלנו – נכחד. אני מעדיף את..

5 הסבר את המטאפורה ואת תפקידה להיות כמו דבק=לרצות כל הזמן נשים="רודף שמלות" – כלומר פעל משיקולים מיניים ולא דיפלומטיים

6 מה ההבדל בין אישה נשואה לפילגש? נשואה = בעלת הסכם הכולל זכויות וחובות בעת הפרידה. לא נשואה=ללא הסכם.

7 א. מהו האמצעי הספרותי/סגנוני/רטורי? ומה תפקידו? מספרים סימליים = מבטאים שלמות ובמקרה זה הגזמה בכמות הנשים.

ב. בשיר השירים כתוב שהיו לו 60 נשים. האם זו סתירה? לא! כי בשני המקרים אלו מספרים סמליים ולא כמות "ריאלית" מציאותית

8 מה תפקיד הערת העורך? מהי השקפתו הפוליטית? לרכך את חומרת החטא – שהוא לא חטא כל ימיו אלא רק שהיה חלש ולא צולז

הדבר מבטא שהעורך הוא "פרו-יהודאי" – כלומר בעד מלכי יהודה והוא מנסה להפחית את מידת הפגיעה בכבוד מלכי יהודה

9 מה מטרת ההשוואה לדוד? הצג הסברים מנוגדים מצד אחד השוואה ניגודית – להדגיש את ההבדל = את חומרת החטא. מצד שני זה "ריכוך" שהוא בסך הכל לא היה מושלם כמו אבא שלו אבל מי יכול להיות מושלם כמו דוד המלך??

10 הסבר את הכינוי ואת תפקידו שיקוץ=דבר מתועב. זהו כינוי גנאי לאלילים של עבודה זרה.

11 הסבר את מטרת איזכור מיקום בניית הבמות שלמה לא אפשר לנשותיו לחטוא בירושלים – המקום הנבחר של ה' – אלא מחוצה לה.

12 א. האם פסוק 8 מחמיר או מקל עם שלמה? מצד אחד מחמיר – כי כתוב שחטא כך עם כל נשותיו ולא רק עם חלקן. מצד שני מקל כי כתוב שאפשר לנשותיו לחטוא ולא שהוא חטא בעצמו.

ב. מה התפקיד של פסוק 8 לאור המסופר בפסוק 5? פסוק 8 פירוש של פסוק 5 – מה הכוונה ששלמה חטא? – שאיפשר לנשותיו.

13 הסבר את המטאפורה ואת תפקידה קריעת בגד = לקיחת תפקיד. כלומר העונש יהיה פילוג הממלכה

14 אלו סוגי תפיסות גמול באים לידי ביטוי בפסוק? א. גמול דורות חיובי-שלמה ימלוך כל ימיו על כל הממלכה בזכות אביו.

ב. גמול דורות שלילי-בנו של שלמה יאבד את השלטון על רוב השבטים בגלל חטאי אביו

15 א. מהם שלוש ההקלות בעונש? א. העונש דחוי ולא מיידי (גמול דורות ולא אישי). ב. חלקי ולא מלא. ג. זמני ולא נצחי.

ב. מה שלושת הנימוקים? א. בזכות ירושלים (שהמקדש יהיה בעיר בירה). ב. בזכות דוד (גמול דורות חיובי). ג. כל עונש הוא כלי ולא מטרה

ג. הסבר כיצד שלמה קיבל שכר בשיטה של מידה כנגד מידה? היעזרו בפסוק 7. הוא לא חטא בירושלים ולכן ירושלים נשארה בידיו.

מלכים א פרק יא 43-26: מינוי ירבעם

כו וירבעם בן-נבט אפרתי ¹ מן-הצודה, ושם אמו צרועה אשה אלמנה ² , עבד לשלמה ³ ; וירם יד במלך ⁴
כז וזה הדבר, אשר-הרים יד במלך: לשלמה בנה את-המלוא סגר את-פרץ עיר דוד אביו. <p style="text-align: right;">כח והאיש ירבעם, גבור חיל⁵; וירא שלמה את-הנער, כי-עשה מלאכה הוא, ויפקד אתו, לכל-סבל בית יוסף.⁶ { ס }</p>
כט ויהי בעת ההיא, וירבעם יצא מירושלם; וימצא אתו אחיה השילני הנביא בדרך, והוא מתכסה בשלמה חדשה, ושניהם לבדם בשדה ⁸ . <p>ל ויתפש אחיה, בשלמה החדשה אשר עליו; ויקרעה שנים עשרה קרעים. לא ויאמר, לירבעם, קח-לך, ועשרה קרעים: כי כה אמר ה' אלקי ישראל, הנני קרע את-הממלכה מיד שלמה, ונתתי לך, את עשרה השבטים. לב והשבט האחד⁹, יהיה לו--למען עבדי דוד, ולמען ירושלם, העיר אשר בחרתי בה, מכל שבטי ישראל. גו וען אשר עזבני, וישתחוו לעשתרת אלהי צדניו, לכמוש אלהי מואב, ולמלכם אלהי בני-עמון; ולא-הלכו בדרךי, לעשות הישר בעיני וחקתי ומשפטי--כדוד אביו.   <p>לז ולא-אקח את-כל-הממלכה, מידו: כי נשיא אשתנו, כל ימי חיינו, למען דוד עבדי אשר בחרתי אתו, אשר שמר מצותי וחקתי. לה ולקחתי המלוכה, מיד בנו; ונתתיה לך, את עשרת השבטים. לו ולבנו, אתו שבט-אחד--למען היות-ניר לדוד-עבדי כל-הימים לפני, בירושלם, העיר אשר בחרתי לך, לשום שמי¹⁰ שם.   <p>לח ואתה אקח-ומלכת, בכל אשר-תאנה נפשך; והיית מלך, על-ישראל.   <p>לה והנה, אם תשמע את-כל-אשר אצוה, והלכת בדרךי ועשית הישר בעיני לשמור חקותי ומצותי, כאשר עשה דוד עבדי--והיית עמו, ובנתי לך בית-נאמן באשר בנתי לדוד. ונתתי לך, את-ישראל.   <p>לט ואענה את-זרע דוד, למען זאת-אך, לא כל-הימים. { ס }</p> </p></p></p></p>
מ וירבקש שלמה, להמית את-ירבעם ¹¹ ; ויקם ירבעם, ויברח ¹² מצרים אל-שישק מלך-מצרים, ויהי במצרים ¹³ , עד-מות שלמה. { ס } <p>מא ויתר דברי שלמה וכל-אשר עשה, וחקמתו--הלא-הם כתבים, על-ספר דברי שלמה¹⁴.   <p>מב והימים, אשר מלך שלמה בירושלם על-כל-ישראל-ארבעים, שנה.   <p>מג וישפב שלמה, עם-אבתיו, ויקבר, בעיר דוד אביו; וימלך רחבעם בנו תחתיו¹⁵. { ס }</p> </p></p>

1 מאיזה שבת ירבעם וכיצד הדבר תורם להבנת הסיבוכ בהמשך העלילה?

2 מה היה מעמדו הכלכלי של ירבעם, וכיצד הדבר תורם להבנת הסיבוכ בהמשך העלילה?

3 מה היה מעמדו החברתי של ירבעם, וכיצד הדבר תורם להבנת הסיבוכ בהמשך העלילה?

4 מה עשה ירבעם? מדוע וכיצד?

5 א. מה היו תכונות האופי של ירבעם?

ב. מה הביא אותו לגדולה. הכישורים שלו או חלון ההזדמנויות?

6 א. מה היה תפקידו של ירבעם וכיצד הדבר תורם להבנת הסיבוכ בעלילה?

ב. מה הקושי הכרונולוגי בפסוקים 27-28 ומה הפתרון?

7 א. למי הייתה שייכת השמלה החדשה?

ב. מה המשמעות הסמלית של שמלה חדשה?

8 א. מדוע מפורט-מודגש היכן/כיצד נפגשו?

ב. מדוע הנביא לא ממתין למות שלמה?

9 מה הקושי המספרי בפסוקים 30-32? מה הפתרון?

10 מהם המאפיינים ה"דוטרנומיסטים" (של ספר דברים) בפסוק זה? היעזרו דברים י"ב

11 מדוע?

12 מהו האמצעי הספרותי/סגנוני/רטורי? ומה תפקידו?

13 מה תפקיד המילה המנחה? היעזרו בפסוק 1

14 איזה ספר זה? מה עלה בגורלו?

15 א. מה הדימיון ומה ההבדלים בין שלמה לדוד?

ב. מדוע שלמה לא מכתיר את בנו בחייו?

מלכים א פרק יא 26-43: מינוי ירבעם

<p>כז וַיִּרְבַּעַם בֶּן-נִבְט אֶפְרַתִּי¹ מִן-הַצֹּרֶדָה, וְשֵׁם אִמּוֹ צְרוּעָה אִשָּׁה אֶלְמָנָה²; עֶבֶד לְשִׁלְמָה³; וַיְרַם יָד בַּמֶּלֶךְ⁴</p>
<p>כח וַיִּזְהַר הַדָּבָר, אֲשֶׁר-הָרַם יָד בַּמֶּלֶךְ: [שְׁלֹמֹה בָּנָה אֶת-הַמִּלּוּא סָגַר אֶת-פֶּרֶץ עִיר דָּוִד אֲבִיו].</p> <p>כט וְהָאִישׁ יִרְבַּעַם, גִּבּוֹר חַיִל⁵; וַיִּרְאָ שְׁלֹמֹה אֶת-הַנְּעַר, כִּי-עָשָׂה מְלָאכָה הוּא, וַיִּפְקֹד אֹתוֹ, לְכָל-סָבֵל בֵּית יוֹסֵף.⁶ { ס }</p>
<p>כט וַיְהִי בַעַת הַהִיא, וַיִּרְבַּעַם יָצָא מִירוּשָׁלַם; וַיִּמְצָא אֹתוֹ אַחִיָּה הַשִּׁילֹנִי הַנְּבִיא בְּדָרָד, [וְהוּא⁷ מִתְכַּסֶּה בְּשִׁלְמָה חֲדָשָׁה], וַיִּשְׁנִיחֶם [לְבָדִם בְּשִׁדְחָה]⁸. ל וַיִּתְפֹּשׂ אַחִיָּה, בְּשִׁלְמָה חֲדָשָׁה אֲשֶׁר עָלָיו; וַיִּקְרָעָה [שְׁנַיִם עֵשֶׂה], קָרְעִים. ל א וַיֹּאמֶר, לְיִרְבַּעַם, קַח-לָךְ, [עֲשֵׂרָה קָרְעִים: כִּי כֹה אָמַר ה' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל, הַנְּנִי קָרַע אֶת-הַמִּמְלָכָה מִיַּד שְׁלֹמֹה, וְנָתַתִּי לָךְ, אֶת עֲשֵׂרָה הַשְּׂבָטִים. ל ב וְהַשְּׂבָט [הָאֶחָד]⁹ יִהְיֶה-לוֹ--לְמַעַן עֲבָדִי דָוִד, וְלַמַּעַן יִרוּשָׁלַם, הָעִיר אֲשֶׁר בְּחַרְתִּי בָּהּ, מִכָּל שְׂבָטֵי יִשְׂרָאֵל. ל ג זַעַן אֲשֶׁר עָזְבוּנִי, וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לַעֲשֵׂתֶרֶת אֱלֹהֵי צִדְנִי, לְכַמּוֹשׁ אֱלֹהֵי מוֹאָב, וְלַמְלָכִים אֱלֹהֵי בְנֵי-עַמּוֹן; וְלֹא-הִלְכוּ בְּדַרְכֵי, לַעֲשׂוֹת הַיֵּשֶׁר בְּעֵינֵי וְחֻקֹּתַי וּמִשְׁפָּטַי--כְּדָוִד אֲבִיו. ל ד וְלֹא-אָקַח אֶת-כָּל-הַמִּמְלָכָה, מִיָּדוֹ: כִּי נָשִׂיא אֲשֶׁתְּנִוּוּ, כָּל יְמֵי חַיָּיו, לְמַעַן דָּוִד עֲבָדֵי אֲשֶׁר בְּחַרְתִּי אֹתוֹ, אֲשֶׁר שָׁמַר מִצְוֹתַי וְחֻקֹּתַי. ל ה וְלֹא-חָתַמְתִּי הַמְּלוּכָה, מִיָּד בְּנֵי; וְנָתַתִּיָּה לָךְ, אֶת עֲשֵׂרֶת הַשְּׂבָטִים. ל ו וְלִבְנֵי, אֶתְּוֹ שְׂבָט-אֶחָד--לְמַעַן הִיוּת-[נִיר לְדָוִד-עֲבָדָי] כָּל-הַיָּמִים לְפָנָי, [בִּירוּשָׁלַם, הָעִיר אֲשֶׁר בְּחַרְתִּי לָי, [לְשֵׁשׁ שָׁמַי] ¹⁰ שָׁם. ל ז וְאֵתְּוֹ אָקַח-וּמְלָכָתָהּ, בְּכָל אֲשֶׁר-תִּאָּמַר נַפְשָׁךְ; וְהָיִיתָ מֶלֶךְ, עַל-יִשְׂרָאֵל. ל ח וְהָיָה, אִם תִּשְׁמַע אֶת-כָּל-אֲשֶׁר אֲצַוְךָ, וְהִלַּכְתָּ בְּדַרְכֵי וְעֲשִׂיתָ הַיֵּשֶׁר בְּעֵינֵי לְשִׁמּוֹר חֻקֹּתַי וּמִצְוֹתַי, [כָּאֲשֶׁר עָשָׂה דָוִד עֲבָדַי--וְהָיִיתִי עִמָּךְ, וּבָנִיתִי לָךְ בֵּית-נְאֻמָּן כָּאֲשֶׁר בְּנִיתִי לְדָוִד], וְנָתַתִּי לָךְ, אֶת-יִשְׂרָאֵל. ל ט וְאֶעֱנֶה אֶת-זֶרַע דָּוִד, לְמַעַן זֹאת--אֲדָ, לֹא כָל-הַיָּמִים. { ס }</p>
<p>מ וַיִּבְקֹשׂ שְׁלֹמֹה, לְהַמִּית אֶת-יִרְבַּעַם¹¹; וַיִּקְסֵם יִרְבַּעַם, וַיִּבְרַח¹² [מִצָּרִים אֶל-שִׁישַׁק מֶלֶךְ-מִצְרַיִם, וַיְהִי בְּמִצְרַיִם¹³, עַד-מוֹת שְׁלֹמֹה. { ס } מֵא וַיִּתֵּר דָּבָרֵי שְׁלֹמֹה וְכָל-אֲשֶׁר עָשָׂה, וְחֻכְמָתוֹ--הַלֹּא-הֵם כְּתָבִים, עַל-סֵפֶר דְּבָרֵי שְׁלֹמֹה¹⁴. מ ב וְהַיָּמִים, אֲשֶׁר מָלַךְ שְׁלֹמֹה בִירוּשָׁלַם עַל-כָּל-יִשְׂרָאֵל--אַרְבָּעִים, שָׁנָה. מ ג וַיִּשְׁכַּב שְׁלֹמֹה, עִם-אֲבֹתָיו, וַיִּקְבֵּר, [בְּעִיר דָּוִד אֲבִיו]; וַיִּמְלֹךְ רְחַבְעָם בְּנֵו תַחְתָּיו].</p>

1 מאיזה שבת ירבעם וכיצד הדבר תורם להבנת הסיבוך בהמשך העלילה? אפרתי=משבט אפריים=אחד משבטי יוסף בן רחל. זה מסביר את היריבות עם שבת יהודה (בן לאה). כבר בסיפורי יעקב היה מתח בין יוסף ליהודה מי ינהיג את 12 השבטים.

2 מה היה מעמדו הכלכלי של ירבעם, וכיצד הדבר תורם להבנת הסיבוך בהמשך העלילה? בן של אלמנה=יתום=אין אב מפרנס מעמדו הכלכלי הנחות גרם לו להיות רגיש לסבל של האזרחים שנאלצו לשלם מיסים כבדים למפעלי הבניה המיותרים של שלמה.

3 מה היה מעמדו החברתי של ירבעם, וכיצד הדבר תורם להבנת הסיבוך בהמשך העלילה? הוא היה עבד – מעמד נמוך.

4 מה עשה ירבעם? מדוע וכיצד? הרים יד = מרד. כי הרגיש ורצה לבטא את המצוקה של העם. הוא בסה"כ ציין בקול רם מה שכולם ידעו ששלמה בונה מחדש את חומות ירושלים לאחר שדוד אביו עשה בהם פתחים. מידע זה נחשב לביקורת נגד שלמה (שהוא לא טוב כמו אביו) ובעת העתיקה העונש על כך זה גזר דין מוות.

5 א. מה היו תכונות האופי של ירבעם? גיבור חייל=בעל כושר הנהגה. עושה מלאכה=בעל כושר ארגון ועשייה.

ב. מה הביא אותו לגדולה. הכישורים שלו או חלון ההזדמנויות? גם וגם – רק כישורים או רק חלון הזדמנויות לא מספיקים.

6 א. מה היה תפקידו של ירבעם וכיצד הדבר תורם להבנת הסיבוך בעלילה? אחראי על סבל בית יוסף = אחראי על גביית המיסים משבטי יוסף (אפריים ומנשה). וזה אפשר לו להיות חשוף למצוקה הקשה של משלמי המיסים מה שהביא אותו לומר את דבר המרד.

ב. מה הקושי הכרונולוגי בפסוקים 27-28 ומה הפתרון? איך יכול להיות ששלמה מינה אותו להיות בעל תפקיד אחרי שמרד? פתרון: פסוק 27 צריך להיות רשום אחרי פסוק 28.

7 א. למי הייתה שייכת השמלה החדשה? לא רשום במפורש. המילה "הוא" יכולה להתייחס גם לירבעם ולגם לנביא

ב. מה המשמעות הסמלית של שמלה חדשה? שושלת חדשה = בית מלוכה חדש – שלא קשור לבית/צאצאי דוד המלך

8 א. מדוע מפורט-מודגש היכן/כיצד נפגשו? להדגיש שלא היו עדים כי מדובר ב"מרידה במלכות" שדינה מוות אם זה יודע

ב. מדוע הנביא לא ממתין למות שלמה? כי זה תפקיד שצריך ללמוד ולהיערך אליו. לא נעשים מנהיגים בין לילה. גם דוד למד משאול

9 מה הקושי המספרי בפסוקים 30-32? מה הפתרון? אם יש 12 שבטים וירבעם קיבל 10 כיצד נשארו לבית דוד רק אחד ולא שניים? פתרון: נשארו שניים (יהודה ובנימין) אולם לא סופרים את בנימין כי הוא שבת קטנטן. בפועל זה שבת ורבע/וחצי ולא ממש 2 מלאים.

10 מהם המאפיינים ה"דיטרונומיסטים" (של ספר דברים) בפסוק זה? היעזרו דברים י"ב מקום נבחר – ירושלים היא העיר הנבחרת. שבת נבחר – שבת יהודה כמלך ישראל. מופשטות האל – השם שלו ולא גופו נמצא במקדש.

11 מדוע? לא בגלל שקיבל את תפקיד המלוכה כי שלמה לא ידע מזה כי זה נעשה בסתר אלא בגלל המרד שאמר עליו שסוגר חומות ירושלים.

12 מהו האמצעי הספרותי/סגנוני/רטורי? ומה תפקידו? ריבוי פעלים – מעיד על זריזות/מהירות = פחד וברת.

13 מה תפקיד המילה המנחה? היעזרו בפסוק 21? האויב של שלמה ברח למדינה ששלמה חשב שהכי חשוב להתחתן עמם = מידה כנגד מידה!

14 איזה ספר זה? מה עלה בגורלו? ספרי ההיסטוריה של המלכים נכחדו (בגלל פגעי הזמן וחוסר עניין לשמרם בגלל שלא התקדשו)

מלכים א פרק יב 1-20 :

א וַיֵּלֶךְ רַחֲבֵעַם שָׂכָם **1** כִּי שָׁכַם בָּא כָּל-יִשְׂרָאֵל, לְהַמְלִיךְ אֹתוֹ **2**. ב וַיְהִי כְּשָׁמַע יִרְבֵּעַם בֶּן-נֶבֶט, וְהוּא עֹדֵדוֹ בְּמִצְרַיִם, אֲשֶׁר בָּרַח, מִפְּנֵי הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה; וַיֵּשֶׁב יִרְבֵּעַם, בְּמִצְרַיִם. ג וַיִּשְׁלַחוּ וַיִּקְרְאוּ-לוֹ וַיָּבֹאוּ (וַיָּבֹאוּ) יִרְבֵּעַם, וְכָל-קַהֲלֵי יִשְׂרָאֵל; וַיַּדְּבֵרוּ, אֶל-רַחֲבֵעַם לֵאמֹר. ד אָבִיךָ, הִקְשָׁה אֶת-עַלְנוֹ; וְאַתָּה עֲתָה הִקְלַת מַעֲבַדְתֵּךְ אָבִיךָ הִקְשָׁה, וַיַּמְעֵלוּ הַכֹּהֵן אֲשֶׁר-נָתַן עָלֵינוּ--
וַנַּעֲבֹדךָ. ה וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם, [לְכוּ-עַד שְׁלֹשָׁה יָמִים]--וַיָּשׁוּבוּ אֵלַי; וַיֵּלְכוּ, הָעָם **4**

ו וַיִּנְעֹץ הַמֶּלֶךְ רַחֲבֵעַם, אֶת-הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר-הָיוּ עֹמְדִים אֶת-פְּנֵי שְׁלֹמֹה אָבִיו, בְּהִיתוֹ חַי, לֵאמֹר: אֵיךְ אַתֶּם נוֹעֲצִים, לְהַשִּׁיב אֶת-הָעָם הַזֶּה דָּבָר. ז וַיִּדְבֵר (וַיַּדְּבֵרוּ) אֵלָיו לֵאמֹר, אִם-[הַיּוֹם] תִּהְיֶה-עִבְדְּךָ לְעַם הַזֶּה וְעַבְדְּתָם, וְעָנִיתָם, וְדַבַּרְתָּ אֲלֵיהֶם דְּבָרִים טוֹבִים--וְהָיוּ לְךָ עֲבָדִים, [כָּל-הַיָּמִים] **5**

ח וַיַּעֲזֹב אֶת-עֲצַת הַזְּקֵנִים, אֲשֶׁר יַעֲצָהוּ; וַיִּנְעֹץ, אֶת-הַיְלָדִים **6** אֲשֶׁר גָּדְלוּ אִתּוֹ, אֲשֶׁר הֵעֲמִידִם, לְפָנָיו. ט וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם, מָה אַתֶּם נוֹעֲצִים, וְנָשִׁיב דָּבָר, אֶת-הָעָם הַזֶּה--אֲשֶׁר דָּבְרוּ אֵלַי, לֵאמֹר, הִקְלַת מֶן-הָעֵל, אֲשֶׁר-נָתַן אָבִיךָ עָלֵינוּ **7**. י וַיַּדְּבֵרוּ אֵלָיו, הַיְלָדִים אֲשֶׁר גָּדְלוּ אִתּוֹ לֵאמֹר, כֹּה-תֹאמַר לְעַם הַזֶּה אֲשֶׁר דָּבְרוּ אֵלֶיךָ לֵאמֹר אָבִיךָ הַכֹּהֵן אֶת-עַלְנוֹ, וְאַתָּה הִקְלַת מַעֲלֵינוּ: כֹּה תִּדְבַר אֲלֵיהֶם, [קִטְנֵי עֲבָה מִמֵּתֵנִי אָבִי]. יא וְעַתָּה, אָבִי הֵעֲמִיס עָלֵיכֶם עַל כָּבֵד, וְאַנִּי, אוֹסִיף עַל-עַלְכֶם; [אָבִי, יִסֵּר אֶתְכֶם בְּשׁוֹטִים, וְאַנִּי, אֲיִסֵּר אֶתְכֶם בְּעַקְרָבִים] **8**

יב וַיָּבֹו יִרְבֵּעַם וְכָל-הָעָם אֶל-רַחֲבֵעַם, בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, כַּאֲשֶׁר דָּבַר הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר, שׁוּבוּ אֵלַי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי. יג וַיִּנְעֹץ הַמֶּלֶךְ אֶת-הָעָם, קָשָׁה; וַיַּעֲזֹב אֶת-עֲצַת הַזְּקֵנִים, **9** אֲשֶׁר יַעֲצָהוּ. יד וַיַּדְּבַר אֲלֵיהֶם, כַּעֲצַת הַיְלָדִים לֵאמֹר, אָבִי הַכֹּהֵן אֶת-עַלְכֶם, וְאַנִּי אוֹסִיף עַל-עַלְכֶם; אָבִי, יִסֵּר אֶתְכֶם בְּשׁוֹטִים, וְאַנִּי, אֲיִסֵּר אֶתְכֶם בְּעַקְרָבִים **10**. טו וְלֹא-שָׁמַע הַמֶּלֶךְ, אֶל-הָעָם: [כִּי-הִיְתָה סִבְּבָה, מִמֶּנּוּ] **11** לְמַעַן הָקִים אֶת-דְּבָרוֹ אֲשֶׁר דָּבַר ה' בְּיַד אַחִיָּה הַשִּׁילֹנִי, אֶל-יִרְבֵּעַם בֶּן-נֶבֶט

טז וַיָּרֵא כָּל-יִשְׂרָאֵל, כִּי לֹא-שָׁמַע הַמֶּלֶךְ אֲלֵהֶם, וַיָּשׁוּבוּ הָעָם אֶת-הַמֶּלֶךְ דָּבַר לֵאמֹר: [מִה-לָּנוּ חֶלֶק בְּדוֹד וְלֹא-נִחַלָה בְּבֶן-יִשְׁשִׁי **12** לְאַהֲלֵיךָ יִשְׂרָאֵל, עֲתָה רְאֵה בֵיתְךָ דוֹד; וַיֵּלֶךְ יִשְׂרָאֵל, [לְאַהֲלָיו] **13**. יז וַבְּנֵי יִשְׂרָאֵל, הַיֹּשְׁבִים בְּעָרֵי יְהוּדָה--וַיִּמְלֹךְ עֲלֵיהֶם, רַחֲבֵעַם. **14** {פ}

תשובות בעוד שני עמודים

- 1 האם לדעתך זהו צעד אמיץ או רופס?
- 2 מה הקושי לאור מלכים א יא 43? ומה הפתרון?
- 3 מה האמצעי הסגנוני/רטורי ותפקידו?
- 4 כיצד פסוקים אלו מציגים את רחבעם כמלך חלש לעומת אביו שלמה?
- 5 שאלת עמ"ר מה העמדה שלך כלפי עצת הזקנים? בסס תשובתך על הכתוב!
- 6 בני כמה הילדים? מה מטרת "כינוי" זה?
- 7 שווה לדעת להשוות
א. מה ההבדלים בין הפניה של רחבעם לזקנים לבין הפניה שלו לילדים ומה מטרת ההבדלים?
ב. מה ההבדלים בין דברי העם לרחבעם לבין הדיווח שלו על בקשת העם לילדים ומה מטרת ההבדלים?
- 8 א. הסבר את המטאפורות ומה מטרתן?
ב. הצג את צמד המילים המנחות ומה מטרתן?
ג. מה העמדה שלך כלפי עצת הילדים?
ד. מהי עמדת העורך/המספר המקראי כלפי עצת הילדים?
- 9 מה הקושי במילים "ויעזבו..." לאור האמור בפסוק 8? מה הפתרון?
- 10 מה ההבדל בין עצת הילדים לבין ביצועה ע"י רחבעם? מה סיבת ההבדל?
- 11 א. מה הקושי הדתי/תיאולוגי ומה הפתרון?
ב. מה הסיבה לפילוג המלוכה לפי פרק יא ומה הסיבה לפי פרק יב?
ג. כיצד פסוק 15 מבטא את עקרון ה"סיבתיות הכפולה"?
- 12 הסבר את פירוש סיסמת המרד "מה לנו חלק בדוד" באמצעות התקבולת הנרדפת
- 13 יש הטוענים כי המילה "לאוהליו" היא "תיקון סופרים". הסבר טענה זו.
- 14 מה הקשר בין פסוק זה למסופר בפרק יא 36?

יה וישלח המלך רחבעם, את-אדרם אשר על-המס, וינגמו כל-ישראל בו אבן, וימת; והמלך רחבעם, התאמץ לעלות במרכבה, לנוס, ורושלם **15**. יט ויפשונו ישראל בבית דוד, **16** עד היום הזה. **17** {ס} כ ויהי כשמע כל-ישראל, כי-שב רחבעם, וישלחו ויקראו אתו אל-העדה, וימליכו אתו על-כל-ישראל: **לא היתה אחרי בית-דוד, זולתי שבט-יהודה לבדו** **18**.

כא ויבאו (ויבא) רחבעם, ורושלם, ויקהל את-כל-בית יהודה ואת-שבט בנימין מאה ושמנים אלף בחור, עשה מלחמה--להלחם, עם-בית ישראל, להשיב את-המלוכה, לרחבעם בן-שלמה. כב ויהי דבר ה', אל-שמעיה איש-האלוקים לאמר. כג אמר, אל-רחבעם בן-שלמה מלך יהודה, ואל-כל-בית יהודה, ובנימין; ויתר העם, לאמר. כד כה אמר ה' לא-תעלו ולא-תלחמו עם-אחیکם בני-ישראל, **שובו** איש לביתו--**כי מאתי נהיה, הדבר הזה**; וישמעו את-דבר ה', **וישובו** ללכת כדבר ה'. **19** {ס}

מלכים א פרק יב 25-33 :

כה ויבן רחבעם את-שכם בהר אפרים, וישב בה; ויצא משם, ויבן את-פנואל. כו ויאמר רחבעם, בלבו: עתה **תשוב** הממלכה, לבית דוד. כז אם-יעלה העם הזה, לעשות זבחים בבית-ה' בירושלם, **ושב** לב העם הזה אל-אדניהם, אל-רחבעם מלך יהודה; והרגני, **ושבו** אל-רחבעם מלך-יהודה. כח ויועץ המלך--**וייעש**, שני עולי זב; ויאמר אליהם, רב-לכם מעלות ורושלם--הנה אליהם ישראל, אשר העלוף מארץ מצרים **20**. כט וישם את-**האחד**, בבית-אל; ואת-**האחד**, נתן בדן **21**. ל ויהי הדבר הזה, לחטאת; וילכו העם לפני **האחד**, עד-דן. לא ויעש, את-בית במות; ויעש כהנים מקצות העם, אשר לא-היו מבני לוי. לב ויעש רחבעם חג בחדש השמיני בחמשה-עשר יום לחדש כחג אשר ביהודה, ויעל על-המזבח--כן עשה בבית-אל, לזבח לעגלים אשר-עשה; והעמיד בבית אל, את-כהני הבמות אשר עשה. לג ויעל על-המזבח אשר-עשה בבית-אל, בחמשה עשר יום בחדש השמיני--בחדש, **אשר-בדא מלבד (מלבד)**; ויעש חג לבני ישראל, ויעל על-המזבח להקטיר. **22**

תשובות לפרק י"ב בעמוד הבא

- 15 א. מה הטעות הפוליטית הנוספת שעשה רחבעם וכיצד טעות זו כמעט עלתה לו בחייו הפרטיים?
- ב. כיצד העורך המקראי מדגיש שהצדק היה עם הזקנים ולא עם הילדים?
- 16 את מי מאשים העורך ב"פילוג" הממלכה? מה הדבר מעיד על השקפתו הפוליטית של העורך?
- 17 מתי לכל המאוחר נכתב פרק זה? יש לציין שנה לוע"זית.
- 18 מה הקושי בפסוק זה לאור פסוק 21. מה הפתרון לפי תרגום השבעים?
- 19 הציגו שלושה נימוקים מדוע רחבעם לא יוצא למלחמה לאחר הגיוס המהיר של 180000 חיילים?
- 20 מהיכן לקוח מטבע לשון זה ומה מטרתו?
- 21 מדוע העגלים הוצבו דווקא בערים אלו? הצג נימוק גיאוגרפי ונימוק דתי.
- 22 א. מהם הפעולות שעושה ירבעם? מה מטרתן?
ב. מהי עמדת העורך המקראי ביחס לרפורמות אלו?
ג. מהי המילים המנחות בקטע? מה מטרתן?

תשובות פרק יב

1. מצד אחד – זהו צעד אמיץ כי הוא נלחם ולא מוותר על תפקידו ומגיע אליהם ולא מתייאש.
2. מצד שני – זהו צעד מתרפס – למרות שלא רוצים אותו ולא באים אליו הוא כביכול מתחנן ומתקפל ובא אליהם.
3. הקושי: מדוע צריך להמליך אותו הרי הוא נהיה מלך באופן אוטומטי מייד עם מות אביו כפי שסופר בפרק הקודם? הפתרון: הוא רצה טקס הכתרה רשמי העם יקבל אותו על עצמו ולא סתם מתוקף חוקי הירושה.
3. **מספר סמלי** = כמות שלמה של ימים. לא בהכרח הכמות הריאלית שנדרשו להמתין.
4. בימי שלמה:
  - ❖ באו אליו לירושלים ושלמה לא היה צריך להגיע אל העם כדי שיכתירו אותו
  - ❖ ירבעם לא העז לחזור ממצרים ולא העזו לקרוא לו לחזור
  - ❖ לא העזו לבקש ממנו הפחתת מיסים
  - ❖ לא הציבו לו תנאים שאם לא ימלא אותם לא יהיה מלך
  - ❖ לא נדרש לשלושה ימים וליועצים כדי להחליט במשפט שלמה במקום באופן מייד
5. מצד אחד – עדיף להקריב את הטווח הקצר לטובת הטווח הארוך (כמו שאני מקדישים שעות רבות מהווה שלנו ללימודים) מצד שני – הוא מציע כביכול "לתחמן" אותם – ללכוד אותם ברשת שלו – להיות נחמד ביום הראשון ולאחר שיפלו בפח ויסקימו לעול מלכותו להעלות מיסים (לכן המילה "היום" נמחקה מספר דברי הימים כי מקפיד יותר על כבוד מלכי יהודה = "פרו יהודאי" קיצוני יותר).
6. "הילדים" היו בגילו של רבעם עצמו. גדלו איתו. הם בני 40 כפי מסופר בפרק יט.
7. א. ההבדלים בין שאלת רבעם את הילדים לשאלתו את הזקנים
  - i. שואל את הילדים "מה" ולא "איך" להשיב. כלומר שואל מה הניסוח ולא איזו החלטה לקבל.
  - ii. שואל את הילדים מה "נשיב" ולא "מה להשיב" כי מבקש לגרום להם לתחושת אחריות. אם הוא יפסיד את תפקידו גם הם לא יעבדו כיועצים. הזקנים ממילא יצאו לפנסיה כך שהתוצאה של הייעוץ לא תשפיע על עבודתם.
  - iii. לילדים מתאר את דברי העם ולזקנים לא. הזקנים נכחו איתו או לא הרגיש בנוח לסלף בפניהם את דברי העם.
- ב. ההבדלים בין גרסת העם לגרסת רבעם:
  1. רבעם משמיט את המילים "כבד" ו"קשה" כדי לצייר את הבקשה של העם כלא לגיטימית. שהם סתם רוצים הפחתת מיסים (והרי אי אפשר בלי מיסים) ו"שוכח" לציין שמדובר בהפחתת המיסים המיותרים ולא הבסיסיים.
  2. רבעם משמיט את דברי העם "ונעבדך" שהציבו לו תנאי. כי גם ילדים היו מבינים שעדיף להיות מלך עם פחות מיסים מאשר לא להיות מלך בכלל אם כך הציבו לו את התנאים.
8. א. הכאב שיכאב לכם בכיס בגלל המיסים לי יהיה גדול יותר כמו שהכאב של עקיצת עקרב כואב מהצלפת שוט
- ב. **המילים המנחות** הן: "אבי ואני" כדי להדגיש את השוואה בין שלמה לרבעם
- ג. מצד אחד הם צודקים – מי שנחמד דורכים עליו כפי שעשו לרבעם כשבא לשכם. במקום להיות נחמד בחזרה הציבו לו תנאים. מצד שני הם טועים – כי אף אחד לא רוצה שיאיימו עליו ויפגעו בו. מלכים בשנה הראשונה ניסו להיות נחמדים כדי למנוע מרידות ולא עצבנו בכוונה את העם.
- ד. "ילד" זהו **כינאי** גנאי לאדם חסר ניסיון. בדר"כ מכנים אדם חסר ניסיון **בכינאי** נער והפעם זה אפילו נמוך יותר. הם גם חסרי הבנה ולא רק חסרי ניסיון...):
9. הקושי: מדוע כתוב שוב שהוא עזב את העצה שלהם? פתרון: להדגיש שהוא לא היה מעוניין לשמוע תשובה זו והוא החליט שעצתם לא טובה עוד לפני ששמע את עצת הילדים.
10. רבעם משמיט את **המטאפורה** "קטני (הזרת שלי) עבה ממותני אבי" כדי לא לזלזל באביו (כיבוד הורים).
11. א. הקושי התיאולוגי: מדוע ה' "סיבב" (גרם) לרבעם לעשות טעות פוליטית, הרי התערבות זו פוגעת בעקרון **הבחירה החופשית** שיש לאדם שאחראי על מעשיו? **הפתרון**: שלילת הבחירה החופשית זה חלק מהעונש שהוא קיבל כגמול דורות שלילי בגלל חטאי אביו (כמו פרעה שאיבד את חופש הבחירה ולא שחרר את העם ממצרים) כדי להוציא לפועל את העונש שה' רצה להעניש.
- ב. לפי פרק י"א סיבת הפילוג היא **דתית** – חטאי שלמה. לפי פרק י"ב הסיבה היא **טעות** פוליטית של רבעם גרמה למרד.
- ג. **הסיבתיות הכפולה** משלבת – שהטעות הפוליטית נעשתה כעונש דתי על חטאי שלמה.
12. "מה לנו" = "לא לנו" אנו לא רוצים להיות חלק מנחלת/מממלכת בית דוד.
13. בתקופתם כבר לא גרו באוהלים, אז מדוע כתוב שהלכו לאוהלים? לכן יש טוענים שנעשה כאן **"תיקון סופרים"** (שינו את הטקסט למרות קדושתו כדי לא לפגוע בה'). היה כתוב שהלכו לאוהלים אך שינו לאוהלים כדי לא לפגוע בה'.
14. קשר של "נבואה והתגשמותה" נאמר שהממלכה תתפלג בגלל חטאי שלמה ואכן כך קורה כעת.
15. א. במקום להמתין שיירגעו הרוחות הוא מתחיל באיסוף מידי של מיסים למרות שמרדו בו ולכן רצו לרצוח אותו
- ב. תיאור ההימלטות המביכה של המלך שניצל ברגע האחרון ממחישים שטעה שלא הקשיב לזקנים והקשיב לילדים.
16. את תושבי השומרון. מה שמעיד שהוא לא אובייקטיבי אלא תומך בממלכת יהודה (כלומר הוא פרו-יהודאי)
17. לכל המאוחר בשנת 722- כי בשנה זו **חרבה ממלכת שומרון** והם כבר לא מרדו יותר ביהודה כי היו בגלות אשור.
18. קושי: מדוע כתוב שלא נותר בממלכת יהודה שום שבט חוץ משבט יהודה הרי גם בנימין הם חלק מממלכת יהודה? פתרון: לפי **תרגום השבעים** (תרגום התנך ליוונית בימי בית שני) יש לרשום "בנימין". שלא נותר חוץ מהם שום שבט נוסף
19. רבעם נמנע ממלחמה, מסיבה: **דתית**- כי ה' אמר. **צבאית**- אין סיכוי 2 שבטים מול 10. **חברתית**- למנוע **מלחמת אחים**.
20. ירבעם משתמש במסורת מימי "חטא העגל" ביציאת מצרים. ברם, מדובר במקרה שנתפס כאחד החטאים החמורים.
21. נימוק **גיאוגרפי**: הציב את העגלים בשתי קצוות הממלכה. שיהיה קרוב לכולם. **דתי**: אלו ערים שה' נגלה בהם לאבותינו.
22. א. הוא בונה עיר בירה = מקום חדש לשלטון החדש והנפרד. ב. בונה במוות ועגלי זהב כתחליף למקדש. ג. ממנה כוהנים מכל השבטים ולא רק משבט לוי. ד. מזיז את "חג" (סוכות) חודש קדימה בלוח השנה – מט"ו תשרי לט"ו חשוון.
- ב. העורך המקראי מציין את דעתו "ויהי הדבר הזה לחטאת" = זה מעשה לא טוב. "בדה מליבו" זו המצאה שלו ולא צו מה'. "לא משבט לוי" מדגיש שהכוהנים שנבחרו לא היו ראויים כי הם לא מהשבט שנבחר לעבוד בקודש
- ג. **המילה המנחה** "עשה" מדגישה שירבעם אחראי אישית על כל מה שנעשה לביסוס מלכותו גם אם לא פיסל/בנה בפועל

מלכים א פרק טז: חטאי עומרי ובנו אחאב

חטאי עומרי:

כג בשנת **שְׁלֹשִׁים וְאַחַת שָׁנָה**, לָאָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה, מֶלֶךְ (=) (_____) עֹמְרִי עַל (ממלכת) יִשְׂרָאֵל (=) (_____),
שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה שָׁנָה; (ממלכת) ב (שש) תִּרְצָה (שש) **מֶלֶךְ שֵׁשׁ-שָׁנִים**¹ כִּד וַיִּקֶּן (=) (_____) אֶת-הַהָר שְׁמֵרוֹן, מֵאֵת שְׁמֹר
בְּכַפְרִים כֶּסֶף²; וַיִּבְּר (=) (_____), אֶת-הַהָר וַיִּקְרָא אֶת-שֵׁם הָעִיר אֲשֶׁר בָּנָה, עַל שֵׁם-שְׁמֹר אֲדֹנֵי הָהָר שְׁמֵרוֹן.³ כֹּה וַיַּעֲשֶׂה
עֹמְרִי הָרַע, בְּעֵינֵי ה' ; וַיִּרְע מֶמֶל (=) (_____) אֲשֶׁר לָפָנָיו . כֹּה וַיִּלְדֶּה, בְּכָל-דָּרֶךְ יִרְבָּעָם בֶּן-נֶבֶט, וּבַחֲטָאֵתוֹ (וּבְחֲטָאֵתוֹ),
אֲשֶׁר הִחְטִיא אֶת-יִשְׂרָאֵל : לְהַכְעִיס⁴ אֶת-ה' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל—בְּהַבְלִיָּהם . כֹּה וַיִּתֵּר דְּבָרֵי עֹמְרִי אֲשֶׁר עָשָׂה, וּגְבוּרָתוֹ⁵ אֲשֶׁר
עָשָׂה : הֲלֹא-הֵם כְּתוּבִים, עַל-סֵפֶר דְּבָרֵי הַיָּמִים (=שש 16019191) לְמֶלֶכִי יִשְׂרָאֵל . כֹּה וַיִּשְׁכַּב עֹמְרִי עִם-אֲבֹתָיו (=) (_____),
וַיִּקְבֹּר בְּשְׁמֵרוֹן ; וַיִּמְלֹךְ אַחְאָב בְּנוֹ, תַּחְתָּיו . { פ }

חטאי אחאב:

כט וַאֲחָאָב בֶּן-עֹמְרִי, מֶלֶךְ (=) (_____) עַל-יִשְׂרָאֵל (=) (_____), בְּשָׁנַת שְׁלֹשִׁים וּשְׁמֹנֶה שָׁנָה, לָאָסָא מֶלֶךְ
יְהוּדָה ; וַיִּמְלֹךְ אַחְאָב בֶּן-עֹמְרִי עַל-יִשְׂרָאֵל, בְּשְׁמֵרוֹן, עָשָׂרִים וּשְׁתַּיִם, שָׁנָה . ג וַיַּעַשׂ אַחְאָב בֶּן-עֹמְרִי הָרַע, בְּעֵינֵי ה' מֶמֶל
(=) (_____) (אֲשֶׁר לָפָנָיו.⁷ לֹא וַיְהִי הַנֶּקֶל לְכַתּוֹ,⁸ בְּחֲטָאוֹת יִרְבָּעָם בֶּן-נֶבֶט ; וַיִּקַּח אִשָּׁה אֶת-אִיזָבֵל, בַּת-אֶתְבַּעַל מֶלֶךְ
צִידוֹנִים, וַיִּלְדֶּה וַיַּעֲבֹד אֶת-בַּעַל (=שש 16019191) , וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לוֹ . גג וַיִּקַּם מִזְבֵּחַ, לְבַעַל, בַּיַּת הַבַּעַל, אֲשֶׁר בָּנָה בְּשְׁמֵרוֹן . גג וַיַּעַשׂ
אַחְאָב, אֶת-הָאֲשֵׁרָה ; וַיִּזְסַף אַחְאָב לַעֲשׂוֹת, לְהַכְעִיס אֶת-ה' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל, מֶמֶל מֶלְכֵי יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר הָיוּ לָפָנָיו .

ממצאים ארכיאולוגיים מתקופת עומרי ואחאב המתארים את הכוח הצבאי של ממלכת שומרון:

המזבחה ליש מוכרחה

מצבת מישע

¹ כמה שנים מלך עומרי? 12 או 6?

² עמ"ר- זה טוב/רע לקנות קרקעות מגויים בכסף?

³ מה מדרש השם (הסיבה האטיולוגית של הסיפור)?

⁴ מה ההבדל בין חטאי ירבעם לעומרי?

⁵ מה הקושי במילה "גבורתו"?

מה הפתרון?

מה סיבת ההשמטה של מעשי גבורתו?

התנך הוא ספר דתי/חינוכי –

הסופר המקראי הוא פרו-יהודאי –

עמ"ר- זה טוב/רע לומר מילה טובה?

⁶ מה הקושי הכרונולוגי –

מה פתרון:

⁷ מה הסיבה שנחשב לחוטא הכי גדול? (אפילו יותר גדול מקודמו שהיה נחשב להכי גדול)?

⁸ מה הפירוש "נקל לכתו"?

מלכים א פרק טז: חטאי עומרי ובנו אחאב

חטאי עומרי:

כג בשנת שלשים ואחת שנה, לאסא מלך יהודה, מלך (=פתח אמת) עמרי על (אמת) ישראל (=אמת 1910),
שנים עשרה שנה; (אמת 18) ב (18) תרצה (א) מלך שש-שנים¹ כז ויקן (=שק) את-הקר שמרון, מאת שמר
בכפרים כסף²; ויקן (=שק) את-הקר ויקרא את-שם העיר אשר בנה, על שם-שמר אדני הקר שמרון.³ כח ויעשה עמרי
הרע, בעיני ה'; וירע מכל (=שק) אשר לפניו. כז וילך, בכל-דרך ירבעם בן-נבט, ובחטאתיו (ובחטאתו), אשר החטיא
את-ישראל: להכעיס,⁴ את-ה' אלקי ישראל—בהבליהם. כז ויתר דברי עמרי אשר עשה, וגבורתו⁵ אשר עשה: הלא-הם
כתובים, על-ספר דברי הימים (=920 910 900) למלכי ישראל. כח וישפכ עמרי עם-אבתיו (=960), ויקבר בשמרון;
וימלך אחאב בנו, תחתיו. {פ}

חטאי אחאב:

כט ואחאב בן-עמרי, מלך (=פתח אמת) על-ישראל (=אמת 910), בשנת שלשים ושמונה שנה, לאסא מלך
יהודה; וימלך אחאב בן-עמרי על-ישראל, בשמרון, עשרים ושנים, שנה. ל ויעש אחאב בן-עמרי הרע, בעיני ה' מכל
(=שק) אשר לפניו.⁷ לא ויהי הנקל לכתו,⁸ בחטאות ירבעם בן-נבט; ויקח אשה את-איזבל, בת-אבתבעל מלך צידנים,
וילך ויעבד את-בעל (=960 950 940), וישתחו לו. לג ויקם מזבח, לבעל, בית הבעל, אשר בנה בשמרון. לג ויעש אחאב, את-
האשרה; ויוסף אחאב לעשות, להכעיס את-ה' אלקי ישראל, מכל מלכי ישראל, אשר היו לפניו.

ממצאים ארכיאולוגיים מתקופת עומרי ואחאב המתארים את הכוח הצבאי של ממלכת שומרון:

המונולית מכרזה

מצבת מישע

- 1 כמה שנים מלך עומרי? 12 או 6? עומרי היה בתפקיד "מלך" 12 שנים אולם מלך על כלל ממלכת שומרון רק 6 שנים.
- 2 עמ"ר-זה טוב/רע לקנות קרקעות מגויים בכסף? מצד אחד כן – כך פעלה הציונות. מצד שני לא – המחיר המופקע שאנו מוכנים לשלם, מעיד על כך שמדובר ב"פיתוי" של המוכר ושלא היה "ראוי" לכאורה למכור לנו ואולי ניצלנו את העושר שלנו לרעה.
- 3 מה מדרש השם (הסיבה האטיולוגית של הסיפור)? – לשומרון קוראים שומרון על שם הבעלים של הקרקע
- 4 מה ההבדל בין חטאי ירבעם לעומרי? ירבעם חטא בגלל חשש לחייו (היזכרו בפרק יב) ואילו עומרי במטרה להרגיז את ה'.
- 5 מה הקושי במילה "גבורתו"? המעשים שפורטו על עמרי בפרק זה הם רק חטאים. אז איזה "עוד" מעשי גבורה הוא עשה? עוד חטאים?? מה הגבורה בזה?? הרי הכי קל זה לחטוא ולא "לשמור על עצמך"!!?
- מה הפתרון? התנ"ך יודע אך לא מספר על מעשי הגבורה הצבאיים (כפי שנחשף בחפירות אכיאלוגיות – במיצבת מישע).
- מה סיבת ההשמטה של מעשי גבורתו? התנ"ך הוא לא ספר היסטוריה! הוא מפנה לספרי היסטוריה למי שמעוניין בפרטים היסטוריים.
- התנ"ך הוא ספר דתי/חינוכי – הוא לא יספר דברים טובים על חטאים כי זה סותר את תפיסת שר ופושט.
- הסופר המקראי הוא פרו-יהודאי – הכותב בעד מלכי יהודה ונגד מלכי שומרון ולכן ישמית דברים חיוביים על שומרון.
- עמ"ר-זה טוב/רע לומר מילה טובה? תלוי למי. כאשר אומר מילה טובה על דברים טובים שעשה אדם רשע זה עלול לבלבל.
- 6 מה הקושי הכרונולוגי – אם עומרי מלך משנת 31 במשך 12 שנים הרי שבנו היה אמור למלך משנת 43 ולא משנת 38!!??
- מה פתרון: לא סופרים לו את השנים שמלך רק על תרצה. הסיבה שכתוב שבנו מלך משנת 38 ולא משנת 37, היא כי עומרי מלך 6 שנים מלאות אך הם פלשו קצת לסוף שנת 31 וקצת לתחילת שנת 38 אך בפועל מלך 6 שנים ולא 7.
- 7 מה הסיבה שנחשב לחוטא הכי גדול? (אפילו יותר גדול מקודמו שהיה נחשב להכי גדול?) כי גם הכעיס וגם הוסיף דברים שלא היו קיימים עד אז. וכן, עם אישה גויה שהמשיכה לעבוד ולהפיץ בהסכמתו עבודה זרה (נשות שלמה עשו עבודה זרה לעצמן בלבד!).
- 8 מה הפירוש "נקל לכתו"? חטאי ירבעם היו החטאים הקלים שעשה. הוא חטא הרבה יותר.

מלכים א פרק יט: אליהו "מתפוסר" מתפקידו

תגובת אחאב ואיזבל לטבח 450 נביאי השקר/בעל - בהר הכרמל:

א ויגד אחאב לאיזבל, את כל-אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹהֵיו, וְאֵת כָּל-אֲשֶׁר הָרַג אֶת-כָּל-הַנְּבִיאִים, בְּחָרֵב. ¹ ב ותשלח איזבל מלאך (= *mal*) אל-אליהו לאמר: כֹּה יַעֲשׂוּן אֲלֵיכֶם, וְכֹה יוֹסֶפוּן, ² כִּי-כָעַת מָחָר אֲשִׁים אֶת-נַפְשְׁךָ, כְּנַפֵּשׁ אֶחָד מֵהֶם. ³

תגובות אליהו לתגובת איזבל

ג ויֵרָא, וַיִּקָּם וַיֵּלֶךְ ⁴ אֶל-נֶפְשׁוֹ, ⁵ וַיָּבֵא, בְּאֵר שֶׁבַע אֲשֶׁר לַיהוָה; וַיִּנַּח אֶת-נַעְרוֹ (= *na'ar*), שָׁם. ⁶ ד והוא (= *mal*) הֵלֵךְ בַּמַּדְבָּר, דָּרָךְ יוֹם ⁷, וַיָּבֵא, וַיֵּשֶׁב תַּחַת רֹתֵם אַחַת (אֶחָד); וַיִּשְׁאַל (= *ep'el*) אֶת-נַפְשׁוֹ, לְמוֹת, וַיֹּאמֶר רַב עֲתָה ה' קַח נַפְשִׁי, כִּי-לֹא-טוֹב אֲנִי מֵאֲבֹתַי. ⁸

התגלויות ה' לאליהו

ה וַיִּשְׁכַּב, וַיִּישָׁן, תַּחַת, רֹתֵם אֶחָד; וְהִנֵּה-זֶה מְלָאךְ נֹגֵעַ בּוֹ, וַיֹּאמֶר לוֹ קוּם אָכֹל. ו וַיִּבֹט, וְהִנֵּה מְרֹאֲשֵׁתָיו עֲגַת רְצָפִים וְצַפְחַת מַיִם; וַיֹּאכַל וַיִּשְׁתֵּי, וַיֵּשֶׁב וַיִּשְׁכַּב. ז וַיֵּשֶׁב מְלָאךְ ה' שְׁנֵית וַיִּנְע-בוֹ, וַיֹּאמֶר קוּם אָכֹל: כִּי רַב מִמֶּךָ, הַדָּרָךְ. ⁹ ח וַיִּקָּם, וַיֹּאכַל וַיִּשְׁתֵּי; וַיֵּלֶךְ בְּכַח הַאֲכִילָה הַהִיא, אַרְבַּעַיִם יוֹם וָאַרְבַּעַיִם לַיְלָה, עַד הַר הָאֱלֹקִים, חָרֵב. ¹⁰ ט וַיָּבֵא-שָׁם אֶל-הַמַּעְרָה, וַיֵּלֶן שָׁם; וְהִנֵּה דָבָר-ה', אֵלָיו, וַיֹּאמֶר לוֹ, [מֵה-לֶךְ פֶּה אֱלֹהֵיו]. י וַיֹּאמֶר קָנָא קִנְאָתִי לְחַי אֱלֹקֵי צְבָאוֹת, כִּי-עָזְבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל--אֶת-מִזְבְּחֹתֶיךָ הָרְסוּ, וְאֶת-נְבִיאֶיךָ הָרְגוּ בְּחָרֵב; [וְאֹתָר אֲנִי לְבַדִּי]. ¹¹ וַיִּבְקְשׂוּ אֶת-נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ. יא וַיֹּאמֶר, [צֹא]. ¹² וַעֲמִדְתָּ בְּהָר לִפְנֵי ה', וְהִנֵּה ה' עֹבֵר וְרוּחַ גְּדוֹלָה וְחֹזֶק מְפָרֵק הַרִים וּמִשְׁבַּר סְלָעִים לִפְנֵי ה', [לֹא בְרוּחַ ה']; ¹³

[וְאִמַּר] הַרוּחַ רָעַשׁ [לֹא בְרַעַשׁ ה']

יב. [וְאִמַּר] הַרְעַשׂ אֵשׁ, [לֹא בְאֵשׁ ה']; ¹⁴

[וְאִמַּר] הָאֵשׁ, קוֹל דְּמָמָה דִּקְהָה. ¹⁵

יג וַיְהִי כַשְׂמַע אֱלֹהֵיו, וַיִּלֵּט (= *sol*) פָּנָיו בְּאֲדָרְתוֹ, וַיִּצָּא, וַיַּעֲמֵד פֶּתַח הַמַּעְרָה; וְהִנֵּה אֵלָיו, קוֹל, וַיֹּאמֶר, מֵה-לֶךְ פֶּה אֱלֹהֵיו. יד וַיֹּאמֶר קָנָא קִנְאָתִי לְחַי אֱלֹקֵי צְבָאוֹת, כִּי-עָזְבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-מִזְבְּחֹתֶיךָ הָרְסוּ, וְאֶת-נְבִיאֶיךָ הָרְגוּ בְּחָרֵב; וְאֹתָר אֲנִי לְבַדִּי, וַיִּבְקְשׂוּ אֶת-נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ. ¹⁶ [ס] טו וַיֹּאמֶר ה' אֵלָיו, לֵךְ שׁוֹב לְדָרְכְךָ מִדְּבָרָה דְּמִשְׁק; וּבְאֵת, וּמִשְׁחַת אֶת-חֲזָאֵל לְמֶלֶךְ--עַל-אֲרָם. טז וְאֵת יְהוּא בֶן-נִמְשִׁי, תִּמְשַׁח לְמֶלֶךְ עַל-יִשְׂרָאֵל; וְאֶת-אֱלִישָׁע בֶן-שָׁפְט מֵאֲבֵל מְחוּלָה, תִּמְשַׁח לְנָבִיא תַּחְתֶּיךָ. יז וְהָיָה, הַנְּמַלֵּט מִחָרֵב חֲזָאֵל--יָמִית יְהוּא; וְהַנְּמַלֵּט מִחָרֵב יְהוּא, יָמִית אֱלִישָׁע. יח וְהַשְׂאֲרָתִי בְּיִשְׂרָאֵל, שִׁבְעַת אֲלָפִים ¹⁷ כָּל-הַבְּרָכִים, אֲשֶׁר לֹא-כָרְעוּ לְבַעַל, וְכָל-הַפָּה, אֲשֶׁר לֹא-נָשַׁק לוֹ.

מינוי אלישע לנביא

יט וַיֵּלֶךְ מִשָּׁם וַיִּמְצָא אֶת-אֱלִישָׁע בֶן-שָׁפְט, וְהוּא חָרַשׁ, שְׁנַיִם-עָשָׂר צְמָדִים לִפְנָיו, וְהוּא בְּשָׁנָיִם הָעָשָׂר ¹⁸; וַיַּעֲבֵר אֵלָיו אֱלִישָׁע וַיִּשְׁלַךְ אֲדָרְתוֹ (= *ap'el*) אֵלָיו. ¹⁹ כ וַיַּעֲזֹב אֶת-הַבְּקָר, וַיֵּרַךְ אַחֲרַי אֱלֹהֵיו, וַיֹּאמֶר אֲשֶׁר-קָה-נָא לְאֲבִי וְלֵאמִי, וְאֵלֶכָה אַחֲרֶיךָ ²⁰; וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ שׁוֹב, כִּי מֵה-עֲשִׂיתִי לְךָ ²¹. כא וַיֵּשֶׁב מֵאַחֲרָיו וַיִּקַּח אֶת-צֶמֶד הַבְּקָר וַיִּזְבַּחַהוּ, וַיִּבְכְּלֵי הַבְּקָר בְּשֵׁלֶם הַבָּשָׂר, ²² וַיִּתֵּן לָעָם, וַיֹּאכְלוּ; וַיִּקָּם, וַיֵּלֶךְ אַחֲרַי אֱלֹהֵיו--וַיִּשְׁרָתְהוּ.

1 א. מהם האמצעים הספרותיים, ומה מטרתם?

ב. מה האירוניה בכך שאחאב מציג עצמו כאילו סיפר כל מה שקרה?

2 מהי תפיסתה הדתית של איזבל?

3 מה הקושי בהכרזה שמכריזה איזבל? מה הפתרון?

4 מהו האמצעי הספרותי, ומה מטרתו?

5 הצע שני פירושים למונח "אל נפשו"

6 מדוע אליהו מפסיק להיעזר בשירותיו של נערו/עוזרו? מדוע ממשיך לבד?

7 מה פירוש הביטוי "דרך יום" מה מרחק ההליכה שעשה אליהו?

8 א. הסבר את הבקשה של אליהו ואת נימוקו.

ב. האם הינך מסכים עם נימוק זה?

ג. מדוע אליהו בורח מאיזבל שמבקשת לרצוח אותו, אם הוא בכל מקרה רוצה למות?

9 מה ההבדל בין ההתגלות הראשונה לשנייה, ומה הסיבה להבדל?

10 מה הן נקודות הדמיון למשה רבינו, ומה מטרתן?

11 מה הקושי בדברי אליהו לאור המסופר בפרק הקודם? מה הפתרון הפעם?

12 הסבר כיצד הניב "צא מהקופסה" מתקשר לסיפורינו? ציין לאיזו עוד דמות מקראית ה' אמר "לצאת מהקופסה"?

13 מהו האמצעי הספרותי, ומה מטרתו?

14 מהו האמצעי הספרותי, ומה מטרתו?

15 מהו המבנה הספרותי, ומה מטרתו?

16 א. מה הקושי בפסוק 14? הצע שתי פתרונות שונים

ב. הסבר כיצד המנהג להשאיר "כוס לאליהו הנביא" או "כיסא אליהו" הוא תיקון לאליהו הנביא

א. האם ומדוע ה' קיבל את בקשת אליהו?

ב. מהם תפקידי הנביא? האם אליהו מצליח בתפקידו?

ג. במה שונה אליהו מאברהם אבינו בפרשת סדום ועמורה?

ד. איזה סוג גמול בא לידי ביטוי בהצעת ה'? מדוע לא מסכים לשיטת הגמול המועדפת על אליהו?

18 א. מה היה עיסוקו ומעמדו הכלכלי של אלישע?

ב. מדוע התנ"ך מפרט לנו מידע זה?

19 מה משמעות המעשה הסמלי שמבצע אליהו?

20 א. האם אלישע הבין את משמעות המעשה הסמלי? ב. במה הוא שונה בהתנהגותו מהתנהגות אליהו הנביא?

21 הסבר את תגובת אליהו ומה היא מעידה על אליהו?

22 מה תמוה בהתנהגות אלישע, מה הפתרון?

התשובות בעמוד הבא

- 1א. **האמצעים הספרותיים** הם: **כפילות** של מילת **ההגזמה** "כל", מטרתם להדגיש את ההתפעלות/התלהבות של אחאב.
- 1ב. **האירוניה** היא שהוא לא באמת סיפר הכל אלא רק את הדברים השליליים. לא מספר לה על הנס של האש והגשם.
2. **התפיסה הדתית** של איזבל היא אמונה באלילים/עבודה זרה/**פוליתאיזם** – שנאמר "יוסיפון" בלשון רבים!
3. **הקושי**: מדוע איזבל מגלה לאליהו את התוכנית הסודית שלה לחסלו?
פתרון: היא פחדה להרוג אותו אז רצתה שיברח וכך לא יסתובב לה בין הרגלים.
4. **האמצעי הספרותי** הוא "**ריבוי פעלים**" שנאמר וירא ויקום וילך וזה מעיד על זריזותו של אליהו.
5. אל נפשו-פירוש א: להציל את חייו. פירוש ב: הלך בצורה לא מתוכננת. ספונטית. לפי תחושות בטן.
6. הוא פחד שאם הנער/העוזר שלו ילך לחופשה והוא יתפס הוא יחקר ויחשוף היכן אליהו נמצא.
7. דרך יום = מרחק הליכה שאדם עושה במשך יום שלם. כלומר מספר קילומטרים.
- 8א. רב! קח נפשי=די!! אני רוצה למות. כי לא טוב אנוכי מאבותי=אני לא מצליח בתפקידי ולכן אני רוצה למות.
ב. מצד אחד כן – אם מטרת חייו היא להצליח כנביא אז אין לו סיבה לחיות (כמו שזמר שמאבד את קול מרגיש שבא לו למות). מצד שני לא – כי צריך לדאוג בדרכים אחרות להצליח בחייו
ג. כי הוא לא באמת רוצה למות.. ג. כי לא רוצה לתת לאיזבל את התענוג שהצליחה לרצוח את נביא ה'.
9. בהתגלות השנייה יש תוספת של נימוק "כי רב ממך הדרך" כדי להסביר לאליהו שמטרת האכילה היא לא רק לא להיות רעב כי לא אכל עד עכשיו אלא גם לאגור כוחות גם לעתיד
10. הדמיון למשה – שניהם לא אכלו ושתו 40 יום, שניהם ברחו ממלך שרצה להרוג אותם, שניהם הגיעו למדבר סיני, לשניהם ה' מתגלה, שניהם חשו לא אחת שנכשלו בתפקידם, שניהם מכסים את פניהם כשה' מתגלה אליהם.
סיבת הדמיון – מצד אחד לתת תחושה שאליהו חשוב כמו משה. זה שבח לאליהו.
מצד שני – זו השוואה ניגודית למשה – משה ביקש רחמים על העם ואליהו ביקש שה' יעניש את העם!!!
11. הקושי: מדוע אליהו אומר שרק הוא נביא ה' הרי עובדיהו מחביא עוד 100 נביאים!!!?
פתרון: הכוונה שהוא היחיד שנלחם בגלוי הם הרי מתחבאים ולא עושים כלום/ססססס
12. צא מהקופסה = לצאת מהתפיסות הקבועות שלך. זה נאמר גם לאברהם שנאמר לו צא מהאוהל!!
13. האמצעי הספרותי הוא **מצלול**. הצליל רררררררררר חוזר על עצמו כדי להדגיש את הקולות ששמע
14. האמצעי הספרותי הוא: **אנפורה ואפיפורה** – פתיחה וסיום זהים. כדי להדגיש שיש כאן כמה שלבים בדבר אחד.
15. **המבנה הספרותי הוא X+1** כלומר, הדבר האחרון שונה מיתר הדברים הקודמים והוא הכי חשוב. הדממה בסוף שונה מכל הרעשים שהיו. המסר: ה' לא מעוניין ברוח ובצלצולים אלא במים שקטים שחודרים עמוק!!!
- 16א. הקושי: מדוע שוב יש את אותה שאלה ואת אותה תשובה בדיוק כמו בפסוקים הקודמים??
פתרון 1. זו טעות בהעתקה!! פתרון 2: המסר הוא שאליהו לא הבין את המסר וחוזר על אותם תשובות!!!
16ב. אנו מזכירים את אליהו בליל הסדר ובברית מילה ואליהו לא נח על משכבו בשלום כי טען שאנו מפרי הברית עם ה'.
17. א. ה' קיבל לכאורה את בקשת אליהו ומסביר לו כיצד ישמיד את החוטאים כדי לגרום לאליהו לשנות את דעתו ולהתחרט.
17ב. אחד מתפקידי הנביא הוא לבקש רחמים על העם והוא נכשל בשלון חרוץ. הוא מבקש עונשים לעם!
17ג. אליהו רוצה שכולם יענשו בגלל החוטאים ואילו אברהם רוצה שכולם ינצלו בזכות הצדיקים!
- 17ד. ה' מציע להעניש בגמול אישי!!! כל מי שחטא ורק מי שחטא יענש (גם אם זה הרבה אנשים). ה' מסרב לגמול קיבוצי שלילי (כפי שאברהם סירב לגמול זה).
- 18א. אלישע היה חקלאי עשיר. (הוכחה היו לו 12 מחרשות עם 24 פרים – כלומר היו לו שדות רבים).
- 18ב. להדגיש את גדלותו של אלישע שלמרות שהיה מצליח כלכלית הסכים לנטוש הכל בבת אחת ("טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף") (לפי התנ"ך אין חווית אקסטרים מענגת ומרוממת יותר מאשר נבואה (על אף המחיר הכבד והכואב שהיא גובה)).
19. **המעשה הסמלי** – זריקת הבגד = העברת התפקיד.
- 20א. אלישע מבין שהוא הופך לנביא ולכן מבקש מאליהו ללמוד ממנו את התפקיד לאחר שיפרד זריז מהוריו ולא יעלם להם.
20ב. אלישע לא נעלם אלא מודיע להוריו. וכן, לא מקבל אוכל מאחרים אלא נותן אוכל לאחרים.
21. אליהו אומר לאלישע "לך. מה כבר עשיתי לך??!" וזה מעיד על חוסר סימפטיה וחוסר לבביות.
22. **קושי**: מדוע במקום לקחת עצי הסקה זולים ועגל במחיר סביר הוא משתמש במחרשה ובכלי החרישה שלו??
פתרון: הוא מבטא בכך גם זריזות (שאינו לו זמן לחפש) וגם שהוא נוטש את החיים הכלכליים לטובת הרוחניים!!!

מלכים א פרק כא: כרם נבות היזרעאלי

בקשת אחאב מנבות ותגובת נבות לבקשתו

א ויהי, אחר הדברים האלה, **כרם** היה לנבות היזרעאלי, אשר ביזרעאל אצל (=) (היכל אחאב, מלך שומרון) **ב** ונדבר אחאב אל-נבות לאמר תנה-לי את-**כרמך** ויהי-לי לגן-גרק, כי הוא קרוב אצל ביתי, ואתנה לך תחתיו, **כרם** טוב ממני; אם טוב בעיניך, אתנה-לך כסף מחיר זה **ג** ויאמר נבות, אל-אחאב: חלילה לי מה, מתתי את-נחלת אבתי לך **ד**.

תגובות אחאב ואיזבל לתגובת (הסירוב של) נבות

ד ויבא אחאב אל-ביתו סר ונער, על-הדבר אשר-דבר אליו נבות היזרעאלי, ויאמר, לא-אתנו לך את-נחלת אבותי; **ה** וישפב, על-מטתו, ויסב את-פניו, ולא-אכל לחם **ו**. ה ותבא אליו, איזבל אשתו; ותדבר אליו, מה-זה ריחך סרה, ואיך, אכל לחם. ונדבר אליה, כי-אדבר אל-נבות היזרעאלי ואמר לו תנה-לי את-**כרמך** בכסף, או אם-חפץ אתה, אתנה-לך **כרם** תחתיו; ויאמר, לא-אתנו לך את-**כרמי** **ז**. ויתאמר אליו, איזבל, אתה עתה תעשה מלוכה על-ישראל; **ח** קום אכל-לחם, ויטב לבך--אני אתנו לך, את-**כרם** **ט** נבות

מזימת החיסול של נבות

ח ותכתב ספרים בשם אחאב, ותחתם בחתמו; ותשלח הספרים (ספרים)=, אל-הזקנים (=) ואל החורים (=) אשר בעירו, הישבים, את (=) נבות. **י** ותכתב בספרים, לאמר: קראו-צום, והשיבו את-נבות בראש העם. י והושיבו **יג** שני אנשים בני-בלעל, נגדו, ויעדהו לאמר, **יב** ויבואו שני האנשים בני-בלעל, ויעדהו וישיבו את-נבות נגד העם לאמר, נבות אלקים ומלך; **יג** ויצאהו מחוץ לעיר, ויסקלהו באבנים וימת **יד**. וישלחו, אל-איזבל לאמר: סקל נבות, וימת. **טו** ויהי כשמע איזבל, כי-סקל נבות וימת; ויתאמר איזבל אל-אחאב, קום רש את-**כרם** נבות היזרעאלי אשר מאן לתת-לך בכסף--כי אין נבות חי, כי-מת **טז**. **טז** ויהי כשמע אחאב, כי מת נבות; ויזקם אחאב, לרדת אל-**כרם** נבות היזרעאלי--לרשתו. **יז** {פ}

תגובת ה' לרצח נבות

יז ויהי, דבר-ה', אל-אלהיו התשפכי, לאמר. יח קום רד, לקראת אחאב מלך-ישראל--אשר בשמרון; הנה **כרם** נבות, אשר-גיד שם לרשתו. יט ודברת אליו לאמר, זה אמר ה', **הרצחתי, וגם-ירשתי**; **כ** ודברת אליו לאמר, זה אמר ה', במקום אשר לקקו הכלבים את-דם נבות, ילקו הכלבים את-דמך גם-אתה; ויאמר אחאב אל-אלהיו, המצאתני איבי **כא**; ויאמר מצאתי--יען התמכר, לעשות הרע בעיני ה'. **כב** והנני מבי אלך רעה, ובערתי אחריך; והכרתי (=) לך אחאב משתין בקיר (=), **כג** ועצור ועזוב **כד** ונתתי את-ביתך, כבית גרבעם בן-נבט, וכבית, בעשא בן-אחיה: אל-הפעס אשר הכעסת, ותחטא את-ישראל. **כה** וגם-לאיזבל-דבר ה', לאמר: הכלבים יאכלו את-איזבל, בחל יזרעאל. **כו** המת לאחאב בעיר, יאכלו הכלבים; והמת, בשדה, יאכלו, עוף השמים. **כז** כה רק, לא-היה כאחאב, אשר התמכר, לעשות הרע בעיני ה'--אשר-הסתה אתו, איזבל אשתו. **כח** ויתעב מאד, ללכת אחרי הגללים--ככל, אשר עשו האמרי (=), אשר הוריש ה', מפני בני ישראל. **כט** ויהי כשמע אחאב את-הדברים האלה, ויקרע בגדיו, וישם-שק על-בשרו, ויצום וישפב פשו, ויחלף אט **ל**. **לא** ויהי, דבר-ה', אל-אלהיו התשפכי, לאמר. **לב** כה הראיתי, כי-נכנע אחאב מלפני; וען כי-נכנע מפני, לא-אבי הרעה בקמיו--בימי בנו, אביא הרעה על-ביתו. **לד**

התשובות בעמוד הבא

1 מה סופר בפרק הקודם? מה מטרת האיזכור?

2 מה מטרת **המילה המנחה** "זרעאל"?

3 הסבר כיצד המידע במצג הפתיחה (**אקספוזיציה**) רומז על **הסיבוך** בהמשך העלילה?

4 מה דעתך על בקשת המלך מנבות? האם היא ערמומית או אצילית? בסס דעתך על הכתוב.

5 מה דעתך על הסירוב של נבות? הוא כנה ואמיתי או מתחמד וחצוף? בסס תשובתך על הכתוב.

6 מה **ההבדל** בין מה שאמר נבות למה ששמע אחאב? מה המשמעות של ההבדל?

7 על מה מעידה שפת הגוף של אחאב? מה מטרתה?

8 מה **ההבדלים** בין גרסת המספר (בפסוקים 2-3) לגרסת אחאב (בפסוק 6)? מה מטרתם?

9 יש הקוראים פסוק זה בסימן קריאה ויש בסימן שאלה. מה משמעות כל אחד מדרכי הקריאה?

10 א. האם אחאב השיג את מטרתו? ב. הסבר מה תפקיד **המילה המנחה** בפרק?

11 מה היה מעמדו החברתי של נבות. בסס תשובתך על **שתי** ראיות מהכתוב (פסוק זה ופסוק 1).

12 א. כיצד איזבל עושה שימוש ציני במשפט העברי? ב. מדוע לא מפקיעה את הקרקע?

13 מה הביקורת שנרמזת בפסוק זה כלפי הזקנים?

14 א. מה **ההבדלים** בין הפקודה לביצוע? מה סיבת ההבדלים? ב. האם מותר/אסור היה לזקנים לשתף פעולה עם איזבל?

15 כיצד מות נבות פותר את הבעיה שסירב למכור למלך? אין לו יורשים?

16 א. מה פירוש הניב "ירד (לכרם)"? ב. כיצד היינו מצפים שאחאב יגיב לאחר שנודע לו שנבות מת?

17 א. הסבר את **הניב בהקשרו ובימינו**. ב. מהי **תפיסת הגמול ושיטת הגמול** בפסוק זה?

18 הסבר את תגובת אחאב ואת תגובת אליו לתגובה זו - במילים שלך.

19 הצע שני פירושים לביטוי "עצור ועזוב"

20 איזה **סוג חטא** היה "קש ששבר את גב הגמל" ואיזה סוג חטאים היה אחאב מורגל בהם?

21 מה **ההבדל** בין העונש שה' הורה לאלוהיו לדווח לאחאב בפסוק 19 לבין הדיווח בפסוקים 22-24. מה הסיבה?

22 א. מה נקודות הדמיון בין חטאי שלמה לחטאי אחאב? מה ההבדלים ביניהם (היעזר גם בהמשך הפרק)

ב. הסבר את כפל המשמעות במילים "עזר כנגדו" וכיצד הם באים לידי ביטוי בקטע?

23 א. מה התפיסה **ההיסטוריוסופית הדתית** בפסוק זה? ב. מה היא תכונת האופי של עם ישראל לפי פסוק זה?

24 א. מה משמעות המעשים הסמליים בפסוק זה? מה מטרתם? ב. כמה זמן צם? מדוע לא כתוב? מה המסר?

25 א. מהו העיקרון הדתי הבא לידי ביטוי בפסוק? ב. האם נבואה זו התגשמה? האם זו נבואת אמת/שקר?

1. בפרק הקודם סופר שאחאב היה ידוע כמי שמרחם אפילו על אויביו. הרמיזה מעוררת ציפייה שירחם על אזרחיו.
2. **המילה המנחה** יזרעאל נועדה להדגיש שנבות קשור לקרקע זו (ולא אחאב שגר בעיקר בשכם שבשומרון).
3. **באקספוזיציה** יש דמויות ומעמדות ומיקום וזה רומז על הסיבוך שהמלך ירצה את המקום של האזרח.
4. מצד אחד זו פניה אצילית הוא מוותר על סמכותו להפקיע קרקע ללא תמורה ומצד שני זה ערמומי מאוד כי מפתה את נבות לומר לו "לא" כדי שתהיה לו סמכות משפטית לרצוח אותו!
5. מצד אחד הוא ניצל את זכותו לסרב כי אחאב פנה אליו בצורה חברית וכלכלית ורמז לו שאם לא טוב בעיניו הוא לא חייב לקבל כרם חילופי. מצד שני הוא העז להגיד למלך "לא" וחומר מכך הוא טען שאסור לו לתת למלך את הקרקע ולכאורה זה לא משנה למי הוא נותן בכל מקרה זה אסור אז למה להכניס כאן נימה אישית?!!?
6. נבות אמר שהוא לא יכול לתת את הכרם ורק בסוף אמר את המילה (המיותרת) "לך!" אולם אחאב שמע שהוא לא יכול לתת לו את הכרם ורק אח"כ שיש איזה נימוק דתי לסירוב הזה. כלומר, אחאב לקח זאת (בצדק) באופן אישי! (למה להגיד "לך" אם זה ממילא אסור בכל מקרה).
7. הוא לא אוכל ומסובב את הראש מאשתו במיטתו, כדי לשדר "אני מדוכא/מתוסכל/ממורמר/עצוב" כדי שהיא תנסה לעודד אותו ולעשות במקומו מה שהוא לא רוצה לעשות בעצמו (לחסל את נבות)
8. אחאב **משמיט** את **הסיבה הדתית** וכן **משמיט** שהציע הצעה כלכלית נדיבה וכן **המשמיט** שנימק לנבות מדוע הוא חייב דווקא את הכרם שלו!! סיבת ההשמטה הדתית – שלא תצחק עליו שנכנע לסיבה דתית. סיבת ההשמטה של ההשמטות הנוספות – שלא תצחק עליו שהוא לא יודע להיות סוחר.
9. אפשר לקרוא את המילים "עתה אתה תעשה מלוכה(!?!)" בשתי אפשרויות: עם סימן שאלה בסוף והפירוש הוא שהיא צוחקת עליו שהוא לא מסוגל. ועם סימן קריאה בסוף והמשמעות היא אני אפתור לך את הבעיה. אני אשלוט ואקח את הכרם במקומך.
10. מצד אחד השיג את מטרתו איזבל לוקחת את העניינים לידיים במקומו, מצד שני לא הצליח למנוע צחוקה עליו.
11. מעמדו החברתי היה גבוה. א. הוא היה שכן של המלך. המלך לא גר ליד פשוטי עם. ב. הוא היה שופט.
12. היא משתמשת בחוקים דתיים כדי לתת תחושה כאילו הכל כהלכה בשעה שמדובר בהוצאת להורג של חף מפשע.
- 12ב. גם היא רוצה להיראות טוב בעיני העם ומשחקת תפקיד כאילו פועלת לפי חוקי התורה.
13. למרות שהם תושבי עירו ועובדים איתו ומכירים אותו הם מוציאים אותו להורג ולא מתחמקים מתפקידם.
14. איזבל דרשה שימנו עדי (שקר) ושיגידו בגוף שני אתה "בירכת" (=קיללת) את המלך אולם הזקנים/שופטים לא היו מסוגלים למנות עדי שקר וחיכו שעדים יגיעו מיוזמתם. העדים שהגיעו לא היו מסוגלים לדבר אל נבות בגוף שני ולכן פנו ואמרו בגוף שלישי "ברך נבות" בלי לפרט או להצביע על נבות. ההוצאה להורג היתה מחוץ לעיר ולא בכיכר העיר כמקובל כי לא רצו לשפוך דם נקי בשטח העיר.
- 14ב. מצד אחד אסור לרצוח מצד שני לא היתה להם כל ברירה. אם על סירוב למכור כרם היא מוציאה להורג על סירוב פקודה היא היתה שוחטת כפר שלם...
15. פירוש א: איזבל בחרה סעיף אישום שהעונש עליו הוא לא רק עונש מוות אלא גם הפקעת רכוש העבריין. פירוש ב: בכל מקרה איזבל רוצחת גם את יורשיו (כפי שמסופר בהמשך)...
16. לרדת זה מלשון לרדות/רוזן. לרדת לחייו של אדם זה לשלוט על חייו. לרדת לכרם הכוונה להשתלט על הכרם.
- 16ב. היינו מצפים שאחאב יבטא הפתעה או כעס על מעשי איזבל. אך הוא היה אדיש כי זה מה שרצה שתעשה עבורו.
17. הרצחת וגם ירשת=אתה גם רוצח וגם נהנה מהפשע שלך? לוקח את הירושה של הנרצח?!! זה חטא על פשע!! בימינו אומרים ניב זה לא רק על רציחות אלא על כל פעולה שמישהו נהנה במקום להיענש על הפשע שעשה. (למשל, אם גרמת למישהו להיות מפוטר ואתה לוקח את תפקידו – זה גם "הרצחת וגם ירשת"!!)
- 17ב. תפיסת הגמול היא **גמול אישי שלילי מידה** – אחאב יענש בעצמו כי אחראי אישית לרצח נבות שיטת הגמול היא **מידה כנגד מידה** – יש דמיון (מלא ומוחלט הפעם) בין התיאור של החטא והעונש. דמו של אחאב ישפך באותו מקום וכלבים ילקקו אותו כמו שעשו לנבות.
18. "המצאתי אויביו"=אתה מחפש אותי כמו שמחפשים אויב?!
19. "עצור ועזוב" – פירוש א: עוברים ברחם אמם. פרוש ב: עצירים פוליטיים שנמצאים בכלא.
20. החטא ה"חברתי" (רצח נבות) היה הקש ששבר את גב הגמל. עד עכשיו ה' לא שלח את אליהו לחסל את אחאב למרות כל החטאים הדתיים שחטא אחאב (הכעיס את ה' בעבודה זרה)
21. ה' אמר לאליהו לדווח לאחאב על גמול אישי ואילו אליהו הוסיף גם גמול קיבוצי וגמול דורות. הסיבה לכך היא: פירוש א – כי אליהו איש קנאי ואוהב עונשים. פירוש ב- כי אחאב התחצף (המצאתי אויב) במקום להתנצל.
22. גם שלמה וגם אחאב חוטאים בעבודה זרה בגלל הנשים שלהם. ושניהם נענשים בגמול דורות שלילי.
- ההבדל – אחאב חוזר בתשובה ושלמה לא. ואחאב חטא כל ימיו ולא רק לעת זקנתו. ולאחאב היתה רק אישה גויה אחת.
- 22ב. עזר "כנגדו" פירוש א' – נגדו ממש. פירוש ב' – ממולו. כלומר לפעמים העזרה מזיקה לנו ולפעמים לטובתנו.
23. **תפיסה היסטוריוסופית דתית**= הנצחונות הם בזכות ה'. לכן קיבלנו את הארץ. בזכות ה' ולא בזכות הכוח הצבאי.
- 23ב. עם ישראל מתגלה כ"**כפוי טובה**" במקום להודות לה' על הנצחונות הוא בוגד בה' עם אלילים אחרים.
24. קריעת בגד במקרה זה מסמלת אבלות. חרטה על מעשיו.
- 24ב. לא כתוב כמה זמן צם. כי זה לא חשוב כמה זמן (אפילו רק שעתיים (כפי שחז"ל מפרשים)). המסר – עצם העובדה שהחליט להתחיל להשתנות זכתה אותו בהקלה בעונש.
25. לפי "**עקרון התשובה**" ה' מתייחס למעשה האחרון ואם אדם כרגע לא חוטא יותר וחוזר בתשובה ה' מוחל (גם אם בעתיד יחטא – כרגע נחשב לצדיק).
- 25ב. נבואה זו (שהעונש ידחה ולא יהיה מייד) לא התגשמה אך היא לא נבואת שקר כי אחאב חזר לחטוא ולכן לפי עקרון התשובה שה' מתייחס למעשה האחרון ההבטחה בוטלה כי לא שמר על הזכות להינצל מעונש ברגע ששוב חטא.

מלכים ב' ט"ז: התפוררות ממלכת שומרון

תיאור היציבות בממלכת יהודה:

א בשנת עשרים ושבע שנה, לירבעם מלך ישראל, מלך עזריה בן-אמציה, מלך יהודה. ב בן-שש עשרה שנה, היה במלכו, וחמשים ושתים שנה, מלך בירושלם; ושם אמו, וכליהו מירושלם. ג ויעש הנשר, בעיני ה', ככל אשר-עשה, אמציהו אביו. ד רק (=) הבמות (=) לא-סרו (=) עוד (=) העם מזבחים ומקטרים בבמות. 1 ה וינגע (=) ה' את-המלך, ויהי מצרע עד-יום מתו, וישב בבית החפשיית (=) ; ויותם בן-המלך על-הבית שפט את-עם הארץ. ו ויתר דברי עזריהו, וכל-אשר עשה: הלא-הם פתובים, על-ספר דברי הימים? 2 למלכי יהודה. ז וישכב עזריה עם-אבתיו, ויקברו אתו עם-אבתיו בעיר דוד; וימלך יותם בנו, תחתיו. {פ}

תיאור ההתפוררות בממלכת שומרון:

ח בשנת שלשים ושמונה שנה, לעזריהו מלך יהודה: מלך זכריה בן-ירבעם על-ישראל, בשמרון --ששה חדשים. ט ויעש הרע בעיני ה', כאשר עשו אבתיו: לא סר, מחטאות ירבעם בן-נבט, אשר החטיא, את-ישראל. י ויקשר עליו (=) שלם בן-נבט, ויפחו (=) קבל-עם (=) וימיתהו; וימלך, תחתיו. יא ויתר, דברי זכריה: הנם פתובים, על-ספר דברי הימים--למלכי ישראל. יב הוא דבר-ה', אשר דבר אל-הוא לאמר, בני רביעים ישבו לך על-כסא ישראל? ויהי-כו. {פ}

יג שלום בן-גביש, מלך, בשנת שלשים ותשע שנה, לעזריה מלך יהודה; וימלך ירח-ימים, בשמרון. יד ויעל מנחם בן-גדי מתרצה, ויבא שמרון, ויז את-שלום בן-גביש, בשמרון; וימיתהו, וימלך תחתיו. טו ויתר דברי שלום, וקשרו אשר קשר: הנם פתובים, על-ספר דברי הימים--למלכי ישראל. {ס} טז אז יפה-מנחם את-תפסו ואת-כל-אשר-בה ואת-גבוליה, מתרצה--כי לא פתח, 7 ויז את כל-ההרותיה בקע. (=) {פ}

יז בשנת שלשים ותשע שנה, לעזריה מלך יהודה: מלך מנחם בן-גדי על-ישראל, עשר שנים--בשמרון. יח ויעש הרע, בעיני ה': לא סר מעל חטאות ירבעם בן-נבט, אשר החטיא את-ישראל--כל-ימיו. יט בא פול מלך-אשור, על-הארץ, וייתן מנחם לפול, אלקי כפר-פסוף--להיות נדיו אתו, להחזיק הממלכה בידו. כ ויצא מנחם את-הפסוף על-ישראל, על כל-גבולי החיל, לתת למלך אשור, חמשים שקלים כסף לאיש אחד; וישב מלך אשור, ולא-עמד שם בארץ. 9 כא ויתר דברי מנחם, וכל-אשר עשה: הלא-הם פתובים, על-ספר דברי הימים--למלכי ישראל. כב וישכב מנחם, עם-אבתיו; וימלך פקחיה בנו, תחתיו. {פ}

כג בשנת חמשים שנה, לעזריה מלך יהודה: מלך פקחיה בן-מנחם על-ישראל, בשמרון--שנתים. כד ויעש הרע, בעיני ה': לא סר, מחטאות ירבעם בן-נבט, אשר החטיא, את-ישראל. כה ויקשר עליו פקח בן-רמליהו שלישו, ויפחו בשמרון בארמון בית-מלך (המלך) את-ארגב ואת-האריה, ועמו חמשים איש, מבני גלעד; וימיתהו, וימלך תחתיו. כו ויתר דברי פקחיה, וכל-אשר עשה: הנם פתובים, על-ספר דברי הימים--למלכי ישראל. {פ}

כז בשנת חמשים ושתים שנה, לעזריה מלך יהודה: מלך פקח בן-רמליהו על-ישראל, בשמרון--עשרים שנה. כח ויעש הרע, בעיני ה': לא סר, מן-חטאות ירבעם בן-נבט, אשר החטיא, את-ישראל. כט בימי פקח מלך-ישראל, בא תגלת פלאסר מלך אשור, ויקח את-עיון ואת-אבל בית-מעכה ואת-ינוח ואת-קדש ואת-חצור ואת-הגלעד ואת-10 הגלילה, כל ארץ נפתלי; ויגלם, אשורה. ל ויקשר-קשר הושע בן-אלה, על-פקח בן-רמליהו, ויפחו וימיתהו, וימלך תחתיו--בשנת עשרים, ליותם בן-עזריה. מא ויתר דברי-פקח, וכל-אשר עשה: הנם פתובים, על-ספר דברי הימים--למלכי ישראל. 11 {פ}

טבלה מסכמת¹²

שם המלך	שם הממלכה	משך המלוכה	התנהגות	סיבת החלפתו	הערות
עזריה	יהודה	52 שנה	ויעש הנשר	נפטר	הבמות לא סרו (לכו?) קיבל צרעת. בנו החליפו בזמן המחלה.
הושע	שמרון	13 שנה	ויעש הרע	הוגלה ע"י אשור	→ בפרק הבא

- 1 מה הביקורת הדו־טרונומיסטית (של ספר דברים) על מלך יהודה?
  - 2 ספר דברי הימים =
  - 3 וישכב עם אבותיו=
  - 4 מה העונש שקיבל יהוא מנביא ה'?
  - 5 כיצד "קשר" שלום נגד זכריה? למה זה לא מפורט?
  - 6 מה הקושי שכתוב שמנחם כבר את העיר האשורית תפסח?
- מה פתרון?
 כיצד הפתרון מאיר את דמות מנחם?
- 7 לא פתח =
- 8 מהו האמצעי הספרותי –
- 9 עמ"ר/חשיבה-זה טוב/רע לקנות "שמירה"?
- 10 מה האמצעי הספרותי:
- 11 מה הסיבות לחורבן שומרון:
- 12 מה המסקנה מהטבלה:
 אלו סוגי החטאים ישנן בפרק זה?
 עמ"ר - חילופי שלטון זה טוב/רע?.

מלכים ב' ט"ז: התפוררות ממלכת שומרון

תיאור היציבות בממלכת יהודה:

א בשנת עשרים ושבע שנה, לירבעם מלך ישראל, מלך עזריה בן-אמציה, מלך יהודה. ב בן-שש עשרה שנה, היה במלכו, וחמשים ושתים שנה, מלך בירושלם; ושם אמו, וכלהו מירושלם. ג ויעש הנשר, בעיני ה', ככל אשר-עשה, אמציהו אביו. ד רק (=אבל) הנבמות (=מזבחות מחוץ למקדש), לא-סרו (=לא הוזזו=לא בוטלו) עוד (=עדיין) העם מזבחים ומקטרים בבמות. 13 ה ונגע (=פגע בו – עשה אותו חולה) ה' את-המלך, ויהי מצרע עד-יום מתו, וישב בבית החפשיית (=בית נופש); ויוותם בן-המלך על-הבית שפט את-עם הארץ. ו ויתר דברי עזריהו, וכל-אשר עשה: הלוא הם כתובים, על-ספר דברי הנביאים 14 למלכי יהודה. ז וישב עזריה עם-אבתיו, 15 ויקברו אתו עם-אבתיו בעיר דוד; וימלך יותם בנו, תחתיו. {פ}

תיאור ההתפוררות בממלכת שומרון:

ח בשנת שלשים ושמונה שנה, לעזריהו מלך יהודה: מלך זכריהו בן-ירבעם על-ישראל, בשמרון -- ששה חדשים. ט ויעש הרע בעיני ה', כאשר עשו אבתיו: לא סר, מחטאות ירבעם בן-נבט, אשר החטיא, את-ישראל. י ויקטר עליו (=מרד בו) שלם בן-גבש, ויכהו (=רצחו) קבל-עם (=בפני קהל-בפומב) וימיתו; וימלך, תחתיו. יא ויתר, דברי זכריה: הנם כתובים, על-ספר דברי הנביאים--למלכי ישראל. יב הוא דבר-ה', אשר דבר אל-יהוא לאמר, בני רביעים ישבו לך על-פסא ישראל 16 ויהי-כן. {פ}

יג שלום בן-גביש, מלך, בשנת שלשים ותשע שנה, לעזריה מלך יהודה; וימלך ירח-נמים, בשמרון. יד ויעל מנחם בן-גדי מתרצה, ויבא שמרון, ויך את-שלום בן-גביש, בשמרון; וימיתו, וימלך תחתיו. טו ויתר דברי שלום, וקשרו אשר קשר 17: הנם כתובים, על-ספר דברי הנביאים--למלכי ישראל. {ס} טז אז נכה מנחם את-תפסח 18 ואת-כל-אשר-בה ואת-גבוליה, מתרצה--כי לא פתח 19, ויך את-כל 20 ההרותיה בקע. (=רצח נשים בהיריון ודקר אותן בבטן כדי שהעובר לא ישרדו) {פ}

יז בשנת שלשים ותשע שנה, לעזריה מלך יהודה: מלך מנחם בן-גדי על-ישראל, עשר שנים--בשמרון. יח ויעש הרע, בעיני ה': לא סר מעל חטאות ירבעם בן-נבט, אשר החטיא את-ישראל--כל-קמיו. יט בא פול מלך-אשור, על-הארץ, ויתן מנחם לפול, אלק כפר-פסוף--להיות נדיו אתו, להחזיק הממלכה בידו. כ ויצא מנחם את-הפסוף על-ישראל, על כל-גבורי החיל, לתת למלך אשור, חמשים שקלים כסף לאיש אחד; וישב מלך אשור, ולא-עמד שם בארץ. 21 כא ויתר דברי מנחם, וכל-אשר עשה: הלוא הם כתובים, על-ספר דברי הנביאים--למלכי ישראל. כב וישב מנחם, עם-אבתיו; וימלך פקחיה בנו, תחתיו. {פ}

כג בשנת חמשים שנה, לעזריה מלך יהודה: מלך פקחיה בן-מנחם על-ישראל, בשמרון--שנתיים. כד ויעש הרע, בעיני ה': לא סר, מחטאות ירבעם בן-נבט, אשר החטיא, את-ישראל. כה ויקטר עליו פקח בן-רמליהו שלישו, ויכהו בשמרון בארמון בית-מלך (המלך) את-ארגב ואת-הארץ, ועמו חמשים איש, מבני גלעד; וימיתו, וימלך תחתיו. כו ויתר דברי פקחיה, וכל-אשר עשה: הנם כתובים, על-ספר דברי הנביאים--למלכי ישראל. {פ}

כז בשנת חמשים ושתים שנה, לעזריה מלך יהודה: מלך פקח בן-רמליהו על-ישראל, בשמרון--עשרים שנה. כח ויעש הרע, בעיני ה': לא סר, מן-חטאות ירבעם בן-נבט, אשר החטיא, את-ישראל. כט בימי פקח מלך-ישראל, בא תגלת פלאסר מלך אשור, ויקח את-עיון ואת-אבל בית-מעכה ואת-ינוח ואת-קדש ואת-חצור ואת-הגלעד ואת 22 הגלילה, כל ארץ נפתלי; ויגלם, אשורה. ל ויקטר-קשר הושע בן-אלה, על-פקח בן-רמליהו, ויכהו וימיתו, וימלך תחתיו--בשנת עשרים, ליוותם בן-עזריה. מא ויתר דברי-פקח, וכל-אשר עשה: הנם כתובים, על-ספר דברי הנביאים--למלכי ישראל. 23 {פ}

טבלה מסכמת 24

שם המלך	שם הממלכה	משך המלוכה	התנהגות	סיבת החלפתו	הערות
עזריה	יהודה	52 שנה	ויעש הנשר	נפטר	הבמות לא סרו (לכן?) קיבל צרעת. בנו החליפו בזמן המחלה.
זכריהו	שמרון	חצי שנה	ויעש הרע	נרצח ע"י שלום	
שלום	שמרון	חודש	רצח	נרצח ע"י מנחם	
מנחם	שמרון	10 שנים	ויעש הרע	נפטר	מייבא בתשלום את עזרת מלך אשור להגנתו
פקחיה	שמרון	שנתיים	ויעש הרע	נרצח ע"י פקח	
פקח	שמרון	20 שנה	ויעש הרע	נרצח ע"י הושע	מלך אשור כובש ומגלה חלקים משומרון
הושע	שמרון	13 שנה	ויעש הרע	הוגלה ע"י אשור	→ בפרק הבא

13 מה הביקורת הדיטרונמיסטית (של ספר דברים) על מלך יהודה? שלא ריכז את הפולחן בירושלים בלבד.

14 ספר דברי הימים = ספר ההיסטוריה (כל מלך היה נוהג למנות סופרי-חצר שיכתבו ויפארו את קורות חייו בספרי ההיסטוריה).

15 וישב עם אבותיו= מת ונקבר בקבר משפחת' = קבורה מכובדת

16 מה העונש שקיבל יהוא מנביא ה'? נאמר לו שה"נין" (דור רביעי) שלו יהיה האחרון שימלוך אחריו והמלוכה תעבור לשושלת אחרת.

17 כיצד "קשר" שלום נגד זכריה? למה זה לא מפורט? לא כתוב. לא חשוב. כמו שלא מפורט כיצד קין רצח את הבל אחיו.

18 מה הקושי שכתוב שמנחם כבר את העיר האשורית תפסח? כיצד יתכן שמנחם שנעזר במלך אשור (לפי המסופר בפסוק 19) כבש עיר שנמצאת בלב ליבה של ממלכת אשור??!

מה פתרון? יש כאן טעות העתקה וצריך לרשום "תפוח" במקום "תפסח". תפוח היא עיר בלב השומרון.

כיצד הפתרון מאיר את דמות מנחם? בראש ובראשונה זה מאיר אותו בתור מלך חלש כי יש לו מרידות פנימיות ולכן צריך להפעיל צבא. יתרה מכך, הוא מתגלה כאכזרי במיוחד, כי הרציחות שעשה כדי לכבוש היו של אחיו הישראלים ולא של אויבים מעם אחר.

לא פתח = לא נכנעו = סרבו לשלם מיסים

20 מהו האמצעי הספרותי – "כל" הגזמה. הרי לא סביר שביקע בטן של אישה שנכנסה אמש/שבוע שבעבר להריון כי זה לא ניכר עליה.

21 עמ"ר/חשיבה-זה טוב/רע לקנות "שמירה"? מצד אחד טוב – כי כל קודמיו הובסו תוך זמן קצר והוא הצליח למלוך כר 10 שנים מצד שני זה רע כי כעת הוא "ישן עם האויב" הוא הכניס אליו הביתה ממלכה שיכולה לכבוש אותו מבפנים (כפי שקרה!!!).

22 מה האמצעי הספרותי – "פירוט" וחתרה על מילת הקישור "את" כדי להדגיש את כמות הערים שנכבשו.

23 מה הסיבות לחורבן שומרון: א. דתית – חטאי מלכי שומרון. עשו הרע בעיני ה'. ב. חברתית – רציחות פנימיות בלתי פוסקות. ג. מדינית – הזמנת הממלכה הכובשת לשלוט בארץ בגלל חוסר יציבות פנימית – דבר שיקל עליה את הכיבוש הסופי בהמשך.

24 מה המסקנה מהטבלה: בממלכת יהודה יש יציבות ארוכת שנים ובשמרון חוסר יציבות בגלל התנהגות בתי המלוכה. אלו סוגי החטאים ישנן בפרק זה? חטאים דתיים (עבודה זרה כירובעם) וחטאים חברתיים (רציחות פוליטיות) עמ"ר – חילופי שלטון זה טוב/רע? מצד אחד כן. נותן תקווה לשינוי. מצד שני לא – השליט לא מספיק ליישם את תוכניותיו.

מלכים-ב פרק י"ז: גלות/חורבן שומרון – 722 לפניה"ס

"כותרת" הפרק = סינכרוניזציה (לוחות הזמנים) והערכתו (השלילית) של המחבר למלך:

א בשנת שתים עשרה, לאחזו מלך יהודה: מלך הושע בן-אלה בשמרון, על-ישראל--תשע שנים. ב ויעש הרע, בעיני ה': רק לא (=) כמלכי ישראל, אשר היו לפניו. **1**

טאיו הפוליטיים של הושע ועונשו האישי והמדיני

ג. עליו עלה (=) שלמנאסר מלך אשור; ויהי-לו הושע עבד, וישב לו מנחה (=) **2** וימצא (=) מלך-אשור בהושע קשר (=), אשר שלח מלאכים (=) אל-סוּא מלך-מצרים, ולא-העלה מנחה למלך אשור, כשנה בשנה; ויעצרהו מלך אשור, ויאסרהו בית כלא. ה. ויעל מלך-אשור, בכל-הארץ; **2** ויעל, שמרון, ויצר עליה, שלש שנים **3** ו בשנת התשעית להושע, לכד מלך-אשור את-שמרון, ויגל את-ישראל, אשורה; **4** וישב אותם בחלח ובקבור, נחר גוזן--וערי מדי. **5** {פ}

פירוט החטאים הדתיים של ממלכת שומרון

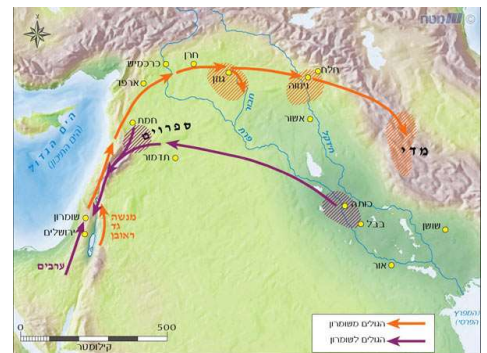
ז ויהי, כי-חטאו בני-ישראל לה' אלקיהם, המעלה אתם מארץ מצרים, **6** מתחת יד פרעה מלך-מצרים; וייראו, אלקים אחרים **7**. ח. וילכו, בחקות הגוים, אשר הוריש ה', מפני בני ישראל; ומלכי ישראל, אשר עשו **8**. ט. ויחפאו (=) בני-ישראל, דברים אשר לא-כו, על-ה', אלקיהם; ויבנו להם במות בכל-עריהם, ממגדל נוצרים (=שומרים) עד-עיר מבצר (=). **9** י. ויצבו להם מצבות (=), ואשרים (=), על כל-גבעה גבהה, ותחת כל-עץ רענן. **10** יא. ויקטרו-שם, בכל-במות, פגוים, אשר-הגלה ה' מפניהם; ויעשו דברים רעים, להכעיס את-ה'. יב. ויעבדו, הגללים (= גללים=צואה=כינוי גנאי ל), אשר אמר ה' להם, לא תעשו את-הדבר הזה. יג. ויעד ה' בישראל וביהודה ביד כל-נביאו (נביא) כל-חזה לאמר, שבו מדרכיכם הרעים ושמרו מצותי חקותי, ככל-התורה, אשר צויתי את-אבותיכם--ואשר שלחתי אליכם, ביד עבדי הנביאים **11**. יד. ולא, שמעו; ויקשו את-ערפם, פערף אבותם, אשר לא האמינו, בה' אלקיהם **12**. טו. וימאסו את-חקיו ואת-בריתו אשר כרת את-אבותם ואת עדותיו אשר העיד בם; **13** וילכו אחרי הבל, ויהבלו **14** ואחרי הגוים אשר סביבתם, אשר צוה ה' אתם לבקתי עשות כהם. טז. ויעזבו, את-כל-מצות ה' אלקיהם, ויעשו להם מסכה (=פסל) שנים (שני) עגלים; **15** ויעשו אשירה, וישתחוו לכל-צבא השמים (=), ויעבדו, את-הבעל (=) **16** ויעבדו את-בנותיהם ואת-בנותיהם באש, **16** ויקסמו קסמים וינחשו **17**; ויתמכרו, לעשות הרע בעיני ה'--להכעיסו. יח. ויתאנף ה' מאד בישראל, ויסרם מעל פניו **18** לא נשאר, רק שבט יהודה לבדו. יט. גם-יהודה--לא שמר, את-מצות ה' אלקיהם; וילכו, בחקות ישראל אשר עשו **19**. כ. וימאס ה' בכל-זרע ישראל, ויענם, ויתנם, ביד-שסים--עד אשר השליכם, מפניו. כא. **פי קרע ישראל מעל בית דוד, וימליכו, את-**

1. מהו סוג הגמול?
2. א. מהי הסיבתיות הכפולה לחורבן: _____
ב. מה הסיבות (הנוספות) לפי פרק ט"ו: _____
ג. איזו סוג סיבה הכי מעסיק את התנ"ך? _____
3. א. מדוע המצור כה ממושך? _____
ב. שאלת עמ"ר-זה טוב/רע מצור? _____
4. מהי שנת ההגליה: **לפנה"ס**. סוג הגמול: _____
5. מהי שיטת ההגליה: _____
6. מהי התפיסה ההיסטוריוסופית הדתית? _____
7. מהי תכונת האופי השלילית של עם ישראל בפסוק זה? _____
8. מה מטרת השוואה לחטאי האמורי? _____
9. מהו האמצעי הספרותי: _____
10. מה הם האמצעים הספרותיים: _____
11. מה תפקיד הנביא לפי פסוק זה? _____
12. מהי תכונת האופי השלילית? _____
13. מה פירוש "הבל"? א. פירוש ריאלי= _____ פירוש מטאפורי= _____
ב. מהי שיטת הגמול= _____
14. מה הסיבה לחטאים: _____ מדוע ההשפעה לא הפוכה? _____
15. מהי שנת האירוע (שנה לועז"ית)? **לפנה"ס**. שימו לב: הפעם החטא מיוחס לעם ולא למלך! _____
16. להעביר באש= _____
17. לנחש= _____
18. הקושי הדתי: _____ פתרון: _____
19. מדוע ממלכת יהודה לא נענשה באותה הזדמנות? _____

יָרְבֵּעַם בְּיוֹם הַיּוֹם הַזֶּה 20; וידא (נידח) יָרְבֵּעַם אֶת-יִשְׂרָאֵל מֵאַחֲרֵי ה', וְהַחֲטִיֵּאֵם חֲטָאָה גְדוֹלָה. כַּב וַיִּלְכוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, בְּכָל-חֲטָאוֹת יָרְבֵּעַם אֲשֶׁר עָשָׂה: לֹא-סָרוּ, מִמֶּנָּה. כַּב עַד אֲשֶׁר-הִסִּיר ה' אֶת-יִשְׂרָאֵל, מֵעַל פְּנֵיו, כַּאֲשֶׁר דָּבַר, בְּיַד כָּל-עַבְדָּיו הַנְּבִיאִים; וַיִּגַּל יִשְׂרָאֵל מֵעַל אֲדָמְתּוֹ, אֲשׁוּרָה, עַד, הַיּוֹם הַזֶּה (= _____) . {פ}

תיאור גורלם של השומרונים וגורלם של גולי שומרון

כַּב וַיָּבֵא מֶלֶךְ-אֲשׁוּר מִבָּבֶל וּמִכּוּתָה וּמֵעֵנָא וּמִחֲמַת, וּסְפָרוּנִים, וַיֵּשֶׁב בְּעָרֵי שְׁמֶרוֹן, פַּחַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל; וַיִּרְשׁוּ, אֶת-שְׁמֶרוֹן, וַיֵּשְׁבוּ, בְּעָרֶיהָ 21. כַּב וַיְהִי, בְּתַחֲלַת שְׁבַתָּם שָׁם, לֹא יָרְאוּ, אֶת-ה'; וַיִּשְׁלַח ה' בָּהֶם אֶת-הָאֲרִיזוֹת, וַיְהִיו הַרְגִים בָּהֶם. כַּב וַיֹּאמְרוּ, לְמֶלֶךְ אֲשׁוּר לֵאמֹר, הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִגְלִיתָ וַתּוֹשֵׁב בְּעָרֵי שְׁמֶרוֹן, לֹא יָדְעוּ, אֶת-מִשְׁפַּט אֱלֹהֵי הָאָרֶץ 22; וַיִּשְׁלַח-בָּם אֶת-הָאֲרִיזוֹת, וְהִנֵּם מְמִיתִים אוֹתָם, כַּאֲשֶׁר אֵינָם יֹדְעִים, אֶת-מִשְׁפַּט אֱלֹהֵי הָאָרֶץ. כַּב וַיִּצְוּ מֶלֶךְ-אֲשׁוּר לֵאמֹר, הֲלִיכּוּ שָׂמָּה אַחַד מֵהַכְּהֻנִּים אֲשֶׁר הִגְלִיתֶם מִשָּׁם, וַיִּלְכוּ, וַיֵּשְׁבוּ שָׁם; וַיִּרְם (= יִלְמְדוּ) אֶת-מִשְׁפַּט אֱלֹהֵי הָאָרֶץ. כַּב וַיָּבֵא אַחַד מֵהַכְּהֻנִּים, אֲשֶׁר הִגְלוּ מִשְׁמֶרוֹן, וַיֵּשֶׁב, בְּבֵית-אֵל; וַיְהִי מוֹרָה אֹתָם, אֵיךְ יִירָאוּ אֶת-ה'. כַּב וַיְהִיו עֲשִׂים גּוֹי גּוֹי אֱלֹהֵי; וַיִּנְיָחוּ בְּבֵית הַבָּמֹת אֲשֶׁר עָשׂוּ הַשְּׂמֶרֶנִּים, גּוֹי גּוֹי בְּעָרֶיהֶם, אֲשֶׁר הֵם יֹשְׁבִים שָׁם. 23 וַיִּזְכֹּר ה' אֶת-עֲשׂוֹ אֶת-סִכּוֹת בְּנוֹת, וַאֲנָשֵׁי-כוֹת, עָשׂוֹ אֶת-נְרָגֵל; וַאֲנָשֵׁי חֲמַת, עָשׂוֹ אֶת-אֲשִׁימָא. לֹא וְהָעוֹיִם עָשׂוֹ נִבְחָז, וְאֶת-תַּרְתֵּק; וְהַסְּפָרוּיִם, שְׂרָפִים אֶת-בְּנֵיהֶם בָּאֵשׁ, לְאֲדָרְמֶלֶךְ וְעַנְמֶלֶךְ, אֵלֶּה סַפְרִים (אֱלֹהֵי סְפָרוּנִים). כַּב וַיְהִיו יֹרְאִים, אֶת-ה' 24; וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם מִקְצוֹתָם כְּהֵנִי בְמוֹת, וַיְהִיו עֲשִׂים 25 לָהֶם בְּבֵית הַבָּמֹת. לֹא אֶת-ה', הָיוּ יֹרְאִים; וְאֶת-אֱלֹהֵיהֶם, הָיוּ עֹבְדִים 26. כַּב מִשְׁפַּט הַגּוֹיִם, אֲשֶׁר-הִגְלוּ אֹתָם מִשָּׁם. לֹא עַד הַיּוֹם הַזֶּה הֵם 27 עֲשִׂים, כַּמִּשְׁפָּטִים הָרִאשׁוֹנִים: אֵינָם יֹרְאִים, אֶת-ה', וְאֵינָם עֲשִׂים כְּחֻקֹּתָם וּכְמִשְׁפָּטָם, וְכַתּוּרָה וְכַמְצוּהָ אֲשֶׁר צָוָה ה' אֶת-בְּנֵי יַעֲקֹב אֲשֶׁר-שָׁם שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל. 28 לֹא וַיִּכְרַת ה' אֹתָם, בְּרִית, וַיִּצְוֶם לֵאמֹר, לֹא תִירָאוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים; וְלֹא-תִשְׁתַּחֲוּוּ לָהֶם--וְלֹא תַעֲבֹדוּם, וְלֹא תִזְבְּחוּ לָהֶם. לֹא כִי אִם-אֶת-ה', אֲשֶׁר הֵעֵלָה אֹתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם בְּכַח גְּדוֹל וּבְזָרוּעַ נְטוּיָה--אֹתוֹ תִירָאוּ; וְלוֹ תִשְׁתַּחֲוּוּ, וְלוֹ תִזְבְּחוּ. לֹא וְאֶת-הַחֻקִּים וְאֶת-הַמִּשְׁפָּטִים וְהַתּוֹרָה וְהַמְצָוָה, אֲשֶׁר פָּתַב לָכֶם--תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת, כָּל-הַיָּמִים; וְלֹא תִירָאוּ, אֱלֹהִים אֲחֵרִים. לֹא וְהַבְּרִית אֲשֶׁר-כָּרַתִּי אִתְּכֶם, לֹא תִשְׁכַּחוּ; וְלֹא תִירָאוּ, אֱלֹהִים אֲחֵרִים. לֹא כִי אִם-אֶת-ה' אֱלֹהֵיכֶם, תִירָאוּ--וְהוּא יִצִּיל אֹתְכֶם, מִיַּד כָּל-אֵיבֵיכֶם. מ וְלֹא, שְׁמַעוּ 29 כִּי אִם-כַּמִּשְׁפָּטִים הָרִאשׁוֹן, הֵם עֲשִׂים 30. מֵא וַיְהִיו הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה, יֹרְאִים אֶת-ה', וְאֶת-פְּסִילֵיהֶם, הָיוּ עֹבְדִים; גַּם-בְּנֵיהֶם וּבְנֵי בְנֵיהֶם, כַּאֲשֶׁר עָשׂוֹ אֲבֹתָם הֵם עֲשִׂים, עַד הַיּוֹם הַזֶּה. {פ}

https://lib.cet.ac.il/storage/items/12800_12899/0000012851/12851_L.jpg

לקראת הפרק הבא.... האם יש אפשרות למרוד בכובש הגדול החזק והאכזרי ביותר באזור - במלך אשור?
 האם יש אפשרות לפצח את השיטה שלו ולנצחו?
 האם יש "הגיון" למרוד בנסיבות מסויימות במלך שכזה?
 ובקיצור: מה חשב לעצמו מלך יהודה שהחליט למרוד גם הוא במלך אשור אחרי שראה מה קרא לאחיו בשומרון!!!!

- 20 מי האשמים בקריעת/פילוג הממלכה – ואילו בפרק י"א הסיבה/אשמה היא – _____ לפיכך, _____
- 21 א. מהי שיטת ההגליה: _____
- 22 מהי התפיסה הדתית? _____
- 23 פירוש: _____
- 24 מה המטרה האטיוולוגית של הסיפור _____
- 25 מהי המילה המנחה _____
- 26 מהי תפיסה דתית: _____
- 27 במי מדובר? _____
- 28 מה מבטאת החלפת שם? _____ שינוי השם היה בעקבות _____
- 29 על מי נאמר "לא שמעו" _____
- 30 מהי תכונת האופי השלילית? _____

"כותרת" הפרק = סינכרוניזציה (לוחות הזמנים) והערכתו (השלילית) של המחבר למלך:

א בשנת שתים עשרה, לאחזו מלך יהודה: מלך הושע בן-אלה בשמרון, על-ישראל--תשע שנים. ב. ויעש הרע, בעיני ה': רק לא (=אבל לא גרוע) כמלכי ישראל, אשר היו לפניו.¹

חטאיו הפוליטיים של הושע ועונשו האישי והמדיני

ג. עליו עלה (=אותו בא לכבוש) שלמנאסר מלך אשור; ויהי-לו הושע עבד, וישב לו מנחה (=שילם לו מיסים) ד וימצא (=גילה) מלך-אשור בהושע קשר (=מרידה), אשר שלח מלאכים (=שליחים) אל-סווא מלך-מצרים, ולא-העלה מנחה למלך אשור, כשנה בשנה; ויעצרהו מלך אשור, ויאסרהו בית קלא. ה. ויעל מלך-אשור, בכל-הארץ, ויעל, שמרון, ויצר עליה, שלש שנים.² ו בשנת התשעית להושע, לכד מלך-אשור את-שמרון, ויגל את-ישראל, אשרה;³ וישב אותם בחלח ובחבור, נהר גוזן--וערי מדי.⁴ {פ}

פירוט החטאים הדתיים של ממלכת שומרון

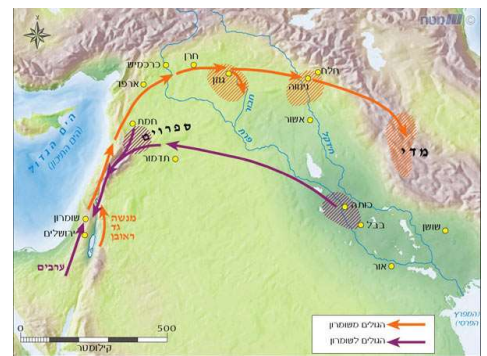
ז. ויהי, כי-חטאו בני-ישראל לה' אלקיהם, המעלה אתם מארץ מצרים,⁵ מתחת יד פרעה מלך-מצרים; וייראו, אלקים אחרים.⁶ ח. וילכו, בחקות הגוים, אשר הוריש ה', מפני בני ישראל; ומלכי ישראל, אשר עשו.⁷ ט. ויחפאו (=המציאו) בני-ישראל, דברים אשר לא-כן, על-ה', אלקיהם; ויבנו להם במות בכל-עריהם, ממגדל נוצרים (=שומרים) עד-עיר מבצר (=מוקפת חומה). י. ויצבו להם מצבות (=אבנים/גלעד מאבן אחת), ואשרים (=עצים לעבודה זרה), על-כל-גבעה גבהה, ונתחת כל-עץ רענן.⁸ יא ויקטרו-שם, בכל-במות, פגזים, אשר-הגלה ה' מפניהם; ויעשו דברים רעים, להכעיס את-ה'. יב. ויעבדו, הגללים (= גללים=צואה=כינוי גנאי לעבודה זרה), אשר אמר ה' להם, לא תעשו את-הדבר הזה. יג. ויעד ה' בישראל וביהודה ביד כל-נביאו (נביאי) כל-חזה לאמר, שבו מדרכיכם הרעים ושמרו מצותי חקותי, ככל-התורה, אשר צויתי את-אבותיכם--ואשר שלחתי אליכם, ביד עבדי הנביאים.⁹ יד. ולא, שמעו; ויקשו את-ערפם, פלרף אבותם, אשר לא האמינו, בה' אלקיהם.¹⁰ טו. וימאסו את-חקיו ואת-בריתו אשר כרת את-אבותם ואת עדותיו אשר העיד בם; וילכו אחרי ההבל, ויהפלו.¹¹ ו אחרי הגוים אשר סביבתם,¹² אשר צוה ה' אתם לבלתי עשות כהם. טז. ויעזבו, את-כל-מצות ה' אלקיהם, ויעשו להם מסכה (=פסל) שנים (שני) עגלים;¹³ ויעשו אשרה, וישתחוו לכל-צבא השמים (= כוכבים), ויעבדו, את-הבעל (=אל הגשם) יז. ויעבירו את-בניהם ואת-בנותיהם באש;¹⁴ ויקסמו קסמים וינחשו;¹⁵ ויתמכרו, לעשות הרע בעיני ה'--להכעיסו. יח. ויתאנף ה' מאד בישראל, ויסרם מעל פניו.¹⁶ יט. לא נשאר, רק שבט יהודה לבדו. כ. גם-יהודה--לא שמר, את-מצות ה' אלקיהם; וילכו, בחקות ישראל אשר עשו.¹⁷ כא. וימאס ה' בכל-זרע ישראל, ויענם, ויתנם, ביד-

1 מהו סוג הגמול? גמול מצטבר – הוא היה הקש ששבר את גב הגמל / הגדיש את הסאה, למרות שלא היה יותר גרוע מקודמו.
 2 א. מהי הסיבתיות הכפולה לחורבן: חטאים דתיים = עבודה זרה ופוליטיים (=מרד במלך אשור. הפסקת תשלום המיסים השנתיים).
 ב. מה הסיבות (הנוספות) לפי פרק ט"ו: חוסר יציבות שלטונית-רציחות פוליטיות. הזמנת האוייב (אשור) לשומרון.
 ג. איזו סוג סיבה הכי מעסיק את התנ"ך? הסיבה הדתית. הכותב מקדיש לה הכי הרבה מלל/טקסט. מדבר על מה שמעניין אותו.
 3 א. מדוע המצור כה ממושך? כדי שהעיר תרעב ולחיילים לא יהיה כושר התנגדות.
 ב. שאלת עמ"ר-זה טוב/רע מצור? מצד אחד זה חוסך לכובש חיי אדם. מצד שני זה עולה לו הרבה כסף להאכיל צבא שלם כמה שנים בלי שהצבא עושה שום דבר בתקופת ההמתנה.
 4 מהי שנת ההגליה: 722 לפנה"ס. סוג הגמול: גמול קיבוצי (גם צדיקים נלקחו לגלות)
 5 מהי שיטת ההגליה: "הפרד ומשול" הוא פיזר אותם בכמה מקומות כדי שלא יתאחדו ולא ימרדו בו שוב.
 6 מהי התפיסה ההיסטוריוסופית הדתית? ה' הוא אל המלחמות. הניצחונות בזכותו ללא קשר לכוח הצבאי. בזכותו יצאנו ממצרים.
 7 מהי תכונת האופי השלילית של עם ישראל בפסוק זה? כפוי טובה. בוגדים בה' הגואל אותם מעבדות במצרים.
 8 מה מטרת ההשוואה לחטאי האמורי? א. להדגיש את כפיות הטובה. ב. לרמוז על העונש הצפוי – העונש של האמורי – גירוש מהארץ
 9 מהו האמצעי הספרותי: ניגודים/מקצה לקצה – מהמקומות הקטנים ביותר ועד הגדולים ביותר. המסר: בכל מקום ומקום!
 10 מה הם האמצעים הספרותיים: א. כפילות מילת ההגזמה "כל". ב. ניגודים/מקצה לקצה--מעל (לדברים) ומתחת (לדברים)=בכל מקום!
 11 מה תפקיד הנביא לפי פסוק זה? להחזיר את העם בתשובה
 12 מהי תכונת האופי השלילית? קשה עורף. עקשנות. (שאלת עמ"ר - זה בהכרח תמיד תכונה שלילית?..)
 13 מה פירוש "הבל"? א. פירוש ריאלי= האויר שיוצא מהפה. פירוש מטאפורי=דבר חסר חשיבות. נעלם מהר בלי שישאר ממנו זכר.
 ב. מהי שיטת הגמול=מידה כנגד מידה. המילה "הבל" מופיעה גם בתיאור החטא וגם בתיאור העונש. הם חטאו עם דברים זמניים/שטוטיים, ולכן הפכו לזמניים/שטוטיים.
 14 מה הסיבה לחטאים: השפעה חברתית. מדוע ההשפעה לא הפוכה? יותר קל להרוס מלבנות, ללכלך מלנקות. לבלות מלהתנזר.
 15 מהי שנת האירוע (שנה לועז"ית)? 928 לפנה"ס. שימו לב: הפעם החטא מיוחס לעם ולא למלך!
 16 להעביר באש=עבודת האל מולך היתה לצלות את הבן הבכור כאות תודה לך שזכית לפיריון. מקריבים לו - את היקר מכל!!!! הטקס היה מלווה בתופים רועמים כדי להסוות את צווחות ההורים ו/או התינוקות.
 17 לנחש= זורקים עצמות ולפי הצורה שהתנפצו על הרצפה אומרים שיקרה כך וכך. מזכיר מאוד את הטכניקה של קריאה בקפה.
 18 הקושי הדתי: לה' יש פנים? פתרון: "דיברה תורה בלשון בני אדם" זה מאטאפורה שגירש אותם מהארץ – מהבית הפרטי שלו.
 19 מדוע ממלכת יהודה לא נענשה באותה הזדמנות? ה' רצה שילמדו לקח מהעונש של שומרון. העונש הוא לא מטרה הוא כלי/אמצעי

שָׁסִים--עַד אֲשֶׁר הִשְׁלִיכְם, מִפְּנֵי. **כֹּה כִּי קָרַע יִשְׂרָאֵל מֵעַל בֵּית דָּוִד, וַיִּמְלִיכוּ, אֶת-יָרְבֵּעַם בֶּן-נֹבֶט²⁰**; וַיִּדְא (וַיִּדְח) יָרְבֵּעַם אֶת-יִשְׂרָאֵל מֵאַחֲרֵי ה', וְהִחְטִיאֵם חֲטָאָה גְדוֹלָה. **כֹּה וַיִּלְכְּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, בְּכָל-חַטָּאוֹת יָרְבֵּעַם אֲשֶׁר עָשָׂה: לֹא-סָרוּ, מִמֶּנָּה. כֹּה עַד אֲשֶׁר-הִסִּיר ה' אֶת-יִשְׂרָאֵל, מֵעַל פְּנֵיו, כַּאֲשֶׁר דָּבַר, בְּיַד כָּל-עַבְדָּיו הַנְּבִיאִים; וַיִּגַּל יִשְׂרָאֵל מֵעַל אֲדָמְתּוֹ, אֲשׁוּרָה, עַד, הַיּוֹם הַזֶּה (=עַד רַגַע כְּתִיבַת/עֲרִיכַת פֶּרֶק זֶה).** {פ}

תיאור גורלם של השומרונים וגורלם של גולי שומרון

כֹּה וַיָּבֵא מֶלֶךְ-אַשּׁוּר מִבָּבֶל וּמִכּוּתָה וּמֵעֵנָא וּמִחַמַּת, וּסְפָרוּסִים, וַיִּשָּׁב בְּעָרֵי שְׁמֶרוֹן, תַּחַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל; וַיִּרְשׁוּ, אֶת-שְׁמֶרוֹן, וַיִּשְׁבּוּ, בְּעָרֶיהָ **21**. כֹּה וַיְהִי, בְּתַחֲלַת שְׁבַתָּם שָׁם, לֹא יָרְאוּ, אֶת-ה'; וַיִּשְׁלַח ה' בָּהֶם אֶת-הָאֲרִיֹת, וַיְהִיו הָרְגִים בָּהֶם. כֹּה וַיִּאמְרוּ, לְמֶלֶךְ אַשּׁוּר לֵאמֹר, הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִגְלִיתָ וּתּוֹשָׁב בְּעָרֵי שְׁמֶרוֹן, לֹא יָדְעוּ, אֶת-**מִשְׁפַּט אֱלֹהֵי הָאָרֶץ²²**; וַיִּשְׁלַח-בָּם אֶת-הָאֲרִיֹת, וְהִנֵּם מְמִיתִים אוֹתָם, כַּאֲשֶׁר אֵינֶם יָדְעִים, אֶת-**מִשְׁפַּט אֱלֹהֵי הָאָרֶץ**. כֹּה וַיִּצְוּ מֶלֶךְ-אַשּׁוּר לֵאמֹר, הֲלִיכּוּ שָׁמָּה אַחַד מֵהַכְּהֻנִּים אֲשֶׁר הִגְלִיתֶם מִשָּׁם, וַיִּלְכּוּ, וַיִּשְׁבּוּ שָׁם; וַיִּרְם (=יִלְמְדוּ) אֶת-**מִשְׁפַּט אֱלֹהֵי הָאָרֶץ**. כֹּה וַיָּבֵא אַחַד מֵהַכְּהֻנִּים, אֲשֶׁר הִגְלוּ מִשְׁמֶרוֹן, וַיִּשָּׁב, בְּבֵית-אֵל; וַיְהִי **מוֹרָה אֲתָם, אֵיךְ יִירָאוּ** אֶת-ה'. כֹּה וַיְהִיו **עֲשִׂים** גּוֹי גּוֹי אֱלֹהֵי; וַיִּנְיָחוּ בְּבֵית הַבָּמֹת אֲשֶׁר **עָשׂוּ** הַשְּׂמֶרֹנִים, גּוֹי גּוֹי בְּעָרֶיהֶם, אֲשֶׁר הֵם יֹשְׁבִים שָׁם. **23** לֹא וַאֲנָשִׁי בְּבָל, **עָשׂוּ** אֶת-סִכּוֹת בָּנוֹת, וַאֲנָשִׁי-כוֹת, **עָשׂוּ** אֶת-נֶרְגַל; וַאֲנָשִׁי חַמַּת, **עָשׂוּ** אֶת-אֲשִׁימָא. לֹא וְהָעֹנִים **עָשׂוּ** נְבַחַז, וְאֶת-תַּרְתֵּק; וְהַסְּפָרוּסִים, שָׂרְפִים אֶת-בְּנֵיהֶם בָּאֵשׁ, לְאֲדָרְמֶלֶךְ וְעַנְמֶלֶךְ, אֵלֶּה סַפְרִים (אֱלֹהֵי סְפָרוּסִים). כֹּה וַיְהִיו יִרְאִים, אֶת-ה' **24**; וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם מַקְצוֹתִם כְּהִנֵּי בְמוֹת, וַיְהִיו **עֲשִׂים²⁵** לָהֶם בְּבֵית הַבָּמֹת. לֹא אֶת-ה', הָיוּ יִרְאִים; וְאֶת-אֱלֹהֵיהֶם, הָיוּ עֹבְדִים **26**, כַּמִּשְׁפַּט הַגּוֹיִם, אֲשֶׁר-הִגְלוּ אֹתָם מִשָּׁם. לֹא **עַד הַיּוֹם הַזֶּה** הֵם **27 עֲשִׂים**, כַּמִּשְׁפָּטִים הָרִאשֹׁנִים: אֵינֶם יִרְאִים, אֶת-ה', וְאֵינֶם **עֲשִׂים** כַּחֲקֹתָם וּכְמִשְׁפָּטָם, וְכַתּוּרָה וְכַמְצוּהָ אֲשֶׁר צָוָה ה' אֶת-בְּנֵי יַעֲקֹב אֲשֶׁר-שָׁמוּ יִשְׂרָאֵל. **28** לֹא וַיִּכְרַת ה' אֶתְּכֶם, בְּרִית, וַיִּצְוֶם לֵאמֹר, לֹא תִירְאוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים; וְלֹא-תִשְׁתַּחֲוּוּ לָהֶם--וְלֹא תַעֲבֹדוּם, וְלֹא תִזְבְּחוּ לָהֶם. לֹא כִּי אִם-אֶת-ה', אֲשֶׁר הִעֲלָה אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּכַח גְּדוֹל וּבְזָרוּעַ נְטוּיָה--אֲתָנוּ תִירְאוּ; וְלוֹ תִשְׁתַּחֲוּוּ, וְלוֹ תִזְבְּחוּ. לֹא וְאֶת-הַחֲקִים וְאֶת-הַמִּשְׁפָּטִים וְהַתּוֹרָה וְהַמְצוּהָ, אֲשֶׁר קָתַב לָכֶם--תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת, כָּל-הַיָּמִים; וְלֹא תִירְאוּ, אֱלֹהִים אֲחֵרִים. לֹא וְהַבְּרִית אֲשֶׁר-כָּרַתִּי אֶתְכֶם, לֹא תִשְׁכַּחוּ; וְלֹא תִירְאוּ, אֱלֹהִים אֲחֵרִים. לֹא כִּי אִם-אֶת-ה' אֱלֹהֵי אֱלֹהֵיכֶם, תִירְאוּ--וְהוּא יִצִּיל אֶתְכֶם, מִיַּד כָּל-אֵיבֵיכֶם. מִ לֹא, שְׁמַעוּ **29** כִּי אִם-כַּמִּשְׁפָּטִים הָרִאשֹׁנִים, הֵם **עֲשִׂים³⁰** מֵא וַיְהִיו הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה, יִרְאִים אֶת-ה', וְאֶת-פְּסִילֵיהֶם, הָיוּ עֹבְדִים; גַּם-בְּנֵיהֶם וּבְנֵי בְנֵיהֶם, כַּאֲשֶׁר **עָשׂוּ** אֲבֹתָם הֵם **עֲשִׂים**, עַד הַיּוֹם הַזֶּה. {פ}

https://lib.cet.ac.il/storage/items/12800_12899/0000012851/12851_L.jpg

לקראת הפרק הבא.... האם יש אפשרות למרוד בכובש הגדול החזק והאכזרי ביותר באזור - במלך אשור? האם יש אפשרות לפצח את השיטה שלו ולנצחו? האם יש "הגיוון" למרוד בנסיבות מסויימות במלך שכזה? ובקיצור: מה חשב לעצמו מלך יהודה שהחליט למרוד גם הוא במלך אשור אחרי שראה מה קרא לאחיו בשומרון!!!!!!

²⁰ מי האשמים בקריעת/פילוג הממלכה – ממלכת ישראל. ואילו בפרק י"א הסיבה/אשמה היא – חטאי שלמה. לפיכך, ההשקפה של כותב פרק זה היא, השקפה פרו יהודאית קיצונית יותר מזו המובעת במלכים א יא-יב

²¹ א. מהי שיטת ההגליה: "חילופי אוכלוסין" מלך אשור הביא לכאן אנשים במקום האנשים שנלקחו מכאן לגלות. הסיבה: הגלות היא עונש לגולים ולא קנס למלך. המלך את המיסים יקבל בכל מקרה השאלה רק איפה תגור. במולדת שלך או בארץ זרה

ב. מה ההבדלים בין מסלול ההגליה-יציאה/כניסה לארץ? הגירוש היה במסלול ארוך יותר. הסיבה: מסע עונשין/צעדת מוות.

²² מהי התפיסה דתית? אמונה באל מקומי – אלוהי שומרון/ישראל.

²³ פירוש: הבמות שבנו גולי שומרון בזמן שחיו כאן שמשו את השומרונים החדשים לפולחן לעבודת האלילים שהביאו מחו"ל.

²⁴ מה המטרה האטיוולוגית של הסיפור להסביר את היחס השלילי של היהודים לתושבי שומרון. הם נחשבים "גרי אריות" אנשים שהתגירו מתוך פחד / מתוך אינטרס ולא מתוך אמונה דתית אמיתית.

²⁵ מהי המילה המנחה – עושים – מדגישה שהם מבצעים טכנית אך לא באמת מאמינים בה'.

²⁶ מהי תפיסה דתית: "סינקרטיזם דתי" – מיזוג אמונות (סותרות) – אמונה גם בה' (שהוא אל יחיד) וגם באלילים נוספים...

²⁷ במי מדובר? "הם עושים" הכוונה לגולי שומרון כי כתוב בהמשך שהם לא עושים כפי שציווה אותם ה' והרי ה' לא ציווה את הגויים אל אלא רק את בני יעקב = בני ישראל.

²⁸ מה מבטאת החלפת שם? שינוי מהות וכן שליטה במקבל השם. שינוי השם היה בעקבות ניצחון יעקב את מלאך ה' לפני המפגש עם עשיו

²⁹ על מי נאמר "לא שמעו" מדובר ב: בני ישראל/גולי שומרון (כי ה' לא דיבר אל הגויים שהגיעו לכאן).

³⁰ מהי תכונת האופי השלילית? קשי עורף. למרות עונש הגלות הם ממשיכים לחטוא.

מלכים-ב פרקים יח-יט: מסע סנחריב (701 לפנה"ס)

"כותרת" הפרק = סינכרוניזציה (לוחות הזמנים) ונוסחאות הערכה (חיוביות) של המחבר למלך:

א ויהי בשנת שלש להושע בן-אלה מלך ישראל, מלך (=) (חזקיה בן-אחז מלך יהודה ב בן-עשרים וחמש שנה, היה במקלו (=)), ועשרים ותשע שנה, מלך בירושלם; ושם אמו, אבי בת-זכריה ג. ויעש הישר, בעיני ה', ככל אשר-עשה, דוד אביו¹.

פירוט צדקותו של חזקיה והצלחותיו

ז הוא הסיר את-הבמות, [שבר] את-המצבת, [וכרת], את-האשרה; [וכתת] נחש הנחשת אשר-עשה משה²; כי עד-הימים ההמה היו בני-ישראל מקטרים לו, ויקרא-לו נחשתו³. ה בה' אלקי-ישראל, בטח; ואחריו לא-היה כמהו, בכל מלכי יהודה, ואשר היו, לפניו⁴. ויזבוק⁵, בה', לא-סר, מאחריו; וישמר, מצותיו, אשר-צנה ה', את-משה ז. והיה ה' עמו, בכל אשר-יצא ישפיל (=) _____; וימרד במלך-אשור ולא עבדו⁶. ח הוא-הכה את-פלשתים עד-ענה, ואת-גבוליה, ממגדל נוצרים עד-עיר מבצר. {פ}

תזכורת / פאלש-באק לאירועי גלות שומרון (אירועי הפרק הקודם!)⁷

ט ויהי בשנה הרביעית, למלך חזקיהו-היא השנה השביעית, להושע בן-אלה מלך ישראל; עלה שלמנאסר מלך-אשור, על-שמרון-ויצר עליה י. וילכדה, מקצה שלש שנים, בשנת-שש, לחזקיה: היא שנת-תשע, להושע מלך ישראל, נלכדה, שמרון י. ויגל מלך-אשור את-ישראל, אשורה; וינחם בחלח ובהבור, נהר גוזן--וערי מדי יב. על אשר לא-שמעו, בקול ה' אלקיהם, ויעברו את-בריתו, את כל-אשר צנה משה עבד ה'; ולא שמעו, ולא עשו. {פ}

תגובת מלך אשור למרד ותגובת מלך יהודה לתגובת מלך אשור

יג וברבע עשרה שנה למלך חזקיה, עלה (=) סנחריב מלך-אשור על כל⁸-ערי יהודה הבצרות-וינתפשים יד. וישלח חזקיה מלך-יהודה אל-מלך-אשור לכישה⁹ לאמר חטאתי, שוב מעלי--את אשר-תתן עלי, אשא; וישם מלך-אשור על-חזקיה מלך-יהודה, שלש מאות כפר-כסף¹⁰ ושלשים, כפר זהב. טו ויתן, חזקיה, את-כל-הכסף, הנמצא בית-ה'; וברצרות, בית המלך. טז בעת ההיא, קצץ חזקיה את-דלתות היכל ה'¹¹ ואת-האמנות, אשר צפה, חזקיה מלך יהודה; ויתנם, למלך אשור¹². {פ}

1 מי היה אביו של חזקיה? דוד או אחז??

2 א. מה משמעות הפעולות שעשה חזקיה?

ב. ברוח איזה ספר פעל חזקיה?

ג. מה היו מניעיו?

ד. במה דומה ובמה שונה חזקיה מירבעם?

ה. מהו האמצעי הספרותי ומה מטרתו?

ו. מה ניתן ללמוד על כותב ספר מלכים מהערכה החיובית שהוא רחש לחזקיה?

ז. מדוע חזקיה השמיד חפץ שבנה משה רבינו?

8 מי קרא לנחש "נחשתו"?

9 מהם האמצעים הספרותיים, ומה תפקידם?

10 הסבר את המטאפורות בפסוק.

11 א. מה "חשב לעצמו" המלך חזקיה כשהחליט למרוד במעצמה החזקה שכבשה את ממלכת שומרון בגלל מרד זהה??

12 ב. מדוע ספר מלכים לא מפרט את ההכנות שעשה חזקיה לקראת מסע העונשין של סנחריב מלך אשור?

7 א. מה מטרת האיזכור של גלות שומרון? ב. מתי התרחש אירוע זה?

8 כמה ערים נכבשו בפועל לפי הכתובות הארכיאולוגיות? מדוע התנ"ך לא מציין מספר זה? איזו גרסה אמינה יותר?

9 מדוע האיגרת למלך אשור נשלחת לעיר לכיש שבממלכת יהודה?

10 מה ניתן לקנות בסכום זה? היעזרו במל"א ט"ז.

11 עמ"ר - האם המלך פעל כשורה שפגע בכבוד המקדש?

12 מהי הצעת המלך חזקיה למלך אשור? האם מלך אשור מקבל את הצעתו? מה היתה ההשפעה הכלכלית של הצעת חזקיה?

הניסיון לכבוש גם את ירושלים - בירת ממלכת יהודה

י וישלח מלך-אשור את-תרתן ואת-רב-סריס ואת-רבשקה¹³ מן-לכיש אל-המלך חזקיהו, בחיל כבד¹⁴--ירושלם; ויעלו, ויבאו ירושלם, ויעלו ויעמדו בתעלת הברכה העליונה, אשר במסלת שדה כבס.

הלוחמה הפסיכולוגית¹⁵ של שרי מלך אשור – נאום רבקה:

יח ויאמר אל-המלך, ויצא אליהם אלוקים בן-חלקיהו, אשר על-הבית; ושבנה, הספר, ויואח בן-אסף, המזכיר¹⁶. יט ויאמר אליהם רבשקה, אמרו-נא אל-חזקיהו: כה-אמר המלך הגדול, מלך אשור¹⁷, מה הבטחון הזה, אשר בטחת¹⁸. כ אמרת, אד-דבר-שפתים--עצה וגבורה, למלחמה¹⁹; עתה על-מי בטחת, כי מרדת בי. כא עתה הנה בטחת לך על-משענת הקנה הרצוצ²⁰ הזה, על-מצרים, אשר יסמך איש עלי, ובא בכפו ונקבה; כן פרעה מלך-מצרים, לכל-הבטחים עליו. כב וכי-תאמרון אלי, אל-ה' אלקינו בטחנו: הלוא-הוא, אשר הסיר חזקיהו את-במותיו ואת-מזבחתיו²¹, ויאמר ליהוה ולירושלם, לפני המזבח הזה תשתחוו בירושלם. כג ועתה התערב נא, את-אדני את-מלך אשור; ואתנה לך, אלפים סוסים, אם-תוכל, לתת לך רכבים עליהם²². כד ואיך תשיב, את פני פחת אחד עבדי אדני--הקטנים; ותבטח לך על-מצרים, לרכב ולפרשים. כה עתה המבלעדי ה', עליתי על-המקום הזה להשחתו; ה' אמר אלי, עלה על-הארץ הזאת והשחיתה²³.

תגובת שרי יהודה לנאום הראשון של רבקה:

כו ויאמר אלוקים בן-חלקיהו ושבנה ויואח אל-רבשקה²⁴, דבר-נא אל-עבדיך ארמית--כי שמעים אנחנו; ואל-תדבר עמנו, יהודית, באזני העם, אשר על-החמה²⁵.

הנאום השני של רבקה:

כז ויאמר אליהם רבשקה העל אדניך²⁶, ואליך שלחני אדני, לדבר, את-הדברים האלה; הלא על-האנשים, הישבים על-החמה, לאכל את-חריהם (צואתם) ולשתות את-שניהם (מימי רגליהם), עמכם²⁷. כח ויעמד, רבשקה, ויקרא בקול-גדול, יהודית²⁸; וידבר ויאמר, שמעו דבר-המלך הגדול מלך אשור. כט כה אמר המלך, אל-ישא לכם חזקיהו: כי-לא יוכל, להציל אתכם מידו. ל ואל-יבטח אתכם חזקיהו אל-ה' לאמר, הציל יצילנו ה'; ולא תנתן את-העיר הזאת, ביד מלך אשור. לא אל-תשמעו, אל-חזקיהו: כי כה אמר מלך

¹³ למצטיינים: מהם מדרשי השמות של שרי צבא מלך אשור? תרתן=מלשון תרי=שני. כלומר היה המישה שלו (גן). רב סריס=מפקד הסריסים (השרים המקורבים למלך שסורסו מטעמים שונים א. שלא ירצו להקים שושלת במקומו ולמרוד בו. ב. כדי שלא יתקרבו לנשות/בנות המלך). רבשקה=שר משקים (שר בכיר ומקורב מאוד למלך).

¹⁴ מה כוונת העברת הכוחות הגדולים לירושלים?

¹⁵ מה המטרה בלוחמה פסיכולוגית?

¹⁶ מהו הדרג הפוליטי ששרי אשור מבקשים לשוחח עימו ומי יוצא אליהם? מדוע?

¹⁷ כיצד שרי אשור מביעים זלזול במלך יהודה?

¹⁸ מהי המילה המנחה ומה תפקידה?

¹⁹ כיצד מפרש מלך אשור את הקנס העצום ששילם חזקיהו?

²⁰ הסבר את הניב בהקשרו ובימינו.

²¹ א. במה צדק ובמה טעה ה"מודיעין" של אשור? ב. מה הדבר מעיד על המוצא של רבשקה.

²² הסבר את האירוניה בהצעת רבקה.

²³ מה הן התפיסות הדתיות וההיסטוריוסופיות של רבקה? התפיסות הדתיות –

²⁴ מהו הקושי הלשוני? ומה הפתרון?

²⁵ א. מדוע מציעים שרי יהודה לרבקה לדבר עימם בארמית? ב. עמ"ר – מה דעתך על בקשתם?

²⁶ מהי דרישת רבקה ומדוע?

²⁷ במה שונה הסגנון שפונה רבקה ישירות לעם מהסגנון שפנה בו לשרים?

²⁸ מדוע רבשקה מגביר את עוצמת קולו?

אשור, עשו-אתי ברכה וצאו אלי, ואכלו איש-גפנו ואיש תאנתו, 29 וישתו איש מי-ברו. לב עד-באי ולקחתי אתכם אל-ארץ כארצכם, ארץ דגן ותירוש ארץ לחם וכרמים ארץ זית וצהר ודבש, וחיו, ולא תמתו; ואל-תשמעו, אל-חזקיהו, כי-נסית אתכם לאמר, ה' יצילנו. לו ההצל הצילו אלהי הגוים, איש את-ארצו, מיד, מלך אשור. לו אינה אלהי חמת וארפד, אינה אלהי ספרונים--הנע וענה: כי-הצילו את-שמרון, מדי. לו מי בכל-אלהי הארצות, אשר-הצילו את-ארצם מדי: כי-יציל 30 ה' את-ירושלם, מדי.

התגובת לנאומי רבקה:

ו החרישו העם, ולא-ענו אתו דבר: כי-מצות המלך היא לאמר, לא תענהו. 31 ו יבא אלקים בן-חלקיה אשר-על-הבית ושבנא הספר ויואח בן-אסף המזכיר, אל-חזקיהו--קרועי בגדים 32; ונגדו לו, דברי רבשקה.

פרק יט - תוצאות מסע סנחריב

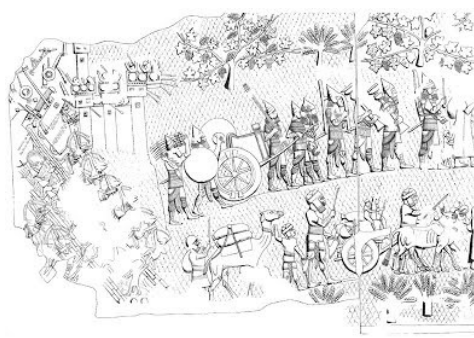
המלך חזקיה נחרד מהדיווח שקיבל משריו, והלך לקבל את עצת הנביא ישעיה. הנביא אומר למלך כי בגלל שנערי אשור (כיניו גנאי לשרי אשור) קיללו את ה' (השוו אותו לאלים אחרים) לכן ה' יעניש את אשור והם לא ינצחו את ירושלים.

לב ... כה-אמר ה' אל-מלך אשור, לא יבא אל-העיר הזאת, ולא-יורה שם חץ; ולא-יקדמנה מגן, ולא-ישפף עליה סללה. לו בדרך אשר-יבא, בה ישוב; ואל-העיר הזאת לא יבא, נאם-ה'. לו ונגזתי אל-העיר הזאת, להושיעה--למעני, ולמען דוד עבדי. 33 לו ויהי, בלילה ההוא, ויצא מלך ה' ויך במחנה אשור, מאה שמונים וחמשה אלף; וישפיו בבקר, והנה כלם פגרים מתים. 34 לו ויסע וילך, וישב סנחריב מלך-אשור; וישב, בנינה. 35 לו ויהי הוא משתחנה בית נסרף אלהיו, ואדרמלך ושראצר (בניו) הנהו בחרב, והמה נמלטו, ארץ ארט; וימלך אסר-חדן בנו, תחתיו. 36 {פ}

מצאים ארכיאולוגיים מתקופת מסע סנחריב מלך אשור 37 לצפייה נוספת: youtube.com/watch?v=aZPqhYCS4Go

מנסרת סנחריב

תבליטי לכיש

- 29 כיצד מפתה רבשקה את החיילים להיכנע?
- 30 מהי המילה/שורש מנחה ומה תפקידו?
- 31 א. מדוע המלך חזקיה ציוה על העם לא להגיב לנאום רבשקה? ב. עמ"ר - מה דעתך על איסור זה?
- 32 מה משמעות המעשה הסמלי?
- 33 א. בזכות מי ירושלים ניצלה ובזכות מי היא לא ניצלה? ב. עמ"ר - האם זה טוב/רע שירושלים ניצלה ממסע העונשין של אשור?
- 34 כיצד הוכרע מסע סנחריב?
- 35 מדוע סנחריב לא השלים את כיבוש יהודה וירושלים לפי הסיפור המקראי ולפי כתובת סנחריב? איזו גרסה אמינה יותר?
- 36 מהו פער הזמנים בין המתואר בפסוק 36 למתואר בפסוק 37? מדוע התנ"ך לא מציין פער זה?
- 37 מה ניתן ללמוד מתבליטי לכיש ומנסרת סנחריב? מדוע התבליט הימני מעוטר בעלי גפן ותאנה?

מלכים-ב פרקים יח-יט: מסע סנחריב (701 לפנה"ס)

"כותרת" הפרק = סינכרוניזציה (לוחות הזמנים) ונוסחאות הערכה (חיוביות) של המחבר למלך:

א ויהי בשנת שלש להושע בן-אלה מלך ישראל, מלך (=מלכות) חזקיה בן-אחז מלך יהודה. ב בן-עשרים וחמש שנה, הנה במלכו (=שלוש עשרים) וְעָשְׂרִים וְתֵשַׁע שָׁנָה, מֶלֶךְ בִּירוּשָׁלַם; וְשֵׁם אָמוֹ, אֲבִי בֵּת-זְכַרְיָה. ג וַיַּעַשׂ הַיְשׁוּר, בְּעִינֵי ה', כָּל אֲשֶׁר-עָשָׂה, דָּוִד אָבִיו.¹

פירוט צדקותו של חזקיה והצלחותיו

ד הוא הַסִּיר אֶת-הַבָּמוֹת, וְשִׁפַּר אֶת-הַמִּצְבֹּת, וְכָרַת, אֶת-הָאֲשֵׁרָה; וְכָתַת [נחש הנחשת אשר-עשה משה]², כי עד-הַיָּמִים הַהֵמָּה הָיוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל מִקְטָרִים לוֹ, וְיִקְרָא-לוֹ נְחֻשְׁתָּן.³ ה בה' אלקי-ישראל, בָּטַח; וְאַחֲרָיו לֹא-הָיָה כְּמֹהוּ, בְּכָל מַלְכֵי יְהוּדָה, וְאֲשֶׁר הָיוּ, לְפָנָיו.⁴ ו וַיִּדְבֹק⁵, בַּה', לֹא-סָר, מֵאַחֲרָיו; וַיִּשְׁמַר, מִצְוֹתָיו, אֲשֶׁר-צִוָּה ה', אֶת-מֹשֶׁה. ז וְהָיָה ה' עִמּוֹ, בְּכָל אֲשֶׁר-יַצֵּא וְיִשְׁפֹּל (=שליח / שליח) וַיִּמְרָד בְּמֶלֶךְ-אֲשׁוּר וְלֹא עָבְדוּ.⁶ ח הוא-הִפָּה אֶת-פְּלִשְׁתִּים עַד-עֲזָה, וְאֶת-גְּבוּלָיָה, מִמְּגִד לְנוֹצְרִים עַד-עִיר מְבָצָר. {פ}

תזכורת / פאלש-באק לאירועי גלות שומרון (אירועי הפרק הקודם):⁷

ט ויהי בשנה הרביעית, למלך חזקיהו-היא השנה השביעית, להושע בן-אלה מלך ישראל; עלה שלמנאסר מלך-אשור, על-שומרון-ויצר עליה. י וילכדה, מקצה שלש שנים, בשנת-שש, לחזקיה: היא שנת-תשע, להושע מלך ישראל, נלכדה, שומרון. יא ויגל מלך-אשור את-ישראל, אשורה; וינחם בחלח ובחבור, נהר גוזן--וערי מדי. יב על אשר לא-שמעו, בקול ה' אלקיהם, ויעברו את-בריתו, את כל-אשר צוה משה עבד ה'; ולא שמעו, ולא עשו. {פ}

תגובת מלך אשור למרד ותגובת מלך יהודה לתגובת מלך אשור

יג ובארבע עשרה שנה למלך חזקיה, עלה (=עלה) סנחריב מלך-אשור על כל-ערי יהודה הַבְּצֻרֹת--וַיִּתְּפָשׂם. יד וישלח חזקיה מלך-יהודה אל-מלך-אשור לְכִישָׁה⁹ לאמר חטאתי, טוב מעלי--את אשר-תתן עלי, אשא; וישם מלך-אשור על-חזקיה מלך-יהודה, שלש מאות כפר-כסף,¹⁰ ושלשים, כפר זהב. טו ויתן, חזקיה, את-כל-הכסף, הנמצא בית-ה'; ובאצרות, בית המלך. טז בעת ההיא, קצץ חזקיה את-דלתות היכל ה'¹¹ ואת-האמנות, אשר צפה, חזקיה מלך יהודה; ויתנם, למלך אשור.¹² {פ}

1 מי היה אביו של חזקיה? דוד או אחז? "דוד אביו" הכוונה אבי שושלת של "בית דוד" ולא אביו הביולוגי.
2 א.מה משמעות הפעולות שעשה חזקיה? הסיור=ביטול/אסר פולחן בבמות מחוץ למקדש. שבר=ביקע לשת חתיכות המצבה (שהיתה בנויה מאבן אחת שלמה). כרת=גדע את העץ. כיתת=ריסק=שבר לרסיסים.
3 ב. ברוח איזה ספר פעל חזקיה? ברוח ספר דברים – ברוח העקרונות הדיטרונומיסטיים (של ספר דברים).
4 ג. מה היו מניעיו? א. מניע דתי. ב. מניע פוליטי – לרכז את השלטון בירושלים לאחר חורבן שומרון.
5 ד.במה דומה ובמה שונה חזקיה מירבעם? שניהם סבורים שיש קשר בין דת לשלטון. ירבעם ניצל זאת לפילוג וחזקיה לאיחוד.
6 ה. מהו האמצעי הספרותי ומה מטרתו? ריבוי פעלים – המספר מפרט את הפעולות כדי להדגיש כמה טוב היה המלך חזקיה.
7 ז. מה ניתן ללמוד על כותב ספר מלכים מהערכה החיובית שהוא רוחש לחזקיה? שהוא בעל השקפה דיטרונומיסטית.
8 ז. מדוע חזקיה השמיד חפץ שבנה משה רבינו? החפץ הפך לעבודה זרה במקום לתזכורת לנס שעשה ה'
9 מי קרא לנחש "נחושתי"? פירוש א. העם העניק לנחש כינוי של אל. פירוש ב. חזקיה – העניק לנחש שם מבזה. מקטין.
10 מהם האמצעיים הספרותיים, ומה תפקידם? א. ניגודים/מקצה לקצה – "אחריו.. לפניו..." =מעולם לא היה צדיק כמוהו. ב.כל=הגזמה.
11 הסבר את המטאפורות בפסוק. וידבק=היה צמוד כל הזמן. לא סר=לא סטה. לא זז מילימטר.
12 א. מה "חשב לעצמו" המלך חזקיה כשהחליט למרוד במעצמה החזקה שכבשה את ממלכת שומרון בגלל מרד זהה??
ב. מדוע ספר מלכים לא מפרט את ההכנות שעשה חזקיה לקראת מסע העונשין של סנחריב מלך אשור?
א. 1.חשב שאם ה' סייע לו עד כה בכל מלחמותיו כי הוא צדיק (ריכז פולחן בירושלים), ה' יסייע לו גם במלחמה העתידית מול אשור.
2.ניצל שעת כושר – חילופי שלטון – בממלכה האשורית. חשב שלא יתפנו להתעסק עם מלך כ"כ קטן.
3.חשב שפיצח את שיטת הכיבוש של אשור – ושיש לו דרך לא להיכנע למצור שעתידים לעשות לו (באמצעות נקבת השילוח שתזרים מים לתוך ירושלים וסתימת מעיינות המים מחוץ לירושלים כדי שצבא אשור יתייבש ולא יוכל להלחם נגדו).
ב. ספר דברי הימים הוא פרו-יהודאי קיצוני יותר והוא לא רצה להציג את חזקיה כחסר אחריות ולכן מפרט את הכנותיו.
7 א. מה מטרת האיזכור של גלות שומרון? ב. מתי התרחש אירוע זה? א. האיזכור גורם לנו להשוות את גורל שומרון החוטאת לגורל ממלכת יהודה שהמלך שלה צדיק ולצפות ל"סוף טוב". ב. גלות שומרון התרחשה את 20 שנה קודם לכן – בשנת 722 לפנה"ס.
8 כמה ערים נכבשו בפועל לפי הכתובות הארכיאולוגיות? מדוע התנ"ך לא מציין מספר זה? איזו גרסה אמינה יותר? לפי כתובת סנחריב נכבשו 46 ערים. הוא יכל לעגל מספר זה 50 ולפיכך זה נשמע אמין. התנ"ך מעדיף להגזים באמצעות המילה כל כדי להעמיק את תחושת המשבר שנוצר בשלב זה.
9 מדוע האיגרת למלך אשור נשלחת לעיר לכיש שבממלכת יהודה? בניגוד לצפייה של חזקיה שמלך אשור יפנה דבר ראשון לירושלים, הוא השאיר את הכיבוש הקשה ביותר לסוף. "ירושלים בסוף" (מישהו אמר הסכמי אסולו?...). לכיש היתה העיר השניה בעוצמתה בממלכת יהודה ולכן אחרי שחזקיה ראה שגם היא נפלה, הוא הבין שכעת מלך אשור בדרך אליו לירושלים.
10 מה ניתן לקנות בסכום זה? היעזרו במל"א ט"ז. עומרי קנה את השומרון ב2 כיכרות כסף... כך שב300 ניתן לקנות 150 ערים.
11 עמ"ר – האם המלך פעל כשורה שפגע בכבוד המקדש? מצד אחד הוא הגן כך על המקדש מפני שריפה וכן נמנע מהכבדה כלכלית על העם בגלל טעות שעשה בלי להתייעץ מראש עם נביא ה'. מאידך, גם אם כוונתו טובה היה עליו לקבל רשות לפגוע במקדש.
12 מהי הצעת המלך חזקיה למלך אשור? האם מלך אשור מקבל את הצעתו? מה היתה ההשפעה הכלכלית של הצעת חזקיה? המלך חזקיה מבקש להיכנע למלך אשור תמורת פיצוי כספי. מבקש שיקבל קנס עבור המרד ולא יבוא לכבוש גם את ירושלים. מלך אשור לא מביע הסכמה/התנגדות. הוא מקבל את הכסף – נותנים? תקח! זה מחליש כלכלית את הצבא של יהודה ומהווה עונש על המרד אולם לפי ההמשך נראה כי מלך אשור לא ראה בכך הסכמה לוותר על כיבוש ירושלים. כדי לממן את הקנס העצום נאלצו לפרק דלתות במקדש ולהסיר את ציפוי הזהב. אוצרות המלך לא יכלו לממן זאת. הקופה רוששה.

הניסיון לכבוש גם את ירושלים - בירת ממלכת יהודה

י וישלח מלך-אשור את-תרתן ואת-רב-סריס ואת-רבשקה¹³ מן-לכיש אל-המלך חזקיהו, בחיל כבד¹⁴--ירושלם; ויעלו, ויבאו ירושלם, ויעלו ויעמדו בתעלת הברכה העליונה, אשר במסלת שדה כבס.

הלוחמה הפסיכולוגית¹⁵ של שרי מלך אשור – נאום רבשקה:

יח ויאמר אל-המלך, ויצא אליהם אלגקים בן-חלקיהו, אשר על-הבית; ושבנה, הספר, ויואח בן-אסף, המזכיר¹⁶. יט ויאמר אליהם רבשקה, אמרו-נא אל-חזקיהו: כה-אמר המלך הגדול, מלך אשור¹⁷, מה הבטחון הזה, אשר בטחת¹⁸. כ אמרת, אף-דבר-שפתים--עצה וגבורה, למלחמה¹⁹; עתה על-מי בטחת, כי מרדת בי. כא עתה הנה בטחת לך על-משענת הקנה הרצוץ²⁰ הזה, על-מצרים, אשר יסמך איש עלי, ונא בכפו ונקבה; כן פרעה מלך-מצרים, לכל-הבטחים עליו. כב וכי-תאמרון אלי, אל-ה' אלקינו בטחנו: הלוא-הוא, אשר הסיר חזקיהו את-במתיו ואת-מזבחתיו²¹, ויאמר ליהודה ולירושלם, לפני המזבח הזה תשתחוו בירושלם. כג ועתה התערב נא, את-אדני את-מלך אשור; ואתנה לך, אלפים סוסים, אם-תוכל, לתת לך רכבים עליהם²². כד ואיך תשיב, את פני פחת אחד עבדי אדני--הקטנים; ותבטח לך על-מצרים, לרכב ולקפרשים. כה עתה המבליעדי ה', עליתי על-המקום הזה להשחתו; ה' אמר אלי, עלה על-הארץ הזאת והשחיתה²³.

תגובת שרי יהודה לנאום הראשון של רבשקה:

כו ויאמר אלגקים בן-חלקיהו ושבנה ויואח אל-רבשקה²⁴, דבר-נא אל-עבדיך ארמית--כי שמעים אנחנו; ואל-תדבר עמנו, יהודית, באזני העם, אשר על-החמה²⁵.

הנאום השני של רבשקה:

כז ויאמר אליהם רבשקה העל אדניך²⁶: ואליך שלחני אדני, לדבר, את-הדברים האלה; הלא על-האנשים, הישבים על-החמה, לאכל את-חריהם (צואתם) ולשתות את-שניהם (מימי רגליהם), עמכם²⁷. כח ויעמד, רבשקה, ויקרא בקול-גדול, יהודית²⁸; ונדבר ויאמר, שמעו דבר-המלך הגדול מלך אשור. כט כה אמר המלך, אל-ישא לכם חזקיהו: כי-לא יוכל, להציל אתכם מידו. ל ואל-יבטח אתכם חזקיהו אל-ה' לאמר, הצל יצילנו ה'; ולא תנתנו את-העיר הזאת, ביד מלך אשור. לא אל-תשמעו, אל-חזקיהו: כי כה אמר מלך אשור, עשו-אתי ברכה וצאו אלי, ואכלו איש-גפנו ואיש תאנתו²⁹, ושתו איש מי-ברו. לב עד-באי ולקחתי אתכם אל-ארך פאצכם, ארך דגן ותירוש ארך לחם וקרמים ארך זית יצהר ודבש, וחיו, ולא תמתו; ואל-תשמעו, אל-חזקיהו, כי-נשית אתכם לאמר, ה'

¹³ למצטיינים: מהם מדרשי השמות של שרי צבא מלך אשור? תרתן=מלשון תרי=שני. כלומר היה המישנה שלו (גן). רב סריס=מפקד הסריסים (השרים המקורבים למלך שסורסו מטעמים שונים) א. שלא ירצו להקים שושלת במקומו ולמרוד בו. ב. כדי שלא יתקרבו לנשות/בנות המלך). רבשקה=שר משקים (שר בכיר ומקורב מאוד למלך).

¹⁴ מה כוונת העברת הכוחות הגדולים לירושלים? העברת כמות גדולה של חיילים מעידה על כוונת כיבוש ולא הפחדה בלבד.

¹⁵ מה המטרה בלוחמה פסיכולוגית? לגרום לכניעה ללא קרב. יותר מהיר ויותר זול מאשר קרב "רגיל".

¹⁶ מהו הדרג הפוליטי ששרי אשור מבקשים לשוחח עימו ומי יוצא אליהם? מדוע?

שרי מלך אשור רוצים לדבר עם מלך יהודה עצמו מתוך זלזול במעמדו. מלך יהודה לא נאות לבקשתם ושולח להם שרים בדרג מקביל.

¹⁷ כיצד שרי אשור מביעים זלזול במלך יהודה? הם לא מכנים אותו "מלך" אלא בשם פרטי ואילו את מלכם סנחריב הם לא נוקבים בשמו הפרטי (לאות יראת כבוד) ומכנים אותו בתואר מלך גדול.

¹⁸ מהי המילה המנחה ומה תפקידה? המילה "בטח" לערער את הבטחון של המלך והעם בה' שעזר להם עד למסע עונשני זה.

¹⁹ כיצד מפרש מלך אשור את הקנס העצום ששילם חזקיהו? כ"מס שפתים" כמילים בלבד. כחנופה. שלא מצליחה לכפר על הבגידה.

²⁰ הסבר את הניב בהקשרו ובימינו. משענת=מקל הליכה. רצוץ=שבור. כאשר נשענים על מקל זה כדי לא למעוד הרי שזה פוצע את כף היד ועושה בה חור. כלומר, זה מטאפורה למשהו שגורם לנזק יותר מאשר תועלת. הפירוש בהקשרו – ההסתמכות על המצרים מזיקה לך יותר מאשר מועילה. אם היתה אומר אין לי כסף זה היה מכעיס פחות מאשר שילמת מיסים למצרים ולא לי. בימינו משתמשים בניב זה כאשר אדם מסתמך על משהו שמזיק לו. למשל, נרגע באמצעות סיגריה, או מצליח בזכות שוחד.

²¹ א. במה צדק ובמה טעה "מודיעין" של אשור? ב. מה הדבר מעיד על המוצא של רבשקה.

א. צדק בעובדות וטעה בפרשנות. אכן חזקיהו השמיד מזבחות לה' מחוץ למקדש אולם זו חובתו לפי ספר דברים.

ב. יש טוענים שבקיאיות זו (והבקיאיות שיפגין בהמשך הפרק) מעידה על כך שרבשקה היה יהודי מומר (שלא הכיר את ספר דברים).

²² הסבר את האירוניה בהצעת רבשקה. רבשקה מוכן לעשות התערבות שגם אם יעניק להם במתנה 2000 סוסי מלחמה אין לחזקיהו 2000 פרשים כדי לרכב עליהם. הוא לועג על הכוח הצבאי של חזקיהו.

²³ מה הן התפיסות הדתיות וההיסטוריוסופיות של רבשקה? התפיסות הדתיות - א. ה' הוא אוניברסאלי. הוא פונה ומדבר גם לגויים.

ב. הוא ממזג אמונות – הוא מאמין גם בה' וגם באלוהי אשור (למרות שהמאמין בה' באמת אסור לו להאמין באלים נוספים)=סינקרטזם. תפיסתו היא היסטוריוסופית דתית - הגויים הם מכשיר בידי ה' להעניש את ישראל. הנצחונות הן בזכותו - ה' = אל המלחמות.

²⁴ מהו הקושי הלשוני? ומה הפתרון? הקושי: מדוע כתוב "ויאמר" בלשון יחיד הרי הם שלושה?! פתרון: הראשון מדבר והשניים האחרים שותקים ומסכימים עימו. כך בכל התנ"ך כאשר יש יותר מדמות אחת והיא זו שמייצגת. למשל, ויאמר משה ואהרן.

²⁵ א. מדוע מציעים שרי יהודה לרבשקה לדבר עימם בארמית? ב. עמ"ר – מה דעתך על בקשתם?

א. מבחינתו כדי להקל עליו אולם מטרתם שהעם לא יבין את הלוחמה הפסיכולוגית שהוא מנהל נגדם.

ב. זה רק יחזק אותו שהדיבור בעברית מרתיע את החיילים.

²⁶ מהי דרישת רבשקה ומדוע? רבשקה לדבר ישירות עם המלך. עם מקבל החלטות. כי מבין/רגיל שהעם כנוע לרצון המלך.

²⁷ במה שונה הסגנון שפונה רבשקה ישירות לעם מהסגנון שפנה בו לשרים? הוא מנבל את פיו ומתאר את הרעב הכבד שלא נותר להם לאכול ולשתות אלא את הצרכים של עצמם וגורם להם לחשוב שעדיף להם להיכנע.

²⁸ מדוע רבשקה מגביר את עוצמת קולו? כי הוא מבין מבקשת השרים שזה אכן מרתיע ומפחיד את החיילים על החומה.

²⁹ כיצד מפתה רבשקה את החיילים להיכנע? הוא מראה להם שלא משתלם למות בעד ארצם כי המקום שיגלו לשם טוב באותה מידה

ניצילנו. **ג. ההצל הצילו** אֶלֶהי הַגּוֹלִים, אִישׁ אֶת-אֲרָצוֹ, מִיַּד, מֶלֶךְ אַשּׁוּר. **ד.** אִיֵּה אֶלֶהי חֲמַת וְאֲרָפָד, אִיֵּה אֶלֶהי סַפְרוֹנִים--הֲנַע וְעָוָה: כִּי-**ה.** הַצִּילוֹ אֶת-שְׁמֵרוֹן, מִיַּדִּי. **ו.** מִי בְּכָל-אֶלֶהי הָאֲרָצוֹת, אֲשֶׁר-הַצִּילוֹ אֶת-אֲרָצָם מִיַּדִּי: כִּי-**ז.** הִי אֶת-יְרוּשָׁלַם, מִיַּדִּי.

התגובת לנאומי רבקה:

יו וְהַחֲרִישׁוּ הַעַם, וְלֹא-עָנּוּ אֹתוֹ דָּבָר: כִּי-מִצְוֹת הַמֶּלֶךְ הִיא לֹא-תַעֲנֶנּוּ. **31** **ז.** וַיָּבֵא אֲלֵיכֶם בְּרֹחַ-חֲלָקָה אֲשֶׁר-עַל-הַבַּיִת וְשִׁבְנָא הַסֵּפֶר וַיֹּאחֶז בְּרֹאסָף הַמְזִכִּיר, אֶל-חֲזִקְיָהוּ--**קרועי בגדים** **32**; וַיַּגִּדוּ לוֹ, דְּבָרֵי רַב־שָׂקָה.

פרק יט - תוצאות מסע סנחריב

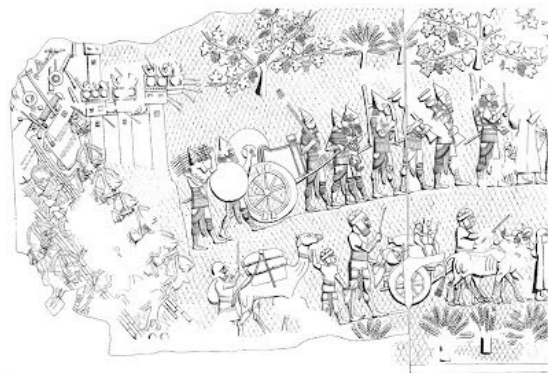
המלך חזקיה נחרד מהדיווח שקיבל משריו, והלך לקבל את עצת הנביא ישעיה. הנביא אומר למלך כי בגלל שנערי אשור (כנינו גנאי לשרי אשור) קיללו את ה' (השוו אותו לאלים אחרים) לכן ה' יעניש את אשור והם לא ינצחו את ירושלים.

ג. ... כֹּה-אָמַר ה' אֶל-מֶלֶךְ אַשּׁוּר, לֹא יָבֵא אֶל-הָעִיר הַזֹּאת, וְלֹא-יִקְדָּמְנָהּ מִגּוֹ, וְלֹא-יִשְׁפֹּד עָלֶיהָ סֶלֶקָה. **ג.** בְּדָרָךְ אֲשֶׁר-יָבֵא, בָּהּ יָשׁוּב; וְאֶל-הָעִיר הַזֹּאת לֹא יָבֵא, נְאֻם-ה'. **ד.** וְגַנּוּתֵי אֶל-הָעִיר הַזֹּאת, לְהוֹשִׁיעָה--לְמַעַנִּי, וּלְמַעַן דָּוִד עַבְדִּי. **33** **ה.** וַיְהִי, בְּלִילָהּ הַהוּא, וַיֵּצֵא מֶלֶכָּהּ ה' וַיִּבֶן בְּמַחְנֵה אַשּׁוּר, מֵאֵה שְׁמוֹנִים וְחַמְשֵׁה אֲלָף; וַיִּשְׁפְּימוּ בַבְּקָר, וְהָיָה כָּלֶם פְּגָרִים מִתַּיִם. **34** **ו.** לֹא יִסַּע וַיִּלָּךְ, וַיֵּשֶׁב סְנַחְרִיב מֶלֶךְ-אַשּׁוּר; וַיֵּשֶׁב, בְּגִינָה. **35** **ז.** וַיְהִי הוּא מִשְׁתַּחֲוֶה בֵּית נֶסְרָד אֶלֶהִיו, וְאֲדָרְמֶלֶךְ וְשָׂרְאֶצֶר (בְּנֵי) הַכְּהֵו בְּחָרְב, וְהַמְה נְמַלְטוּ, אֲרָץ אֲרָרְט; וַיִּמְלֹךְ אֶסֶר-חַדָּן בְּנֹו, תַחְתָּיו. **36** {פ}

מצאים ארכיאולוגיים מתקופת מסע סנחריב מלך אשור **37** לצפייה נוספת: youtube.com/watch?v=aZPqhYCS4Go

מנסרת סנחריב

תבליטי לכיש

- 30** מהי המילה/שורש מנחה ומה תפקידו? השורש "הצל" – להדגיש שאין להם סיכוי להינצל ולפיכך עדיף להם להיכנע ללא קרב.
- 31** **א.** מדוע המלך חזקיה ציוה על העם לא להגיב לנאום רבקה? **ב.** עמ"ר - מה דעתך על איסור זה?
א. כדי לא להיגרר ליוכוח שבמהלכו יתמודד רבקה עם התשובות שיש ברשותם לטענותיו. כך לא ידע למה הם לא משתכנעים. יתרה מכך, כאשר צד אחד חזק בויוכוחים כל מה שתגיד ישמש נשק נגדך. **ב.** מצד אחד פגיעה בחופש הביטוי היא תחושה קשה מצד שני מסתבר שצדק כי כאשר הפרו את הציווי שלו ובקשו מרבקה לדבר בארמית ולא ביהודית הוא רק הגביר את הקול שלו.
- 32** **מה משמעות המעשה הסמלי? השרים באים לדווח למלך מה שהתרחש והם מגיעים בתחושה שהכל אבוד ושהאבל על החורבן החל.**
- 33** **א.** בזכות מי ירושלים ניצלה ובזכות מי היא לא ניצלה? **ב.** עמ"ר – האם זה טוב/רע שירושלים ניצלה ממסע העונשין של אשור?
א. ניצלה בזכות ה' ובזכות הבטחתו לדוד אך לא בזכות מעשיהם של תושבי ירושלים. שכן, כפי שנלמד בספר ישעיה, הם היו חוטאים גדולים כמו תושבי שומרון (כפי שראינו בפסוק 19 בפרק י"ז).
- ב.** מצד אחד זה טוב – כי כך בית המקדש לא חרב ותושבי ירושלים לא נלקחו לגלות. זה רע – כי כעת הם חושבים שירושלים חסינה מעונשים והם יכולים לחגוג כמה שהם רוצים. הם התייחסו לירושלים כ"עיר מקלט" לפושעים כפי שהנביאים יתלוננו על כך. ולכן, לבסוף גם ירושלים נחרבה. אם היתה מקבלת עונש כבר עכשיו יתכן והם היו מבחינים שהם לא מוגנים ועליהם להשתפר. מצד שלישי.. האם העונשים עזרו בממלכת שומרון? גם שם היו שלבים שונים לחורבן וזה לא מנע את החורבן...
- 34** **כיצד הוכרע מסע סנחריב? בלילה היתה כנראה מגפה ובלילה אחד מתו 185,000 חיילים.**
- 35** **מדוע סנחריב לא השלים את כיבוש יהודה וירושלים לפי הסיפור המקראי ולפי כתובת סנחריב? איזו גרסה אמינה יותר?**
סנחריב לפי התנ"ך ספג אבדה קשה וצבאו לא יכל לתפקד. אולם לפי כתובת סנחריב הוא כלל לא התכוון לכבוש אלא רק ללכוד את מלך ירושלים כמו "ציפור בכלוב" כלשונו. גרסתו לא אמינה כי כדי לעשות מצור בלבד (בלי לבצע כיבוש) לא צריך חייל כבד מאוד.
- 36** **מהו פער הזמנים בין המתואר בפסוק 36 למתואר בפסוק 37? מדוע התנ"ך לא מציין פער זה?**
חלפו כ-20 שנה מאז מסע סנחריב ועד שנרצח. הסיבה שהתנ"ך משיט פרט זה כדי ליצור תחושה של "סיבה ותוצאה" שבגלל שקילל את ה' מת בבית אלוהיו.
- 37** **מה ניתן ללמוד מתבליטי לכיש וממנסרת סנחריב? מדוע התבליטי הימני מעוטר בעלי גפן ותאנה?**
- זו עדות חיפזנית לסיפור המקראי. לעיתים זה מחזק את אמינות הסיפור המקראי ולעיתים מאיר באור סובייקטיבי את התיאורים.
  - ניתן ללמוד על שיטות הכיבוש של ערים מבוצרות (אייל נגח, קשתים, סולמות, ולוחמה פסיכולוגית שגורמת לכניעה)
  - ניתן ללמוד על מעמדה של העיר לכיש. עיר שכיבושה זוכה לתיאור מיוחד בסיפורי הגבורה של מלך אשור.
  - העיסורים בצורת עלי גפן ותאנה מעידים על התרבות החלקאית של תושבי יהודה שהציטטה בגידולי תאנים וענבים.

מלכים ב כ"א: חטאי מנשה

"כותרת" הפרק = לוחות הזמנים ונוסחאות הערכה (שליילת) של המחבר למלך:

א בן-שָׁתַיִם עֲשָׂרָה שָׁנָה מְנַשֶּׁה בְּמִלְכוֹ, וְחַמְשִׁים וְחָמֵשׁ שָׁנָה מֶלֶךְ בִּירוּשָׁלַם; 1 וְשֵׁם אָמוֹ, חֲפָצִי-בָהּ. 2 ב וַיַּעַשׂ הָרַע, 3 בְּעֵינֵי ה'--כְּתוּעַבַת הַגּוֹיִם 4 אֲשֶׁר הוֹרִישׁ ה' 5 מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל

פירוט החטאים הדתיים: ג וַיִּשָּׁב (=שוב פעם) וַיָּבֹן (=בנה) אֶת-הַבְּמֹת (=מזבחות מחוץ למקדש/לעבודה זרה) אֲשֶׁר אָבָד (=השמיד) חֲזָקִיהוּ אָבִיו; וַיִּקַּם מִזְבְּחֹת לְבַעַל (=אל הגשם), וַיַּעַשׂ אֲשֶׁרָה פְּאֶשֶׁר עָשָׂה אַחְאָב מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל, וַיִּשְׁתַּחֲוּ לְכָל-צָבָא הַשָּׁמַיִם (=כוכבים) וַיַּעֲבֹד אֹתָם. 6 וּבְנָה מִזְבְּחֹת בְּבֵית ה', אֲשֶׁר אָמַר ה', בִּירוּשָׁלַם אֲשִׁים אֶת-שָׁמִי. 7 ה וַיָּבֹן מִזְבְּחוֹת, לְכָל-צָבָא הַשָּׁמַיִם, בְּשֵׁתֵי, חֲצֵרוֹת בֵּית-ה'. 8 וְהָעִבְרִי אֶת-בְּנוֹ בָּאֵשׁ, [עוֹנֵן וְנַחֵשׁ, וְעָשָׂה אוֹב וַיְדַעְנִים] 8 הֲרָבָה, לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי ה'--לְהַקְעִיס. 9 וַיִּשָּׂם, אֶת-פְּסָל הָאֲשֶׁרָה אֲשֶׁר עָשָׂה--בְּבֵית, אֲשֶׁר אָמַר ה' אֶל-דָּוִד וְאֶל-שְׁלֹמֹה בְּנוֹ, בְּבֵית הַזֶּה [בִּירוּשָׁלַם אֲשֶׁר בְּחֶרְתִּי] מִכָּל שְׂבָטֵי יִשְׂרָאֵל, [אֲשִׁים צְרוּיָתִים] 10 וּלְכָל-הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר-צָוָה אֹתָם עֲבָדֵי מִשֶּׁה ט. וְלֹא, שָׁמְעוּ 11; וַיִּתְּעַם מְנַשֶּׁה, לַעֲשׂוֹת אֶת-הָרַע, מִן-הַגּוֹיִם, אֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם ה' מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל. י וַיְדַבֵּר ה' בְּיַד-עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים, לֵאמֹר. 12 יא יַעַן (=בגלל) אֲשֶׁר עָשָׂה מְנַשֶּׁה מֶלֶךְ-יְהוּדָה, הַתְּעוּבֹת הָאֵלֶּה--הָרַע, מִכָּל אֲשֶׁר-עָשׂוּ הָאֲמָרִי אֲשֶׁר לִפְנָיו (=העמים שהיו כאן לפני שנכנסו/כבשנו את הארץ כשבאנו ממצרים); וַיִּחְטָא גַם-אֶת-יְהוּדָה, בְּגִלּוּלָיו.

עונשו: יב לָכֵן, כֹּה-אָמַר ה' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל, הֲנִי מְבִיא רָעָה, עַל-יְרוּשָׁלַם וְיְהוּדָה 13: אֲשֶׁר, כָּל-שֹׁמְעֵיו (שְׁמַעְיָה--תַּצְלִיחָה, שְׁתֵּי אֲזַנָּיו. 14 יי וְנִשְׁתִּיתִי עַל-יְרוּשָׁלַם, אֶת קו שְׁמֹרוֹן, וְאֶת-מִשְׁקַלְתָּ, בֵּית אַחְאָב 15; וְיִמְחִיתִי אֶת-יְרוּשָׁלַם כַּאֲשֶׁר-יִמְחֶה אֶת-הַצְּלָחֹת, מִחָה וְהַפֶּזְךָ עַל-פְּנֵיהָ. 16 יד וְנִטְשֵׁתִי, אֶת [שְׁאָרֵית נַחְלָתִי, 17 וְנִתְתִים, בְּיַד אֲבִיבָהִם; וְהָיוּ לְבָז (=בזיוה/שוד) וְלִמְשָׁפָה (=שׁוֹר/שׁוֹר)] לְכָל-אֲבִיבָהִם. טו יַעַן (=בגלל) אֲשֶׁר עָשׂוּ אֶת-הָרַע בְּעֵינֵי, וַיְהִיו מְקַעְסִים, אֶת-יְמֵי-הַיּוֹם אֲשֶׁר יָצְאוּ אֲבוֹתָם מִמִּצְרָיִם, וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה.

פירוט החטאים החברתיים: טז וְגַם [דָם נָקִי שָׁפַךְ] (=רצח חפים מפשע) מְנַשֶּׁה, הֲרָבָה מְאֹד, עַד אֲשֶׁר-מָלֵא אֶת-יְרוּשָׁלַם פֶּה לָפֶה (=עד אפס מקום) לְבָד (=בנוסף ל) מִחֲטָאתוֹ אֲשֶׁר הִחְטִיא אֶת-יְהוּדָה, 18 לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי ה'.

חתימה: יז וַיִּתֵּר דְּבָרֵי מְנַשֶּׁה וְכָל-אֲשֶׁר עָשָׂה, וְחֲטָאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא: הֲלֹא-הֵם כְּתוּבִים, עַל-סֵפֶר דְּבָרֵי הַיָּמִים--לְמַלְכֵי יְהוּדָה. יח וַיִּשְׁכַּב מְנַשֶּׁה עִם-אֲבֹתָיו, וַיִּקְבֹּר בְּגֶן-בֵּיתוֹ בְּגֶן-עֲזָא; וַיִּמְלֹךְ אַמּוֹן בְּנוֹ, תַּחְתָּיו. {פ}

קורות אמון בן מנשה מלך יהודה

כותרת: יט בן-עֲשָׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה, אַמּוֹן בְּמִלְכוֹ, וּשְׁתַּיִם שָׁנִים, מֶלֶךְ בִּירוּשָׁלַם; וְשֵׁם אָמוֹ, מִשְׁלֵמָת בַּת-חֲרוּץ מִן-טָבָה. כ וַיַּעַשׂ הָרַע, בְּעֵינֵי ה', כַּאֲשֶׁר עָשָׂה, מְנַשֶּׁה אָבִיו

פירוט חטאיו הדתיים: כא וַיִּלְךְ, בְּכָל-הַדָּרָךְ אֲשֶׁר-הִלֵּךְ אָבִיו; וַיַּעֲבֹד, אֶת-הַגְּלִילִים אֲשֶׁר עֲבַד אָבִיו, וַיִּשְׁתַּחֲוּ, לָהֶם. כב וַיַּעֲזֹב, אֶת-ה' אֱלֹקֵי אֲבֹתָיו; וְלֹא הִלֵּךְ, בְּדֶרֶךְ ה'.

עונשו: כג וַיִּקְשְׁרוּ (=מרדו) עֲבָדֵי-אַמּוֹן, עֲלָיו; וַיִּמְיֹתוּ אֶת-הַמִּלְכָּה, בְּבֵיתוֹ. כד וַיִּן (=מלחמה) עִם-הָאֲרָץ (=העשירים הקשורים לשלטון), אֶת כָּל-הַקְּשָׁרִים (=מורדים) עַל-הַמִּלְכָּה אַמּוֹן; וַיִּמְלִיכוּ עִם-הָאֲרָץ אֶת-יֹאשָׁיָהוּ בְּנוֹ, תַּחְתָּיו.

חתימה: כה וַיִּתֵּר דְּבָרֵי אַמּוֹן, אֲשֶׁר עָשָׂה: הֲלֹא-הֵם כְּתוּבִים, עַל-סֵפֶר דְּבָרֵי הַיָּמִים--לְמַלְכֵי יְהוּדָה. כו וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בְּקִבְרֹתוֹ בְּגֶן-עֲזָא; וַיִּמְלֹךְ יֹאשָׁיָהוּ בְּנוֹ, תַּחְתָּיו. {פ}

1 עמ"ר-מה היתרון והחסרון בשיטה המלוכנית לפי פסוק זה? יתרון-יציבות ועקביות. חסרון-העדר תחלופה ובחירה. חוסר התאמה לתפקיד
2 מדוע כתוב שם האמא ולא שם האבא? כי האבא ידוע מהפרק הקודם. המלוכה עוברת ביהודה מאב לבן. השאלה מאיזה אישה נולד.
3 מהו הקושי הדתי? מהו הפתרון לפי ספר מלכים ולפי ספר דברי הימים? הקושי הדתי: אם היה חוטא מדוע זכה למלוך ככ" הרבה שנים?
4 הפתרון לפי ספר מלכים - זהו גמול דורות חיובי בזכות חזקיה. לפי ספר דברי הימים הדוגל בגמול אישי בלבד - הוא חזר בתשובה
5 מה מטרת ההשוואה לגויים? להדגיש - א. את חומרת החטאים. ב. את כפיות הטובה. ג. את הגורל הזהה שמגיע לנו (גירוש/גלות)
6 מהי התפיסה ההיסטוריוסופית בפסוק זה? שהנצחנות הם בזכות ה'. כבשנו את הארץ בזכות רצון ה' ולא בזכות הכוח הצבאי שלנו.
7 מה מטרת ההשוואה לדמויות הנזכרות בפסוק? ההשוואה לחזקיה היא השוואה ניגודית - שמציגה בחומרה את מעשי הַבן שהורס את הישגיו הדתיים של האבא. ההשוואה לאחאב (גדול החוטאים עד אז) היא השוואה שנועדה להמחיש את חומרת מעשיו של מנשה.
8 כיצד הפר מנשה את העיקרון הדוטרונומיסטי? במקום שהמקדש יהיה ביתו של אל רוחני ומופשט הוא הפך אותו לבית של אלילים.
9 א. מה המכנה המשותף של איסורים אלו? ב. מדוע אסור לבצע פעולות אלו? א. אלו פעולות לניחוש העתיד. ב. התורה יוצאת נגד אמונה שהגורל קובע לך את העתיד. אתה בלבד צריך להחליט ולפעול בהתאם לעתיד שאתה רוצה להשיג. אם אדם "יודע" את העתיד הוא או מרים ידיים בייאוש או שאומר למה לטרוח? ממילא נגזר עלי כר וכך גם בלי להתאמץ.
10 אלו מאפיינים דוטרונומיסטיים יש בפסוק זה? א. ריכוז פולחן - ירושלים אשר בחרתי. ב. שבת נבחר. ג. מופשטות האל - רק שמו שם באיזה סוג ברית מדובר? ברית דו-צדדית/ברית מותנית - אם תקיימו את הצד שלכם אקיים את הצד שלי (וכן להיפך...)
11 אזו תכונת אופי שלילית באה לידי ביטוי? קשי עורף - עקשנים - לא לומדים ולא מקשיבים לאזהרות ולתנאים שכתרו איתם. וכן. כפיות טובה - מתפללים לאלים אחרים ולא לאל שהכניסם לארץ
12 מהם תפקידי הנביא? א. להזהיר את העם מפני עוונשים. ב. להחזירם בתשובה. ג. לבקש עליהם רחמים.
13 מהי תפיסת/סוג הגמול? גמול מצטבר! מנשה היה ה"קש ששבר את גב הגמול" (כמו הושע בשומרון) ולכן נגזרה גזירת החורבן.
14 א. הסבר את המטאפורה. ב. הסבר כיצד היא מבטאת עונש בשיטה של מידה כנגד מידה? א. האוזנים מצלצלות כאשר הן חוטפות מכה זעזוע. הבשורות שנשמע יזעזעו אותנו כאילו חטפנו מכה באוזן. ב. בגלל שלא היטו אוזן לשמוע לה' אוזניהם יצלצלו מזעזוע.
15 הסבר את המטאפורה קו ומשקולת ומדוע מזכירים לנו את חורבן שומרון? הבנאים היו עובדים עם כלי מדידה שונים. קו-סרט מדידה של אורך. משקולת-כלי מדידה האם הקיר ישר/עקום. הסיבה שמזכירים את שומרון היא כפולה: א. להמחיש שבאותם כלים שהשימד את שומרון ישימד את ירושלים (=גלות) וכן. כדי לשמש תקדים היסטורי לחזק את הרצינות של ה' להוציא את העונש.
16 הסבר את המטאפורה. ירושלים תחוסל כמו שמחוסלים ומנגבים צלחת עד הפירור האחרון ובסוף הופכים את הצלחת כשמיים.
17 מי הם "שארית הפליטה"? אלו ששרדו את מסע סנחריב בשנת 701 לפנה"ס ואת גלות אשור בשנת 722 לפנה"ס.
18 עמ"ר-אלו חטאים חמורים יותר בעיני המספר? הדתיים/חברתיים? מחד, הוא מפרט את החטאים הדתיים=הדגשתם. מצד שני, הוא מציג שמעבר לכך, הוא חטא גם בחטאים חברתיים. כלומר זה היה אמור להיות מובן מאליו שאת זה לא עושים ובכל זאת חטא.

מלכים ב כ"ב – מציאת ספר הברית (622 לפנה"ס)

כותרת: א בן שְׁמֹנֶה שָׁנָה יֵאָשְׁהוּ בְּמִלְכוֹ (= _____) , וּשְׁלֹשִׁים וְאַחַת שָׁנָה¹ , מָלַךְ בִּירוּשָׁלַם ; וְשֵׁם אִמּוֹ יְדִידָה בַת עֲדִיָה מִבְּקַת . ב. וַיַּעַשׂ הַיְשׁוּר , בְּעֵינֵי ה' ; וַיִּלָּךְ , בְּכָל דְרָף דְרָף דָּוִד² אָבִיו , וְלֹא סָר (= _____) יָמָיו וּשְׁמֹאוֹל³ . { פ }

פירוט מעשיו: ג וַיְהִי , בְּשִׁמְנֵה עֶשְׂרֵה שָׁנָה⁴ , לְמָלְךְ , יֵאָשְׁהוּ ; שָׁלַח הַמֶּלֶךְ אֶת שָׁפָן בֶּן אֲצַלְיָהוּ בֶן מִשְׁלֵם , הַסֹּפֵר בֵּית ה' (= _____) , לֵאמֹר . ד. עֲלֵה , אֶל חִלְקִיָהוּ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל , וְיִתֶּם אֶת הַכֶּסֶף , הַמּוּבָא בֵּית ה' אֲשֶׁר אָסְפוּ שְׂמֵרֵי הַסֹּף , מֵאֵת הָעָם . ה. וַיִּתְּנָה (וַיִּתְּנוּהוּ) , עַל יַד עֹשֵׂי הַמְּלָאכָה , הַמִּפְקָדִים , בְּבֵית (בֵּית) ה' ; וַיִּתְּנוּ אֹתוֹ , לְעֹשֵׂי הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר בְּבֵית ה' , לְחֹזֵק , בְּדָק הַבַּיִת⁵ . ו. לְחַרְשֵׁים (= _____) , וְלַבָּנִים וְלַגְּדָרִים ; וְלִקְנוֹת עֲצִים וְאֲבָנֵי מַחְצָב , לְחֹזֵק אֶת הַבַּיִת . ז. אֲדָף לֹא יִחָשֵׁב אֶתֶם הַכֶּסֶף הַנִּתֵּן עַל יְדָם (= _____) : כִּי בְּאֵמוּנָה (= _____) הֵם עֹשִׂים .

נקודת מפנה: ח וַיֵּאמֶר חִלְקִיָהוּ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל , עַל שָׁפָן הַסֹּפֵר , סֹפֵר הַתּוֹרָה⁶ מִצְאָתִי⁷ , בְּבֵית ה' ; וַיִּתֵּן חִלְקִיָה אֶת הַסֹּפֵר אֶל שָׁפָן , וַיִּקְרָאָהוּ . יא וַיְהִי כִשְׁמֹעַ הַמֶּלֶךְ , אֶת דְּבָרֵי סֹפֵר הַתּוֹרָה ; וַיִּקְרַע אֶת בְּגָדָיו⁸ .

תגובת המלך: יב וַיֵּצֵא הַמֶּלֶךְ אֶת חִלְקִיָה הַכֹּהֵן וְאֶת אַחִיקָם בֶּן שָׁפָן וְאֶת עַכְבּוֹר בֶּן מִיכָיָה וְאֶת שָׁפָן הַסֹּפֵר , וְאֶת עֹשֵׂי עֶבֶד הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר . יג לָכוּ דְרָשׁוּ (= _____) אֶת ה' בְּעֲדֵי וּבְעַד הָעָם , וּבְעַד כָּל יִהוּדָה , עַל דְּבָרֵי הַסֹּפֵר הַנִּמְצָא , הֲזֶה : כִּי גְדוֹלָה חֲמַת ה' , אֲשֶׁר הִיא נִצְתָה בְּנוֹ , עַל אֲשֶׁר לֹא שָׁמְעוּ אֲבֹתֵינוּ עַל דְּבָרֵי הַסֹּפֵר הַזֶּה , לַעֲשׂוֹת כְּכָל הַפְּתוּב עֲלֵינוּ יי וַיִּלָּךְ חִלְקִיָהוּ הַכֹּהֵן וְאַחִיקָם וְעַכְבּוֹר וְשָׁפָן , אֶל חִלְדָּה הַנְּבִיאָה⁹ אֲשֶׁת שֵׁלֶם בֶּן תַּקוּהָ שְׂמֵר הַבְּגָדִים , וְהִיא יוֹשֶׁבֶת בִּירוּשָׁלַם , בְּמִשְׁנָה ; וַיְדַבְּרוּ , אֵלֶיהָ.¹⁰

תגובת הנביאה: טו וַתֹּאמֶר אֵלֶיהֶם , כֹּה אָמַר ה' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל : אִמְרוּ לְאִישׁ , אֲשֶׁר שָׁלַח אֶתְכֶם אֵלַי . טז כֹּה אָמַר ה' , הַנְּבִיאָה מְבִיאָה רָעָה אֶל הַמְּקוֹם הַזֶּה וְעַל יוֹשְׁבָיו אֶת כָּל דְּבָרֵי הַסֹּפֵר , אֲשֶׁר קָרָא מֶלֶךְ יְהוּדָה . יז תַּחַת (= _____) אֲשֶׁר עֲזַבְנִי , וַיִּקְסְרוּ לֵאלֹהִים אֲחֵרִים , לְמַעַן (= _____) הַכְּעִיסֵנִי , בְּכָל¹¹ מַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם ; וְנִצְתָה חֲמַתִּי בְּמְקוֹם הַזֶּה , וְלֹא¹² תִּכְבָּה יי וְאֶל מֶלֶךְ יְהוּדָה , הַשֹּׁלַח אֶתְכֶם לְדַרְשׁ אֶת ה' , כֹּה תֹאמְרוּ , אֵלָיו : כֹּה אָמַר ה' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל , הַדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ יט וְעַן (= _____) רַךְ לְבָבְךָ (= _____) וְתִכְנַע מִפְּנֵי ה' (= _____) , בְּשִׁמְעַךְ אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי עַל הַמְּקוֹם הַזֶּה וְעַל יוֹשְׁבָיו לְהִיּוֹת לְשִׁמָּה (= _____) וְלִקְלָלָהּ , וְתִקְרַע אֶת בְּגָדֶיךָ , וְתִבְכֶּה לְפָנָי ; וְגַם אֲנֹכִי שָׁמַעְתִּי¹³ , נָאִם ה' . ג. לָכוּ הַנְּבִיאָה אֲסַפְּךָ עַל אֲבֹתֶיךָ , וְנִאֲסַפְּתָ אֶל קְבֻרָתֶיךָ בְּשָׁלוֹם,¹⁴ וְלֹא תִרְאִינָה עֵינֶיךָ,¹⁵ בְּכָל הָרָעָה אֲשֶׁר אָנִי מְבִיא עַל הַמְּקוֹם הַזֶּה ;

חתימת מערכה א': וַיִּשְׁבּוּ אֶת הַמֶּלֶךְ דָּבָר (= _____)

1 הקושי: _____ פתרון נלמד בהמשך הפרק

2 מה מטרת איזכור **הדמות ההיסטורית**?

3 מה פירוש **המטאפורה**?

4 מה **השנה הלועזית** של האירוע?

5 פירוש הניב "בדק בית"?

6 מה זהות הספר? איזה "חומש"?

7 האם הוא המציא את הספר או מצא את הספר??

לפי **הגישה הביקורתית**:

לפי **הגישה המסורתית**:

8 מה משמעות **המעשה הסמלי**?

9 מדוע לא פנו לירמיה הנביא הבכיר?

10 מה סיבת **השמטת** הדיווח לנביאה?

11 האמצעי **הרטורי/ספרותי**:

12 האמצעי **הרטורי/ספרותי**:

13 **שיטת הגמול**:

14 כיצד מצא יאשיהו את מותו?

מדוע? (לפי ספר מלכים)

(לפי ספר דברי הימים)

15 **סוג הגמול**:

מלכים ב כ"ב – מציאת ספר הברית (622 לפנה"ס)

כותרת: א בן שְׁמֹנֶה שָׁנָה יֹאשִׁיָּהוּ בְּמָלְכוֹ (=כשהתמנה למלך), וּשְׁלֹשִׁים וְאַחַת שָׁנָה¹, מָלַךְ בִּירוּשָׁלַם; וְשֵׁם אִמּוֹ יְדִידָה בַת עֲדִיָּה מִבְּצֻרָה. ב וַיַּעַשׂ הַיְשָׁר, בְּעֵינֵי ה'; וַיִּלְךְ, בְּכָל דְרָךְ דָּוִד² אָבִיו, וְלֹא סָר (=לֹא זָז) יָמָיו וְשָׁמְאוֹל³. {פ}

פירוט מעשיו: ג וַיְהִי, בְּשִׁמְנֵה עֶשְׂרֵה שָׁנָה⁴, לְמָלְךְ, יֹאשִׁיָּהוּ; שָׁלַח הַמֶּלֶךְ אֶת שָׁפָן בֶּן אֲצַלְיָהוּ בֶן מְשֻׁלֵם, הַסֹּפֵר בֵּית ה' (=בית המקדש), לֵאמֹר. ד. עֲלֵה, אֶל חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל, וְיִתֶּנְךָ אֶת הַכֶּסֶף, הַמּוּבָא בֵּית ה' אֲשֶׁר אָסְפוּ שְׁמַרֵי הַסֹּף, מֵאֵת הָעָם. ה. וַיִּתְּנָהּ (וַיִּתְּנֶנּוּהוּ), עַל יַד עֹשֵׂי הַמְּלָאכָה, הַמְּפַקְדִים, בְּבֵית ה' (בית ה'); וַיִּתְּנוּ אֹתוֹ, לְעֹשֵׂי הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר בְּבֵית ה', לְחֹזֵק, בְּדָק הַבָּיִת⁵. ו. לְחַרְשִׁים (=נְפָחִים), וְלִבְנִים וְלִגְדָרִים; וְלִקְנוֹת עֲצִים וְאֲבָנֵי מַחְצָב, לְחֹזֵק אֶת הַבָּיִת. ז. אֲדָּא לֹא יִחְשַׁב אֶתֶם הַכֶּסֶף הַנִּתֵּן עַל יָדֶם (=לֹא הִתְחַשְׁבֵנו כַּמָּה בְּדִיּוֹק מִגִּיעַ לְהֵם) : כִּי בְּאֶמְנָה (=”לשם שמים” ולא בשביל כסף) הֵם עֹשִׂים.

נקודת מפתח: ח וַיֹּאמֶר חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל, עַל שָׁפָן הַסֹּפֵר, סֹפֵר הַתּוֹרָה⁶ מִצְאָתִי⁷, בְּבֵית ה'; וַיִּתֵּן חִלְקִיָּהוּ אֶת הַסֹּפֵר אֶל שָׁפָן, וַיִּקְרָאָהוּ. יא וַיְהִי כִשְׁמַע הַמֶּלֶךְ, אֶת דְּבָרֵי סֹפֵר הַתּוֹרָה; וַיִּקְרַע אֶת בְּגָדָיו⁸.

תגובת המלך: יב וַיֵּצֵא הַמֶּלֶךְ אֶת חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן וְאֶת אַחִיקָם בֶּן שָׁפָן וְאֶת עֶכְבֹּר בֶּן מִיכָיָהוּ וְאֶת שָׁפָן הַסֹּפֵר, וְאֶת עֹשֵׂי עֶבֶד הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר. יג לָכוּ דַרְשׁוּ (=בקשו/התפללו) אֶת ה' בְּעַדִי וּבְעַד הָעָם, וּבְעַד כָּל יִהוּדָה, עַל דְּבָרֵי הַסֹּפֵר הַנִּמְצָא, הַזֶּה: כִּי גְדוֹלָה חֲמַת ה', אֲשֶׁר הִיא נֹצֵתָה בָנוּ, עַל אֲשֶׁר לֹא שָׁמְעוּ אֲבֹתֵינוּ עַל דְּבָרֵי הַסֹּפֵר הַזֶּה, לַעֲשׂוֹת כְּכָל הַכְּתוּב עֲלֵינוּ. יד וַיִּלְךְ חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן וְאַחִיקָם וְעֶכְבֹּר וְשָׁפָן, אֶל חִלְדָּה הַנְּבִיאָה⁹ אֲשֶׁת שֵׁלֶם בֶּן תַּקֻּנָה שֹׁמֵר הַבְּגָדִים, וְהִיא יֹשֶׁבֶת בִּירוּשָׁלַם, בְּמִשְׁנָה; וַיְדַבְּרוּ, אֵלֶיהָ.¹⁰

תגובת הנביאה: טו וַתֹּאמֶר אֵלֶיהֶם, כֹּה אָמַר ה' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל: אֲמַרוּ לְאִישׁ, אֲשֶׁר שָׁלַח אֲתֶכֶם אֵלַי. טז כֹּה אָמַר ה', הַנְּבִיא מְבִיא רָעָה אֶל הַמְּקוֹם הַזֶּה וְעַל יִשְׁבָּיו אֶת כָּל דְּבָרֵי הַסֹּפֵר, אֲשֶׁר קָרָא מֶלֶךְ יְהוּדָה. יז תַּחַת (=במקום) אֲשֶׁר עָזְבוּנִי, וַיִּקְטְרוּ לְאֱלֹהִים אֲחֵרִים, לְמַעַן (=כדי ל) הַכְּעִיסֵנִי, בְּכָל¹¹ מַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם; וַיִּנְצְתָה חֲמַתִּי בְּמִקְוֵם הַזֶּה, וְלֹא¹² תִּכְבָּה יִי וְאֵל מֶלֶךְ יְהוּדָה, הַשֹּׁלַח אֲתֶכֶם לְדַרְשׁ אֶת ה', כֹּה תֹאמְרוּ, אֵלָיו: כֹּה אָמַר ה' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל, הַדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ יִי עַן (=בגלל) רַךְ לְבָבְךָ (=התחרטת) וַתִּכְנַע מִפְּנֵי ה' (=חזרת בתשובה), בְּשִׁמְעֶךָ אֲשֶׁר דְּבַרְתִּי עַל הַמְּקוֹם הַזֶּה וְעַל יִשְׁבָּיו לְהִיּוֹת לְשִׁמָּה (=שִׁמְמָה) וְלִקְלָלָהּ, וַתִּקְרַע אֶת בְּגָדֶיךָ, וַתִּבְכֶּה לִפְנָי; וְגַם אֲנֹכִי שָׁמַעְתִּי¹³, נְאֻם ה'. ב. לָכוּ הַנְּבִיא אֲסַפְּךָ עַל אֲבֹתֶיךָ, וְנִאֲסַפְּתָ אֶל קְבֻרָתֶיךָ בְּשָׁלוֹם,¹⁴ וְלֹא תִרְאֶינָה עֵינֶיךָ,¹⁵ בְּכָל הָרַעָה אֲשֶׁר אָנִי מְבִיא עַל הַמְּקוֹם הַזֶּה;

חתימת מערכה א': וַיִּשְׁבּוּ אֶת הַמֶּלֶךְ דָּבָר (=עדכנו את המלך במה שהנביאה אמרה)

- הקושי: אם הוא צדיק, מדוע מת בגיל כה צעיר? 31+8=39 בשה"כ. פתרון נלמד בהמשך הפרק
- מה מטרת איזכור **הדמות ההיסטורית**? השוואה לדמות חיובית שכולם מכירים כדי לבטא את הערכה החיובית ליאשיהו
- מה פירוש **המטאפורה**? לא סטה מדרך הישר = פעל בדיוק לפי הספר. לפי חוקי התורה.
- מה **השנה הלועזית** של האירוע? 622-
- פירוש הניב "בדק בית"? **פירוש ריאלי**: שיפוצים ותיקונים לדירה/בניין. **פירוש מטאפורי**: לעשות בדיקה איזו התנהגות דורשת תיקון
- מה זהות הספר? איזה "חומש"? ספר דברים-לאור הדמיון בין מה שכתוב בעיקר/רק בספר דברים לבין מה שכתוב בפרק הבא בעקבות מציאת
- האם הוא המציא את הספר או מצא את הספר??
- לפי **הגישה הביקורתית**: המציא – משיקולים פוליטיים – כדי לאחד את השלטון על כל שרידי 10 השבטים.
- לפי **הגישה המסורתית**: מצא – כי סביר שבעת העתיקה ספרים נכחדו כי לא היו הרבה עותקים ולא סביר שאם המטרה היא להעניק לירושלים מעמד מיוחד שהשם של העיר הזו לא תוזכר בספר דברים אפילו לא פעם אחת!!!
- מה משמעות **המעשה הסמלי**? אות אבל. חרטה על חטאיהם. כמו אחאב במלכים א כ"א.
- מדוע לא פנו לירמיה הנביא הבכיר? א. כי לא שהה במקום באותו זמן. ב. המלך העדיף אישה כדי שתרחם עליו. ג. ידע שירמיה נגד העדפת הפולחן על פני המוסר ושלא יתמוך ברפורמה שקשורה בפולחן בלבד
- מה סיבת **השמטת** הדיווח לנביאה? כנראה דיווחו במדויק וכאשר אין הבדלים שניתן ללמוד מהם משהו אין טעם לחזור על כך.
- האמצעי **הרטורי/ספרותי**: כל=מילת הגזמה. לא עשו שום פעולה חיובית אף פעם?
- האמצעי **הרטורי/ספרותי**: שימוש במילת השלילה "לא" - להדגשה.
- שיטת הגמול**: מידה כנגד מידה – המלך שומע בקול ה' ולכן ה' שמע את בקשת סליחתו. **הדימיון המילולי** יוצר קשר של סיבה ותוצאה.
- כיצד מצא יאשיהו את מותו? מת בקרב במגידו כי ניסה לחסום את מלך מצרים שעבר דרך ממלכתו כדי לתקוף את בן בריתו – את מלך אשור מדוע? (לפי ספר מלכים) **גמול דורות שלילי** – עונש על חטאי אביו מנשה.
- (לפי ספר דברי הימים) **גמול שלילי מייד-אישי**: חטא (שלא התייעץ עם ה' לפני הקרב המיותר הזה) ולכן נהרג
- סוג הגמול**: **גמול אישי חיובי** – אתה לא תראה את הסבל ואת החורבן. אתה תחיה בשלום עד יום מותך (אם לא תחטא עד אז)

מלכים ב כ"ג (הרפורמה הדתית = "טיהור" + "ריכוז" פולחן 622 לפנה"ס)

כריתת הברית מחדש: א וישלח המלך (=) ; ויאספו אליו (=) **כל זקני יהודה**¹ וירושלם. ב ויעל המלך בית ה' (=) **וכל איש יהודה וכל יושבי ירושלם אתו, והכהנים והנביאים, וכל העם, למקטן ועד גדול**²; ויקרא באזניהם את **כל**³ דברי ספר הברית, **4 הנמצא**⁴ בבית ה' (=) ג ויעמד המלך על העמוד⁵ ויכרת את הברית לפני ה' (=) , ללכת אחר ה' ולשמור מצותיו ואת עדותיו ואת חקתיו בכל לב ובכל נפש, להקים את דברי הברית הזאת, הכתבים על הספר הזה; ויעמד (=) **כל העם, בברית**⁷

הרפורמה הדתית: ד ויצו (=) המלך את חלקיהו הכהן הגדול ואת כהני המשנה, ואת שמרי הסף, להוציא מהיכל ה' (=) , את כל הכלים העשויים לבעל ולאשרה ולכל צבא השמים; **וישרפם**⁸ מחוץ לירושלם, בשדמות קדרון, ונשא את עפרם, בית אל ה. והשבית (=) את הכמרים (=) , אשר נתנו מלכי יהודה, ויקטר בבמות בערי יהודה, ומסבי ירושלם; ואת המקשרים לבעל, לשמש ולגרם ולמזלות, ולכל צבא השמים. ו **ויצא את האשרה מבית ה' מחוץ לירושלם, אל נחל קדרון, וישלף אתה בנחל קדרון, ונדק לעפר; וישלף, את עקרה, על קבר, בני העם. ז ויתץ (=) את בתי הקדשים, אשר בבית ה': אשר הנשים, ארנות שם בתיים לאשרה. ח ויבא את כל הכתבים, מערי יהודה, ויטמא⁹ את הבמות (=) אשר קטרו שמה הכהנים, **מגבע עד באר שבע**¹⁰ ונתץ את במות השערים, אשר פתח שער יהושע שר העיר, אשר על שמאל איש, בשער העיר. ט אף (=) לא יעלו כהני הבמות אל מזבח ה', בירושלם: **כי אם אכלו מצות, בתוך אחיהם**¹¹. י וטמא את התפת, אשר בני בני (בן) הנם: לבלתי, להעביר איש את בנו ואת בתו באש למלך. יא וישבת את הסוסים, אשר נתנו מלכי יהודה לשמש מבוא בית ה', אל לשכת נתן מלך הסרים, אשר בפרורים; ואת מרכבות השמש, שרף באש. יב ואת המזבחות אשר על הגג עלת אחז אשר עשו מלכי יהודה, ואת המזבחות אשר עשה מנשה בשפתי חצרות בית ה' נתץ המלך; ונרץ משם, והשליך את עפרם אל נחל קדרון. יג ואת הבמות אשר על פני ירושלם, אשר מימין להר המשחית, אשר בנה שלמה מלך ישראל לעשתרת שקץ צידנים ולכמוש שקץ מואב, ולמלכם תועבת בני עמון טמא, המלך. יד **ושבר, את המצבות, ויכרת, את האשרים; וימלא את מקומם, עצמות אדם.****

הערכת המספר: כה וכמהו לא¹² היה לפניו מלך, אשר שב אל ה' בכל לבבו ובכל נפשו ובכל¹³ מאדו¹⁴ ככל, תורת משה; **ואחריו, לא קם כמהו. טו אף (=) לא שב ה', מחרון אפו הגדול (=) , אשר תרה אפו (=) , ביהודה על, כל הכעסים, אשר הכעיסו, מנשה. טז ויאמר ה', גם את יהודה אסיר מעל פני¹⁶ פאשר הסרתי את ישראל¹⁷; ומאסתי את העיר הזאת אשר בחרתי את ירושלם¹⁸, ואת הבית, אשר אמרתי יהיה שמי¹⁹ שם.**

חתימה: כה ויתר דברי יאשיהו, וכל אשר עשה: הלא הם כתובים, על ספר דברי הימים למלכי יהודה. כט ביקמו עליה פרעה נכה מלך מצרים, על מלך אשור על נהר פרת; וילך המלך יאשיהו, לקראתו, וימיתוהו במגדו, כראתו אתו²⁰. וינרבהו עבדיו מת, ממגדו, ויבאהו ירושלם, ויקברוהו בקברתו; וישח עם הארץ (=) את הוואחו²¹ בן יאשיהו, וימשחו אתו וימליכו אתו, יתחת (=) אביו.

- 1 מדוע זקני שאר השבטים אינם מגיעים?
- 2 מהו האמצעי הרטורי/ספרותי?
- 3 מהו האמצעי הרטורי/ספרותי?
- 4 מהו זהות הספר?
- 5 לפי הגישה הביקורתית:
- לפי הגישה המסורתית:
- 6 מדוע נעמד על עמוד?
- 7 המילה המנחה: תפקידה:
- 8 המאפיין הדיאלוגי/מסטי (של ספר דברים):
- 9 מדוע?
- כיצד? (היעזר בפסוק 14)
- 10 מהו האמצעי הרטורי/ספרותי:
- 11 הסיבה לדאגה הכלכלית לבני שבט לוי:
- 12 מהו האמצעי הרטורי/ספרותי:
- 13 מהו האמצעי הרטורי/ספרותי:
- 14 הפסוק רומז ל
- 15 מהו סוג/תפיסת גמול:
- 16 מהו הקושי דתי: פתרון:
- 17 מהו האירוע ההיסטורי שנה: מטרת האיזכור
- 18 מהו המאפיין הדיאלוגי/מסטי (של ספר דברים):
- 19 מהו המאפיין הדיאלוגי/מסטי (של ספר דברים):
- 20 כיצד מצא יאשיהו את מותו?
- מדוע? (לפי ספר מלכים)
- (לפי ספר דברי הימים)
- 21 מהו הקושי: פתרון:

מלכים ב כ"ג (הרפורמה הדתית = "טיהור" + "ריכוז" פולחן 622 לפנה"ס)

כריתת הברית מחדש: א וישלח המלך (=הודעות); ויאספו אליו (=התאספו/התקהלו) כָּל זְקֵנֵי יְהוּדָה¹ וירושלם. ב ויעל המלך בית ה' (=לביית המקדש) וְכָל אִישׁ יְהוּדָה וְכָל יִשְׂרָאֵל וְהַכֹּהֲנִים וְהַנְּבִיאִים, וְכָל הָעָם, לְמִקְטָן וְעַד גְּדוֹלָה²; ויקרא באזניהם את כָּל דְּבָרֵי סֵפֶר הַבְּרִית⁴ הַנִּמְצָא⁵ בְּבֵית ה' (=בבית המקדש) ג ויעמד המלך על העמוד ויקרא את הַבְּרִית לְפָנָיו ה' (קבילו על עצמם את מצוות ה' בטקס חגיגי), לְקֶטֶת אַחֵר ה' וְלִשְׁמֹר מִצְוֹתָיו וְאֶת עֲדוּתָיו וְאֶת חֻקֹּתָיו בְּכָל לַב וּבְכָל נֶפֶשׁ, לְהִקְיֵם אֶת דְּבָרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת, כִּפְתָּבִים עַל הַסֵּפֶר הַזֶּה; ויעמד (=נעמדו פיזית/קיבלו על עצמם לכבד את ה"הסכם" המחודש עם ה') כָּל הָעָם, בְּבְרִית⁷

הרפורמה הדתית: ד ויצו (=ציווה) הַמֶּלֶךְ אֶת חֲלָקָהּוּ חֲכֵהוּ הַגְּדוֹל וְאֶת כְּהֵנִי הַמִּשְׁנָה, וְאֶת שְׂמֵרֵי הַסֵּף, לְהוֹצִיא מֵהִיכָל ה' (=מבית המקדש), אֶת כָּל הַכֹּהֲנִים הַעֲשׂוּיִים לְבַעַל וְלֹאֲשֶׁרָה וְלֹכֵל צִבָּא הַשָּׁמַיִם; וישָׂרֵפֵם⁸ מִחוּץ לַירוּשָׁלַם, בְּשָׂדֵמוֹת קִדְרוֹן, וְנִשְׂא אֶת עֲפָרָם, בֵּית אֵל. ה וְהִשְׁבִּית (=הרג) אֶת הַכֹּהֲנִים (=כוהנים של עבודה זרה), אֲשֶׁר נָתַנוּ מַלְכֵי יְהוּדָה, וְיִקְטֹר בְּבָמוֹת בְּעִרֵי יְהוּדָה, וְיִמְסְבִי יְרוּשָׁלַם; וְאֶת הַמִּקְטָרִים לְבַעַל, לְשִׁמֶשׁ וְלַיָּרֵחַ וְלַמְּזֻלוֹת, וְלֹכֵל, צִבָּא הַשָּׁמַיִם. ו וַיֹּצֵא אֶת הָאֲשֶׁרָה מִבֵּית ה' מִחוּץ לַירוּשָׁלַם, אֶל נַחַל קִדְרוֹן, וַיִּשְׂרֹף אֹתָהּ בְּנַחַל קִדְרוֹן, וַיִּדְקַד לְעָפָר; וַיִּשְׂלַךְ אֶת עֲפָרָהּ, עַל קִבְרֵי בְנֵי הָעָם. ז וַיִּתֵּץ (=ניפץ/שבר לרסיסים) אֶת בְּתֵי הַקִּדְוָשִׁים, אֲשֶׁר בְּבֵית ה': אֲשֶׁר הִנְשִׂים, אֲרָגוֹת שֵׁם בְּתֵים לְאֲשֶׁרָה. ח וַיִּבְנֵא אֶת כָּל הַכֹּהֲנִים, מְעֵרֵי יְהוּדָה, וַיִּטְמְאוּ⁹ אֶת הַבָּמוֹת (=מזבחות מחוץ למקדש ו/או לעבודה זרה) אֲשֶׁר קָטְרוּ שָׁמָּה הַכֹּהֲנִים, מִגִּבְעַ עַד בְּאֵר שֶׁבַע¹⁰ וְנִתְּץ אֶת בָּמוֹת הַשָּׁעָרִים, אֲשֶׁר פָּתַח שַׁעַר יְהוֹשֻׁעַ שַׁר הָעִיר, אֲשֶׁר עַל שְׂמֹאֵל אִישׁ, בְּשַׁעַר הָעִיר. ט אֵךְ (=אבל) לֹא יָעֲלוּ כְּהֵנֵי הַבָּמוֹת אֶל מִזְבַּח ה', בִּירוּשָׁלַם: כִּי אִם אָכְלוּ מִצֹּת, בְּתוֹךְ אֲחֵיהֶם¹¹. י וַיִּטְמְא אֶת הַתְּפֹת, אֲשֶׁר בְּנֵי בְנֵי (בן) הַסֵּם: לְבִלְתִּי, לְהַעֲבִיר אִישׁ אֶת בְּנוֹ וְאֶת בָּתּוֹ בְּאֵשׁ לְמַלְךְ. יא וַיִּנְשֹׁבֶת אֶת הַסֹּסִים, אֲשֶׁר נָתַנוּ מַלְכֵי יְהוּדָה לְשִׁמֶשׁ מִבַּיִת ה', אֶל לְשֵׁפֶת נְתוּ מֶלֶךְ הַשָּׂרִיס, אֲשֶׁר בְּפָרוּרִים; וְאֶת מִרְכָּבוֹת הַשָּׁמַיִם, שָׂרֵף בְּאֵשׁ. יב וְאֶת הַמִּזְבְּחוֹת אֲשֶׁר עַל הַגֵּי עֲלִית אֲחִיו אֲשֶׁר עָשׂוּ מַלְכֵי יְהוּדָה, וְאֶת הַמִּזְבְּחוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה מְנַשֶּׁה בְּשְׁתֵּי חֲצוֹת בֵּית ה' נִתְּץ הַמֶּלֶךְ; וַיִּרְץ שָׂמָּה, וְהִשְׁלִיךְ אֶת עֲפָרָם אֶל נַחַל קִדְרוֹן. יג וְאֶת הַבָּמוֹת אֲשֶׁר עַל פְּנֵי יְרוּשָׁלַם, אֲשֶׁר מִימִין לְהַר הַמִּשְׁחִית, אֲשֶׁר בָּנָה שְׁלֹמֹה מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לְעִשְׂתֵּרֶת שִׁלְחָן צִידִינִים וְלְכֹמֹשׁ שִׁלְחָן מוֹאָב, וְלְמִלְכָם תוֹעֲבֵת בְּנֵי עַמּוֹן טְמֵא, הַמֶּלֶךְ. יד וַיִּשְׂבֹּר, אֶת הַמִּצְבֹּת, וַיִּכְרֹת, אֶת הָאֲשֵׁרִים; וַיִּמְלֵא אֶת מְקוֹמָם, עֲצָמוֹת אָדָם.

הערכת המספר: כה וכמהו לא¹² הִיָּה לְפָנָיו מֶלֶךְ, אֲשֶׁר שָׁב אֶל ה' בְּכָל לְבָבוֹ וּבְכָל נַפְשׁוֹ וּבְכָל¹³ מַאֲדוֹ¹⁴ כָּלֵל, תּוֹרַת מֹשֶׁה; וְאַחֲרָיו, לֹא קָם כְּמָהוּ. כו אֵךְ (=למרות זאת) לֹא שָׁב ה', מִחֲרוֹן אַפּוֹ הַגְּדוֹל (=מכעסו הגדול), אֲשֶׁר חָרָה אַפּוֹ (=שכעס), בִּיהוּדָה עַל, כָּל הַכְּעָסִים, אֲשֶׁר הִכְעִיסוּ, מְנַשֶּׁה¹⁵. כז וַיֹּאמֶר ה', גַּם אֶת יְהוּדָה אֲסִיר מֵעַל פְּנֵי¹⁶ כְּאֲשֶׁר הִסְרֵיתִי אֶת יִשְׂרָאֵל¹⁷; וְמֵאֲסִיתִי אֶת הָעִיר הַזֹּאת אֲשֶׁר בְּחַרְתִּי אֶת יְרוּשָׁלַם¹⁸, וְאֶת הַבְּרִית, אֲשֶׁר אֲמַרְתִּי יְהִיָּה שְׁמִי¹⁹ שָׁם.

חתימה: כח וַיִּתֵּר דְּבָרֵי יִשְׁחִיָּהוּ, וְכָל אֲשֶׁר עָשָׂה: הֲלֹא הֵם כְּתוּבִים, עַל סֵפֶר דְּבָרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה. כט בְּיָמָיו עָלָה פְּרַעַה נָכַח מֶלֶךְ מִצְרַיִם, עַל מֶלֶךְ אֲשׁוּר עַל נְהַר פָּרַת; וַיִּלְךְ הַמֶּלֶךְ יִשְׁחִיָּהוּ, לְקִרְאָתוֹ, וַיִּמְיִתָהּ בְּמַגְדוֹ, כְּרָאָתוֹ אֹתוֹ²⁰. לו וַיִּכְרַבְהוּ עֲבָדָיו מֵת, מִמַּגְדוֹ, וַיִּבְאֵהוּ יְרוּשָׁלַם, וַיִּקְבְּרוּהוּ בְּקִבְרָתוֹ; וַיִּקַּח עִם הָאָרֶץ (=העשירים הקשורים לשלטון) אֶת יְהוֹאָחָז²¹ בֶּן יִשְׁחִיָּהוּ, וַיִּמְשְׁחוּ אֹתוֹ וַיִּמְלִיכוּ אֹתוֹ, תַּחַת (=במקום) אָבִיו.

1 מדוע זקני שאר השבטים אינם מגיעים? זקני שומרון גלו בגלות שומרון/אשור 100 שנים קודם. בשנת 722-
2 מהו האמצעי הרטורי/ספרותי? ניגודים/מקצה לקצה=כלומר – כולם הגיעו
3 מהו האמצעי הרטורי/ספרותי? "כל"="מילת הגזמה. לא דילג ושמעו כל מילה?
4 מהו זהות הספר? ספר דברים (לאור הדמיון בין מה שכתוב בעיקר/רק בספר דברים לבין מה שכתוב בהמשך הפרק בעקבות מציאת הספר)
5 לפי הגישה הביקורתית: ספר זה לא נמצא אלא הומצא משיקולים פוליטיים כדי לאחד את הממלכה באמצעות מקום הפולחן
לפי הגישה המסורתית: הספר נכחד ונותר רק עותק אחד. זה לא כמו בעידן הדפוס והמדפסת שספר הוא פריט זול. היה אחד לכל העם.
6 מדוע עמד על עמוד? לכבד את המעמד / כדי שכולם יראו-ישמעו אותו
7 המילה המנחה: ברית תפקידה:להדגיש את מטרת ההתקלות
8 המאפיין הדיטרונמיסטי (של ספר דברים): "טיהור" (=השמדת) הפולחן של עבודה זרה ופולחן מחוץ למקדש
9 מדוע? כדי שלא יבנו את המקום מחדש כי הטומאה (שעשה) נשאת לנצח
כיצד? (היעזר בפסוק 14) שם עצמות של מתים. גוויה/אדם מת נחשב ל"אבי אבות הטומאה" לדבר הכי טמא (הכי לא "חי וחיוני") שיש.
10 מהו האמצעי הרטורי/ספרותי: ניגודים/מקצה לקצה=כלומר – כל המקומות
11 הסיבה לדאגה הכלכלית לבני שבט לוי: כי איבדו את "מטה לחמם" (את מקור פרנסתם) הקרבת קורבנות גם מחוץ למקדש
12 מהו האמצעי הרטורי/ספרותי: שימוש במילת השלילה "לא".
13 מהו האמצעי הרטורי/ספרותי: חזרה משולשת על מילת ההגזמה "כל". לא היתה לו שום מחשבה בראש חוץ ממחשבות על ה'?
14 הפסוק רומז ל: לפסוק של "שמע ישראל" הלקוח מספר דברים (הספר שכאמור נמצא בזמן "בדק הבית" בשנת 622-)
15 מהו סוג/תפיסת גמול: גמול מצטבר. ה' לא מבטל את העונש שנקבע בגלל מנשה ש"הקדיש את הסאה" (שעבר את הגבול/שבר את גב הגמל)
16 מהו הקושי דתי: לה' יש פנים? יש לו גוף? פתרון: "דיברה תורה בלשון בני אדם" זו מטאפורה כדי שיהיה מובן בשפה אנושית היחס לחוטים
17 מהו האירוע ההיסטורי: גלות שומרון שנה: 722- מטרת האיזכור: זהו "תקדים היסטורי" שנועד לחזק את הטענה שה' לא רק מאיים גם מבצע
18 מהו המאפיין הדיטרונמיסטי (של ספר דברים): מקום נבחר/ריכוז פולחן – בירושלים בלבד
19 מהו המאפיין הדיטרונמיסטי (של ספר דברים): מופשטות האל – אין לו גוף – רק השם/כבוד שלו במקדש. הבית נבנה על שמו=לכבודו
20 כיצד מצא ישיהו את מותו? מת בקרב במגידו כי ניסה לחסום את מלך מצרים שעבר דרך ממלכתו כדי לתקוף את בן בריתו – את מלך אשור
מדוע? (לפי ספר מלכים) גמול דורות שלילי – עונש על חטאי אביו מנשה.
(לפי ספר דברי הימים) גמול שלילי מידי-אישי: חטא (שלא התייעץ עם ה' לפני הקרב המיותר הזה) ולכן נהרג
21 מהו הקושי: מדוע לא מינו את בנו הבכור? פתרון: כי רצו בן שתומר בדעת אביו (שיש להתנגד למלך מצריים)

מלכים ב כ"ד: גלות יהויכין/גלות החרש והמסגר/גלות האליטות/גלות ה-10,000 (597-)

כותרת: ה בן שמנה עשרה שנה יהויכין במלכו (= _____), וישלשה חדשים מלך בירושלם; ושם אמו, נחשפא בת אלתן מירושלם. ט ויעש הרע, בעיני ה', ככל אשר עשה, אביו.

פירוט העונש: 1. בעת ההיא 2. עלה (עלו) עבדי נבכדנאצר מלך בבל, ירושלם; ותבא העיר במצור. 3. יא ויבא נבכדנאצר מלך בבל, על העיר; ויעבדיו, צרים עליה. יב ויבא (= _____) יהויכין מלך יהודה על מלך בבל, 4. הוא ואמו ויעבדיו ושאריו וסריסיו; 5. ויקח אתו (ל _____) 6. מלך בבל, בשנת שמנה למלכו. יג ויבא משם, את 7. פל7 אוצרות בית ה', ואוצרות בית המלך; ויבא את כל כלי הזהב, 8. אשר עשה שלמה מלך ישראל בהיכל ה', כאשר, דבר ה'. יד והגלה את כל ירושלם ואת כל השרים ואת כל גבורי החיל, עשרה (עשרת) אלפים 9. גולה, וכל החרש (= _____), והמסגר 10. לא נשאר, זולת (= _____) דלת עם הארץ (= _____). 11. טו ויגל את יהויכין, בבבל; ואת אם המלך ואת נשי המלך ואת סריסיו, ואת אולי (אילי) הארץ, הוליך גולה מירושלם, בבבל. טז ואת כל אנשי החיל שבעת אלפים, והחרש והמסגר אלף הכל, גבורים עשי מלחמה; ויביאם מלך בבל גולה, בבבל.

חתימה: יז וימלך מלך בבל את מתניה דדו, תחתיו; וישב (= _____) את שמו, צדקיהו. 12. {פ}

(למתקדמים: להסביר על החלוקה הנוצרית לפרקים לעומת החלוקה המסורתית לפרשות, פרשות ו"עליות" לתורה)

כותרת: יח בן עשרים ואחת שנה, צדקיהו במלכו, ואחת עשרה שנה, מלך בירושלם; ושם אמו, חמיטל (חמוטל) בת ירמיהו מלבנה. יט ויעש הרע, בעיני ה', ככל אשר עשה, יהויכין. כ. כי על אף (= צעצע) ה' היתה בירושלם וביהודה, עד השלכו אתם מעל פניו 13; וימרד 14 צדקיהו, במלך בבל 15. {ט}

1. באלו תחומים שונים נענשו תושבי יהודה?
2. מטרת הזכרת המצור במועד זה _____
3. פירוש: _____
4. שאלת עמ"ר – להיכנע זה טוב/רע? _____
5. מדוע יש לפרש את המילה "ויצא" כ"נכנע" ולא כ"יצא לקרב"? _____
6. בסוף הספר יסופר עליו כי _____
7. אמצעי סגנוני/ספרותי _____
8. ההבדל בין הביזה בגלות יהויכין לביזה בעת חורבן המקדש, הוא: _____
9. סיבת ההבדל: _____
10. הכלים שהוחזרו בשיבת ציון (עזרא א) הם: _____
11. הקושי: _____
12. פתרון א (הסבר צורני/סגנוני): _____
13. פתרון ב (הסבר תוכני): _____
14. הסיבה להגליית קבוצות אלו: _____
15. הסיבה להישארותם: _____
16. מטרת שינוי השם: _____
17. קושי דתי: _____ פתרון: _____
18. הסבר את המונח "מצעד האיווולת" _____
19. מה תכונת האופי של צדקיהו לאור המסופר בפסוק 17? _____
20. כיצד הדבר יכול להסביר את העונש הקשה שקיבל בפרק כ"ה? _____

מלכים ב כ"ד: גלות יהויכין/גלות החרש והמסגר/גלות האליטות/גלות ה-10,000 (597-)

כותרת: ה' בן שמונה עשרה שנה יהויכין במלכו (=בזמן שהתמנה למלך), וישלשה חדשים מלך בירושלם; ושם אמו, נחשתא בת אלנתן מירושלם. ט ויעש הרע, בעיני ה', ככל אשר עשה, אביו.

פירוט העונש: 1

י בעת ההיא 2 עלה (עלו) עבדי נבכדנאצר מלך בבל, ירושלם; ותבא העיר במצור. 3 יא ויבא נבכדנאצר מלך בבל, על העיר; ועבדיו, צרים עליה.
יב ויצא (=נכנע) יהויכין מלך יהודה, על מלך בבל 4 הוא ואמו, ועבדיו ושאריו וסריסיו 5; ויקח אתו (ל: בבל) 6 מלך בבל, בשנת שמונה למלכו.
יג ויצא משם, את כל 7 אוצרות בית ה', ואוצרות, בית המלך; ויקצץ את כל כלי הזהב 8, אשר עשה שלמה מלך ישראל בהיכל ה', כאשר, דבר ה'.
יד והגלה את כל ירושלם ואת כל השרים ואת כל גבורי החיל, עשרה (עשרת) אלפים 9 גולה, וכל החרש (=נפחים), והמסגר 10 לא נשארו, זולת (=מלבד) דלת עם הארץ (=העניים) 11. טו ויגל את יהויכין, בגלה; ואת אס המלך ואת נשי המלך ואת סריסיו, ואת אולי (אילי) הארץ, הוליד גולה מירושלם, בגלה. טז ואת כל אנשי החיל שבעת אלפים, והחרש והמסגר אלף הכלל, גבורים עשי מלחמה; ויביאם מלך בבל גולה, בגלה.

חתימה: יז וימלך מלך בבל את מתננה דדו, תחתיו; וישב (=החליף) את שמו, צדקיהו. 12 { פ }

(למתקדמים: להסביר על החלוקה הנוצרית לפרקים לעומת החלוקה המסורתית לפרשיות, פרשות ו"עליות" לתורה)

כותרת: יח בן עשרים ואחת שנה, צדקיהו במלכו, ואחת עשרה שנה, מלך בירושלם; ושם אמו, חמיטל (חמוטל) בת ירמיהו מלבנה. יט ויעש הרע, בעיני ה', ככל אשר עשה, יהויקים. כ פי על אף (=צא) ה' היתה בירושלם וביהודה, עד השלכו אתם מעל פניו 13; וימרד 14 צדקיהו, במלך בבל 15 { ס }

1 באלו תחומים שונים נענשו תושבי יהודה? פוליטי-החלפת שלטון/מלך. כלכלי-ביזה. חברתי-גלות. מדיני-מצור.

2 מטרת הזכרת המצור במועד זה? להדגיש שיש קשר בין החטא לעונשו. שהגורל איננו עיוור=השקפה היסטוריוסופית דתית

3 פירוש: מצור = מקיפים את העיר/חומה מכל הכיוונים. אין יוצא ואין בה. אין כניסת אוכל. העיר גוועת ברעב ונכנעת/מתקשה להילחם

4 שאלת עמ"ר – להיכנע זה טוב/רע? טוב=מציל מה שאפשר. רע=ויתור על מה שהיה לך במצב שאפשר היה עדיין להציל.

5 מדוע יש לפרש את המילה "ויצא" כ"נכנע" ולא כ"יצא לקרב"? כי לא יוצאים לקרב עם אמא שלך ועם המשרתים אלא חיילים בלבד.

6 בסוף הספר יסופר עליו כי: בגלל שנכנע ולא נלחם עד הסוף לאחר כמה שנים בכלא הוציאו אותו מהכלא והוא זכה לסעוד עם מלך בבל

7 אמצעי סגנוני/ספרותי: כל=מילת הגזמה. לא נשאר כלום? הרי בפרק הבא יסופר שהשאירו את כלי הנחושת.

8 ההבדל בין הביזה בגלות יהויכין לביזה בעת חורבן המקדש, הוא: כעת נבזזו כל כלי הזהב והושארו כלי הנחושת.

סיבת ההבדל: לא שווה לטרוח לסחוב כלי נחושת כשיש הרבה כלי זהב. כשאין כלי זהב אז בזזו רק מה שנשאר (נחושת).

הכלים שהוחזרו בשיבת ציון (עזרא א) הם: כלים מזהב

9 הקושי: 10,000=1000+7000???

פתרון א (הסבר צורני/סגנוני): שלושת המספרים הם מספרים סמליים/סימבוליים שמבטאים שלמות ולכן אין לערוך בהם חישובים כמותיים

פתרון ב (הסבר תוכני): מלבד 1000 חרשים ומסגרים ו7000 אנשי חייל, כנראה היו 2000 אנשים מהמגזרים האחרים שנלקחו בשבי

10 הסיבה להגליית קבוצות אלו: הגלו את מי שיכול להנהיג או לאפשר מרד. שרים, חיילים, ויצרני כלי מלחמה (חרשים ומסגרים).

11 הסיבה להישארותם: המלך משאיר חקלאים כדי שימשיכו לעבד את הקרקע וכך יקבל מיסים

12 מטרת שינוי השם: שינוי שם = הבעת שליטה. (כמו שההורים קובעים לנו את השם. או שאדם קבע שם לחווה, וכו')

13 קושי דתי: לה' יש פנים? יש לו גוף? פתרון: "דיברה תורה בלשון בני אדם" זו מטאפורה כדי שיהיה מובן בשפה אנושית היחס לחוטאים

14 הסבר את המונח "מצעד האייוולת" =כאשר אדם חוזר על טעויות היסטוריות שהתרחשו בעבר למרות שידע על התוצאות והנזקים

15 מה תכונת האופי של צדקיהו לאור המסופר בפסוק 17? כפוי טובה. מלך בבל ממנה אותו למלך והוא מורד בו.

כיצד הדבר יכול להסביר את העונש הקשה שקיבל בפרק כ"ה? יש הבדל אם אתה לא מכבד מישהו שעשה לך טובה לבין מישהו

שאתה לא חייב לו כלום – לכן העונש של יהויכין היה קל יחסית, ושל צדקיהו היה חמור וקשה.

מלכים ב כ"ה: חורבן ממלכת יהודה ובית המקדש הראשון (586-)

א ויהי בשנת התשעית למלכו, בחדש העשירי (=) בעשור לחדש (=), בא נבכדנאצר מלך בבל הוא וכל חילו (=) על (=) ירושלים, ויחן עליה (=) ויבנו עליה דזיק (=) סביב (=) סביב (=)

ב ותבא העיר במצור¹, עד עשתי עשרה שנה (=), למלך צדקיהו. ג בתשעה לחדש² (הרביעי=תמוז), ויחזק הרעב בעיר; ולא היה לחם (חס) (=) לעם הארץ (=). ד ותבקע העיר (=) ותבקע העיר (=)

וְכָל אַנְשֵׁי הַמְּלָחָמָה הַלְּיָלָה (מלח) שָׁעַר בֵּין הַחֲמֹתִים (=) אֲשֶׁר עַל גֵּן הַמֶּלֶךְ, וְכַשְׂדִּים (=) עַל הָעִיר, סָבִיב; וַיִּלְךְ דָּרָךְ (=) הָעֶרְבָה (=אזור ים המלח) הַיְיָדָפוּ חֵיל כַּשְׂדִּים אַחַר הַמֶּלֶךְ, וַיִּשְׁגּוּ אֹתוֹ בְּעָרְבוֹת יָרְחוֹ; וְכָל חֵילוֹ (=) נָפְצוּ (=) מֵעִלְיוֹ³; וַיִּתְפָּשׂוּ, אֶת הַמֶּלֶךְ, וַיַּעֲלוּ אֹתוֹ אֶל מֶלֶךְ בָּבֶל רַב־לְתָהּ; וַיַּדְּבֵרוּ אִתּוֹ (=) מִשְׁפָּט. ז וְאֵת בְּנֵי, צְדָקְיָהוּ, שְׁחֹטוּ, לְעֵינָיו; וְאֵת יַעֲגִי צְדָקְיָהוּ, עֹנֵר, וַיֹּאסְרוּהוּ בְּנַחְשָׁתִים (=) וַיְבֹאֵהוּ בָּבֶל. {ס}

ח ובחדש החמישי (=), בשבעה לחדש (=) היא שנת תשע עשרה שנה (=) חסני הסירה, למלך נבכדנאצר מלך בבל: בא נבוזראדן רב טבחים (=) עבד מלך בבל ירושלים. ט וישורף את בית ה', ואת בית המלך; ואת כל בתי ירושלים ואת כל בית גדול, שרף באש. י ואת חומת ירושלים, סביב נתצו כל חיל כשדים, אשר רב טבחים. יא ואת יתר העם הנשארם בעיר, ואת הנפלים אשר נפלו על המלך בבל, ואת יתר הקמו הגלה, נבוזראדן רב טבחים. יב ומדלת הארץ, השאיר רב טבחים, לכרמים, ולגבים (=) וליגבים (=)

יג ואת עמודי הנחשת אשר בית ה', ואת המכנות ואת ים הנחשת אשר בבית ה' שברו כשדים; וישאו את נחשתם, בבבלה. יד ואת הסירות ואת היעים ואת המזמרות ואת הכפות, ואת כל כלי הנחשת אשר ישרתו בם לקחו. טו ואת המחנות, ואת המזרקות, אשר זהב זהב, ואשר כסף כסף לקח, רב טבחים. טז העמודים שנים, הים האחד והמכנות, אשר עשה שלמה, לבית ה' לא היה משקל, לנחשת כל הכלים האלה. יז שמנה עשרה אמה קומת העמוד האחד, וכתרת עליו נחשת וקומת הכתרת שלש אמה (אמות), ושבכה ורמנים על הכתרת סביב, הכל נחשת⁵; וכאלה לעמוד השני, על השבכה.

כד והעם, הנשאר בארץ יהודה, אשר השאיר, נבוכדנאצר מלך בבל ויפקד (=) עליהם, את גדליהו בן אחיקם בן שפן. כה וישמעו כל שרי החילים המה והאנשים, כי הפקיד מלך בבל את גדליהו, ויבאו אל גדליהו, המצפה; וישמעאל בן נתניה ויוחנן בן קרח ושריה בן תנחמת הנטפתי, ויאזניחו בן המעבתי המה, ואנשיהם. כז וישבע להם גדליהו, ולאנשיהם, ויאמר להם, אל תיראו מעבדי הכשדים: שבו בארץ, ועבדו את מלך בבל ויטב לכם. {פ}

כח ויהי בחדש השביעי (=) בא וישמעאל בן נתניה בן אלישמע מזרע המלוכה⁶ ועשרה אנשים אתו, ויכו (=) את גדליהו⁷ וימות; ואת היהודים, ואת הכשדים אשר היו אתו, במצפה

כט ויקמו כל העם מקטן ועד גדול, ושרי החילים, ויבאו, מצרים: כי יראו (=) מפני כשדים. {ס}

לז ויהי בשלשים ושבע שנה, לגלות יהויכין מלך יהודה (=) חסני הסירה, בשנים עשר חדש (=) חודש (=), בעשרים ושבעה לחדש; נשא אויל מרדך מלך בבל בשנת מלכו (=) את ראש יהויכין מלך יהודה מבית כלא. לח וידבר אתו, טובות; ויתן, את כסאו, מעל כסא המלכים אשר אתו, בבבל. לט וישא (=) את בנדי כלאו; ואכל לחם תמיד לפניו כל ימי חייו. לו וארחתו, ארחת תמיד נתנה לו מאת המלך דבר יום ביומו: כל, ימי חייו⁹. {ש} ¹⁰

טבלה מסכמת: 11

שלב	תאריך	האירוע	שם הצום	מועד הצום	סיבת ההבדל
1			הצום ה		
2			הצום ה		
3			הצום ה		
4			הצום ה		

- 1 תפקיד המצור: _____
- 2 כיצד יודעים באיזה חודש? מדוע לא כתוב? _____
- 3 הסיבה להפקרת המלך: _____
- 4 א. התחומים שניזוקו בחורבן: _____
- ב. איזה "סקטור" (מגזר) לא נפגע אישית ומדוע? _____
- 5 המילה המנחה מדגישה _____
- 6 המניעים לרצח: _____
- 7 אירוע זה לא נזכר בדברי הימים, כי: _____
- 8 הסיבה להמתקת העונש: _____
- 9 הסיבות בדברי הימים: _____
- הדמיון בין הסיבות: _____
- סיבת ההבדל: _____
- 10 תופעת העריכה: _____
- 11 הסיבות לפירוט: _____

מלכים ב כ"ה: חורבן ממלכת יהודה ובית המקדש הראשון (586-)

א ויהי בשנת התשיעית למלכו, בחדש העשירי (=טבת) בעשור לחדש (=י' בטבת), בא נבכדנאצר מלך בבל הוא וכל חילו (=צבאו) על (=על יד) ירושלים, ויחן עליה (=הקים את החניון הצבאי על ידה); ויבנו עליה דיק (=סוללות עפר) סביב (לחומה=למצור).

ב ותבא העיר במצור¹, עד עשתי עשרה שנה (=עד שנת 11), למלך צדקיהו. ג בתשעה לחדש² (הרביעי=תמוז), ויחזק הרעב בעיר; ולא היה לחם (*fiak*) לעם הארץ (=בעלי הון). ד ותבקע העיר (=הבבליים פרצו פנימה וכבשו את העיר)

וְכַל אֲנָשֵׁי הַמְּלָחָה הַלְלִיָּהּ (*מלח*) דָּרָךְ שָׁעַר בֵּין הַחֲמַתִּים (=מחילה סודית) אֲשֶׁר עַל גֵּן הַמֶּלֶךְ, וְכַשְׁדִּים (=בבליים) עַל הָעִיר, סָבִיב; וַיִּלְךְ דָּרָךְ (=לכיוון) הָעֵרֶבָה (=אזור ים המלח) הַיָּרְדֵּנִי חֵיל כַּשְׁדִּים אַחַר הַמֶּלֶךְ, וַיִּשְׁגּוּ אֹתוֹ בְּעָרְבוֹת יָרְחוֹ; וְכָל חֵילוֹ (=משמר המלך) נָפְצוּ (=התפזרו) מֵעֵלְיוֹ. וַיִּתְפָּשׂוּ, אֶת הַמֶּלֶךְ, וַיַּעֲלוּ אֹתוֹ אֶל מֶלֶךְ בָּבֶל רַבְלָתָה; וַיִּדְבְּרוּ אִתּוֹ (=העמידו אותו ל) מִשְׁפָּט. ז. וְאֶת בְּנֵי, צִדְקִיָּהוּ, שְׁחָטוּ, לְעֵינָיו; וְאֶת עֵינֵי צִדְקִיָּהוּ, עָוָר, וַיֹּאסְרֻהוּ בַּחֲשֵׁתַיִם (=באזיקים מנחושת), וַיְבִאֻהוּ בָּבֶל. {ס}

ח ובחדש החמישי (=חודש אב), בשבעה לחדש (ז' באב) היא שנת תשע עשרה שנה (=586 *לסני הסירה*), למלך נבכדנאצר מלך בבל: בא נבזראדן רב טבחים (=המוציא להורג הראשי), עבד מלך בבל ירושלים. ט וישלח את בית ה', ואת בית המלך; ואת כל פתי ירושלים ואת כל בית גדול, שרף באש. י ואת חומת ירושלים, סביב נתצו כל חיל כשדים, אשר רב טבחים. יא ואת יתר העם הנשארים בעיר, ואת הנפלים אשר נפלו על המלך בבל, ואת יתר ההמון הגלה, נבזראדן רב טבחים. יב ומדלת הארץ, השאיר רב טבחים, לכרמים, וליגבים (=תלקאים)⁴.

יג ואת עמודי הנחשת אשר בית ה', ואת המכלות ואת ים הנחשת אשר בבית ה' שברו כשדים; וישאו את נחשתם, בבלה. יד ואת הסירות ואת היעים ואת המזמרות ואת הכפות, ואת כל פלי הנחשת אשר ישרתו כם לקחו. טו ואת המחיתות, ואת המזרקות, אשר זהב זהב, ואשר כסף כסף לקחו, רב טבחים. טז העמודים שנים, הים האחד והמכלות, אשר עשה שלמה, לבית ה' לא היה משקל, לנחשת כל הכלים האלה. יז שמנה עשרה אמה קומת העמוד האחד, וכתרת עליו נחשת וקומת הכתרת שלש אמה (אמות), ושבכה ורמנים על הכתרת סביב, הכל נחשת⁵; וכאלה לעמוד השני, על השבכה.

יח והעם, הנשאר בארץ יהודה, אשר השאיר, נבכדנאצר מלך בבל ויפקד (=מינה) עליהם, את גדליהו בן אחיקם בן שפן. יט וישמעו כל שרי החילים המה והאנשים, כי הפקיד מלך בבל את גדליהו, ויבאו אל גדליהו, המצפה; וישמעאל בן נתניה ויוחנן בן קרח ושריה בן תנחמת הנטפתי, ויזננוהו בן המעכתי המה, ואנשיהם. כז וישבע להם גדליהו, ולאנשיהם, ויאמר להם, אל תיראו מעבדי הפשדים: שבו בארץ, ועבדו את מלך בבל ויטב לכם. {פ}

כח ויהי בחדש השביעי (=בראש חודש תשרי), בא ישמעאל בן נתניה בן אלישמע מזרע המלוכה⁶ ויעשרה אנשים אתו, ויכו (=רצחו) את גדליהו, וימת; ואת היהודים, ואת הפשדים אשר היו אתו, במצפה

יט ויקמו כל העם מקטן ועד גדול, ושרי החילים, ויבאו, מצרים: כי יראו (=פחדו) מפני כשדים. {ס}

כא ויהי בשלשים ושבוע שנה, לגלות יהויכין מלך יהודה (=560 *לסני הסירה*), בשנים עשר חדש (=חודש אדר), בעשרים ושבועה לחדש; נשא אויל מרדך מלך בבל בשנת מלכו (=בשנה הראשונה למלכותו)⁸, את ראש יהויכין מלך יהודה מבית פלא. כב וידבר אתו, טבות; ויתן, את פסאו, מעל פסא המלכים אשר אתו, בבבל. כג ושנא (=שינה/החליף) את בגדי כלאו; ואכל לחם תמיד לפניו כל ימי חייו. ל וארחתו, ארחת תמיד נתנה לו מאת המלך דבר יום ביומו: כל, ימי חייו.⁹ {ש} ¹⁰

טבלה מסכמת: ¹¹

שלב	תאריך	האירוע	שם הצום	מועד הצום	סיבת ההבדל
1	י' בטבת	תחילת המצור	הצום ה-העשירי	י' בטבת	אין הבדל בין מועד האירוע למועד הצום
2	ט' בתמוז	הובקעה העיר	הצום ה-רביעי	י"ז בתמוז	הצומות כיום הם לזכר המקדש השני ולא לזכר המקדש הראשון
3	ז' באב	חורבן המקדש ויהודה	הצום ה-החמישי	ט' באב	כי לא צמים בראש השנה.
4	א' תשרי	רצח גדליה	הצום ה-שביעי	ג' תשרי	

¹ תפקיד המצור: להרעיב את החיילים ששומרים על חומות העיר כדי להקל את הלחימה מולם ולחסוך לתוקף חיי אדם
² כיצד יודעים באיזה חודש? מדוע לא כתוב? לפי ספר ירמיה זה היה בחודש הרביעי. אולי כדי לבטא את הבלבול/התרגשות של המספר יש טוענים שהפערים בין מועד האירוע למועד הצום מבטא גם כן את הבלבול/התרגשות של המספר שהתקשה בזיכרון המועדים
³ הסיבה להפקרת המלך: ידעו שאם יגנו עליו יהרגו גם אותם ואם יברחו יהרגו אותו ולכן אין טעם לגונן עליו בקרב אבוד
⁴ התחומים שניזקו בחורבן: הדתי-המקדש. הפוליטי-הארמוני. המדיני-החומות. הכלכלי-בזזו ושרפו הכל. החברתי-הגלו את הרוב.
⁵ ב. איזה "סקטור" (מגזר) לא נפגע אישית ומדוע? החקלאים העניים שנפגעו ע"י עשירי העיר שרדו כי לא פגעו באחרים
⁶ המילה המנחה נחשת מדגישה שנתרו רק כלי נחושת (כי לא השתקמו מאז הביזה בגלות יהויכין בשנת 597-)
⁷ המניעים לרצח: א. פוליטי – התנגדו למינוי של מלך בבל. ב. אישי- הרוצח רצה לשלוט בעצמו כי הוא ממשפחת המלך
⁸ אירוע זה לא נזכר בדברי הימים, כי: א. מפרט רק על מלכי יהודה והוא לא מלך. ב. כדי לא לפגוע בכבוד יהודה שרצחו את השליט האחרון.
⁹ הסיבה להמתקת העונש: להבדיל מרחבעם שנהג בטיפשות מלכים משתדלים למצוא חן בשנה הראשונה כדי למנוע מרידות
¹⁰ הסיבות בדברי הימים: מסופר על כורש מלך פרס שכבש את בבל ובשנה הראשונה למלכותו הרשה ליהודים לחזור לארצם
¹¹ הדמיון בין הסיבות: בשני המקרים העורך מסיים בנימה חיובית כדי לא להשאיר טעם מר בפה (סוף שמח Happy end) סיבת ההבדל: ספר דברי הימים נחתם בסמוך לשנת 560- ולכן הכותב לא ידע לספר על הצהרת כורש בשנת 538-
¹⁰ תופעת העריכה: שורה רווח – בין ספר לספר השאירו שורה שלמה כדי לסמן שנגמר ספר ולא רק פסיקה.
¹¹ הסיבות לפירוט: א. להגדיש את הכאב. ב. כדי ללמדנו שהיו כמה הזדמנויות להינצל ולחזור בתשובה והחמצנו את כולן